

Vilniaus universiteto
Filosofijos fakulteto
Bakalauro studijų programa „Kriminologija“

Paulina Mikalauskaitė

Bakalauro darbas

**Probacijos pareigūnų diskrecija priimant sprendimus dėl probacijos sąlygų
pažeidimų**

Darbo vadovas: dr. Simonas Nikartas

Vilnius
2022

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	4
IVADAS	5
I. PROBACIJOS PAREIGŪNŲ DISKRECIJA KRIMINOLOGINIŲ TEORIJŲ POŽIŪRIU	8
1.1 Diskrecijos sampratos aspektai	8
1.2 Racionalaus pasirinkimo teorija	9
1.3 „Neužtikrintumo vengimo“ teorija	11
1.4 Esminių veiksnių teorija	12
1.5 Socialinės stratifikacijos teorija – selektyvusis teisingumas	13
1.6 Konfliktų teorija	14
II. LIETUVOS PROBACIJOS PAREIGŪNŲ DISKRECIJOS TAIKymo YPATUMAI	15
III. LIETUVOS PROBACIJOS TARNYBOS PAREIGŪNŲ PATIRTYS IR POŽIŪRIAI PRIIMANT DISKRECINIUS SPRENDIMUS DĖL PROBUOJAMŲJŲ PAŽEIDIMŲ	18
3.1 Tyrimo metodika	18
3.2 Tyrimo rezultatai	19
3.2.1 Bendrieji tyrimo dalyvių kalbos bruožai	19
3.2.2 Sprendimai, kuriuos probacijos pareigūnai priima kasdieniame darbe dirbant su nuteistaisiais	20
3.2.3 Probacijos pareigūnų diskrecijos rėmai	21
3.2.4 Probuojamųjų pažangos vertinimas	22
3.2.5 Problemų įgyvendinant Probacijos įstatymo 30 straipsnį	23
3.2.6 Probuojamųjų pažeidimų situacijų vertinimas	25
IV. TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS	28
IŠVADOS IR SIŪLYMAI:	31
BIBLIOGRAFIJA	32
PRIEDAI:	37
1 priedas 1 interviu	37
2 priedas 2 interviu	42
3 priedas 3 interviu	49
4 priedas 4 interviu	58
5 priedas 5 interviu	65

6 priedas 6 interviu	70
7 priedas 7 interviu	75
8 priedas 8 interviu	82
9 priedas Interviu scenarijus	94

SANTRAUKA

Šiame darbe nagrinėjama Lietuvos probacijos pareigūnų diskrecija priimant sprendimus dėl probacijos sąlygų pažeidimų ir siekiama išsiaiškinti galimus diskrecinių sprendimų priėmimo veiksnius atsižvelgiant į kriminologinių teorijų požiūrį. Probacijos pareigūnų diskrecija atlieka svarbų vaidmenį nustatant, kokios sąlygos bus nustatytos asmeniui ir ar jis bus paleidžiamas į laisvę. Mokslinėje literatūroje diskrecijos tema buvo nagrinėjama siekiant nustatyti, kokios yra probacijos pareigūnų funkcijos, kaip ir kiek probacijos pareigūnai yra linkę taikyti diskrecinius sprendimus probuojamųjų pažeidimų atvejais, yra atlikta tyrimų apie diskrecijos taikymą baudžiamojoje justicijoje. Remiantis atliktu kokybiniu tyrimu, darbe analizuojamos probacijos pareigūnų patirtys, priimant diskrecinius sprendimus, susijusius su nuteistųjų priežiūra. Tyrimui taikyti mokslinės literatūros, šaltinių, statistinių duomenų, dokumentų analizės metodai. Atliktas tyrimas rodo, kad probacijos pareigūnai didelės diskrecijos teisės neturi, nes yra įpareigoti remtis teisės aktais, kuriuose yra reglamentuotos visos taisyklės. Pastebima kokybinių tyrimų stoka, probacijos pareigūnų diskrecija nėra plačiai ištirta Lietuvoje. Yra tikslinga gilintis į pareigūnų patirtis bei potyrius, ši tema turėtų būti tyrinėjama bei viešai aptarinėjama labiau įsigilinant į veiksnius, kurie gali turėti įtakos probacijos pareigūnų priimamiems sprendimams ir iš to kylančias problemas.

SUMMARY

This paper examines the discretion of Lithuanian probation officers when making decisions regarding violations of probation conditions and aims to find out the possible factors of discretionary decision-making taking into account the approach of criminological theories. Probation officers' discretion plays an important role in determining what conditions a person will be placed on and whether they will be released. In the scientific literature, the subject of discretion has been examined in order to determine what the functions of probation officers are, as well as how much probation officers tend to use discretionary decisions in cases of probation violations, research has been conducted on the use of discretion in criminal justice. Based on the conducted qualitative research, the work analyzes the experiences of probation officers in making discretionary decisions related to the supervision of convicts. Methods of analysis of scientific literature, sources, statistical data, documents were applied to the research. The conducted research shows that probation officers do not have much discretion because they are obliged to refer to legal acts that contain all the rules. There is a noticeable lack of qualitative research, the discretion of probation officers has not been widely studied in Lithuania. It is appropriate to delve into the experience and experiences of the officers, this topic should be researched and publicly discussed by delving deeper into the factors that can influence the decisions made by the probation officers and the resulting problems.

IVADAS

Temos aktualumas ir problematika:

Diskrecija (pranc. *discretion*, lot. *discretio* – svarstymas) plačiąja prasme gali būti suprantama kaip pareigūno ar valstybės institucijos teisė spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018; Bakševičienė 2017). Diskrecijos poreikis grindžiamas prielaida, jog visų situacijų neįmanoma sureguliuoti teisės aktais ir instrukcijomis. Baudžiamajoje justicijoje pareigūnų diskrecija gali sudaryti prielaidas individualizuoti pareigūnų sprendimus. Kita vertus, instrukcijų ir apibrėžtumo stoka sudaro sąlygas nevienodiems, diskriminaciniais ir stereotipais paremtiems sprendimams (žr.: Doerner, Demuth 2010; Albonetti, 1991; Holmberg 2002, Steffensmeier 1998). Praktiniu požiūriu pareigūnų diskrecijos klausimai yra ypač aktualūs tais atvejais, kai pareigūnų sprendimai gali turėti rimtus padarinius, pavyzdžiui, teisėjo diskrecija priimant sprendimą dėl laisvės atėmimo, policijos pareigūno sprendimas naudoti prievartą ir pan. Neigiamas teisinės pasekmės probuojamiesiems gali sukelti ir probacijos pareigūnų diskreciniai sprendimai kreiptis į teismą dėl probacijos panaikinimo probacijos sąlygų pažeidimo atvejais. Pavyzdžiui, per pastaruosius 5-erius metus (2017-2021) vidutiniškai per metus pateikiami 2527 probacijos tarnybų teikimai teismams dėl probacijos panaikinimo, bausmės (auklėjamojo poveikio priemonės) pakeitimo griežtesne bausme (auklėjamojo poveikio priemone) ir vidutiniškai tik 993 tų teikimų yra patenkinami.

Tyrimai rodo, kad pareigūnams yra būdinga turėti išankstinių nuostatų apie asmenis, kuomet jie gali vadovautis tam tikrais diskriminaciniais stereotipiniais kriterijais (Holmberg 2002; Alexander 2010; Doerner, Demuth 2010; Steffensmeier 1998). Dėl tokio diskrecijos taikymo gali kilti tam tikrų nesusipratimų – atsirasti baudžiamosios justicijos sistemos atstovų sprendimų skirtumų tam tikrų visuomenės atstovų atžvilgiu, pavyzdžiui, gali būti pažeidžiamas asmenų lygiateisiškumo principas, taip pat iškyla piktnaudžiavimo diskrecija pavojai (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Taip pat tyrimai atskleidžia, jog diskrecinių sprendimų priėmimui gali turėti įtakos ir socialinės bei demografinės asmens charakteristikos, pvz., lytis, rasinė/etninė priklausomybė, amžius ir pan. (Doerner ir Demuth 2010; Spohn 2009; Spohn, Holleran 2000; Steffensmeier et al. 1998). Šiame darbe bus analizuojama Lietuvos probacijos pareigūnų diskrecija, jiems priimant sprendimus dėl probacijos sąlygų pažeidimų. Diskrecijos fenomenas buvo mažai tirtas kokybine prieiga, kuri leidžia giliau suvokti probacijos pareigūnų diskrecinių sprendimų veiksnius ir motyvus. Probacijos pareigūnų diskrecija daugiausiai buvo tirta naudojant kiekybinius tyrimus. Paminėtinas yra šis kokybinis tyrimas, atliktas Lietuvos teisės instituto mokslo darbuotojų, kuriame buvo analizuota, kaip ir kiek probacijos pareigūnai yra linkę taikyti

diskrecinius sprendimus probuojamųjų pažeidimų atvejais (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Taip pat yra atlikta tyrimų apie diskrecijos taikymą baudžiamojoje justicijoje, kaip, pavyzdžiui, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ir diskrecinio baudžiamojo persekiojimo santykis, diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir nekaltumo prezumpcijos santykis; apie prokuroro diskrecinės valdžios kontrolę vykdant baudžiamąjį persekiojimą, aptarė administracinės diskrecijos esmę ir diskrecijos kontrolės galimybes (Ažubalytė 2006, 2003; Urmonas, Pranevičienė 2002). Naujausiuose moksliniuose straipsniuose gilinamasi į valstybės tarnautojų profesinę diskreciją aptarnaujant valstybinės įdarbinimo tarpininkavimo agentūros klientus (Pivoras, Gončiarova 2017), aptariama diskrecijos sąvoka Lietuvos viešojoje teisėje (Bakševičienė, 2017) bei policijos pareigūnų diskrecinės valdžios viešajame administravime etiniai aspektai (Misiukonis, Paurienė 2021). Užsienio mokslinėje literatūroje paminėtini šie autoriai, kaip Burton (1992), Purkiss (2003), Corbet (1999) ir kiti, kurie nagrinėjo diskrecijos temą siekdami nustatyti, kokios yra probacijos pareigūnų funkcijos. Mark ir Kerbs (2007, 2009) nagrinėjo būtent probacijos pareigūnų diskrecinius sprendimus, o Klockars (1985) kriminologijos srityje sukūrė konkretesnę policijos ir probacijos pareigūnų apibrėžtį, aprašė įvairius probacijos/lygtinio paleidimo stilius, apie kuriuos daugelį metų buvo kalbama leidiniuose apie probacijos priežiūrą. Taigi, atsižvelgiant į tyrimų, naudojančių kokybinę prieigą stoką, tikslinga yra gilintis į pareigūnų patirtis ir požiūrius priimant diskrecinius sprendimus, į veiksnius, turinčius įtaką diskreciniams sprendimams ir jų motyvus. Todėl šiame darbe formuluojamas **tikslas** – atskleisti, kaip probacijos pareigūnai priima diskrecinius sprendimus dėl probuojamųjų pažeidimų ir kokie veiksniai gali turėti įtakos tokiems sprendimams.

Darbo tikslui pasiekti iškelti **uždaviniai**:

1. Aptarti probacijos pareigūnų diskreciją ir jos veiksnius kriminologinių teorijų požiūriu.
2. Aptarti Lietuvos probacijos tarnybos pareigūnų diskrecinių sprendimų priėmimo ypatumus.
3. Atskleisti, Lietuvos Probacijos tarnybos pareigūnų patirtis priimant diskrecinius sprendimus susijusius su nuteistųjų priežiūra bei remiantis probacijos pareigūnų požiūriu išsiaiškinti galimus diskrecinių sprendimų priėmimo veiksnius.

Tezė – Probacijos pareigūnai, priimdami sprendimus dėl probacijos sąlygų pažeidimų vadovaujasi teisės aktais, o veiksniai, darantys įtaką sprendimams, nuolat keičiasi.

Darbo objektas: Probacijos pareigūnai/Probacijos pareigūnų diskrecija.

Metodika. Tyrimui atlikti buvo naudojama kokybinė prieiga. Atliktas pusiau struktūruotas interviu. Tyrimui taikyti šie mokslinių tyrimų metodai: mokslinės literatūros, šaltinių, statistinių duomenų,

dokumentų analizė. Pasirinkta tikslinė grupė – asmenys, dirbantys Probacijos Tarnyboje; asmenys, kurie susiduria su probuojamaisiais; asmenys, galintys papasakoti apie probacijos pareigūnų diskreciją iš specialisto perspektyvos. Tyrimu siekta atskleisti probacijos pareigūnų sprendimų priėmimą dėl probacijos sąlygų pažeidimų diskreciniu pagrindu.

Šiam darbui pasirinktą **struktūrą** sudaro įvadas, dėstymo dalis, kurioje apžvelgiamos teorinės teisėsaugos pareigūnų diskrecijos prielaidos baudžiamojoje justicijoje, taip pat aptariami moksliniai tyrimai susiję su darbo tema, kurie leidžia susipažinti su pareigūnų diskrecija ir jos veiksniais. Didžiausia šio darbo dalis yra skirta probacijos pareigūnų diskrecijai, priimant sprendimus dėl probuojamųjų pažeidimų, tyrimui ir jo rezultatų aptarimui.

Konceptualizacija

Probacija – sąlyginė alternatyva paskirtai laisvės atėmimo bausmei (bausmės vykdymo atidėjimas ir lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigų), kurios metu vykdoma probuojamojo priežiūra (LR probacijos įstatymas, 2011).

Probacijos sąlygos – teismo ir įstatymo probuojamajam nustatytų pareigų, draudimų, auklėjamojo ir baudžiamojo poveikio priemonių visuma (LR probacijos įstatymas, 2011).

Probacijos pareigūnas – asmuo, priimtas į probacijos tarnybą Lietuvos Respublikos tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto nustatyta tvarka ir vykdamas probaciją (LR probacijos įstatymas, 2011).

Probuojamasis – asmuo, kuriam paskirta probacija (LR probacijos įstatymas, 2011).

Diskrecija – pareigūno ar valstybės organo teisė spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra (Tarptautinių žodžių žodynas, 2013, p. 185).

I. PROBACIJOS PAREIGŪNŲ DISKRECIJA KRIMINOLOGINIŲ TEORIJŲ POŽIŪRIU

1.1 Diskrecijos sampratos aspektai

Pirmasis pareigūno diskrecijos apibūdinimas baudžiamosios justicijos srityje pasirodė 1963 m., kai Hermanas Goldsteinas, tuometinis Čikagos policijos vadovo Wilsono vykdomasis padėjėjas, nurodė, kad pareigūnai paprastai naudojami diskrecija priimdami sprendimus dėl kaltinamų asmenų, tai yra, juos suimti, ar pateikti išpėjimą ir baudą (Goldstein 1963). Aptardamas diskrecijos baudžiamojoje justicijoje sąvoką, Ho (2004) pažymėjo, kad diskrecija yra atrankos šališkumo išraiška, kuri grindžiama daugeliu veiksnių, apimant asmens naudojimąsi diskrecija. Wortley (2003) išnagrinėjo du požiūrius į diskrecijos pastovumą ir ilgalaikiškumą. Pirmasis požiūris buvo suprantamas ir lankstus (orientuotas į paslaugas) socialinių problemų sprendimo būdas; priešingai, antrasis požiūris buvo atrankinis (teisinis) požiūris į vykdymą ir galiausiai leido pareigūnams apibrėžti teisingumą pagal savo prioritetus ir individualius nusistatymus. Wortley taip pat rašė apie tai, kad sunku įvertinti diskretiškumą, nes baudžiamojo teisingumo sprendimai retai grindžiami vienu pagrindu, pvz., rase, lytimi ar amžiumi. Daugelis veiksnių turi įtakos pareigūnui priimant sprendimus, ypač, kai tie sprendimai susiję su kaltinamųjų likimais. Galiausiai Wortley pabrėžė, kad reikia sukurti tokią politiką ir procedūras, kurios užtikrintų tinkamą diskrecijos naudojimą (Jones, Kerbs 2007). Individualios diskrecijos naudojimas yra neišvengiama teisingumo sistemos proceso dalis, kuri informuoja apie galimus pažeidimus, kuriuos vėliau tvarko prokurorai ir teisėjai. Bene svarbiausias probacijos pareigūno diskrecijos uždavinys yra apsispręsti, kada jau reikia pradėti formalias procedūras, kurios galėtų atimti iš asmens laisvę (Jones 2014).

Probacijos pareigūnų diskreciniai sprendimai, remiantis Nikarto ir Rinkevičiūtės atliktu 2018 metų tyrimu, yra skirstomi į dvi grupes – proaktyviuosius ir reaktyviuosius. Proaktyvieji sprendimai yra visi probacijos pareigūno pagal kompetenciją atliekami veiksmai, kuriais siekiama, kad nuteistasis sėkmingai įvykdytų bausmę, pavyzdžiui, individualaus probuojamojo priežiūros plano sudarymas, resocializacijos ir kontrolės priemonių parinkimas. Reaktyvieji, tai tokie sprendimai, kai reikia reaguoti į tam tikras situacijas ir problemas, sprendimai dėl probuojamųjų pažeidimų, gero elgesio. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad esminis diskrecijos elementas yra būtent pasirinkimas (Linkevičiūtė 2006). Probacijos pareigūnų atveju diskrecijos teisė yra susijusi su sprendimais teikiant pagalbą ir priežiūrą probuojamiesiems (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018).

Kriminologijos srityje Klockars 1985 metais sukūrė konkretesnę policijos pareigūnų ir kitų institucijų diskrecijos apibrėžtį, kuri lengvai taikoma ir probacijos pareigūnams: „Galima sakyti, kad

policijos pareigūnas arba tam tikra institucija naudojasi diskrecija, kai jos įgaliojimų ribos leidžia pareigūnui ar institucijai laisvai pasirinkti galimus veiksmų ar neveikimo kursus“ (Klockars 1985, p. 93). Probacijos pareigūnai dažnai gali laisvai rinktis iš galimų veiksmų ar neveikimo būdų. Pavyzdžiui, jie turi teisę savo nuožiūra nuspręsti, kada (ne)tikslinga taikyti naujus kaltinimus, kai probuojamieji pažeidžia probacijos sąlygas. Jie taip pat turi diskreciją priimdami sprendimus – rekomenduoti griežtas ar švelnesnes bausmes, spręsti, ar įgyvendinti kiekvieną programos aspektą, o kartais – ar apskritai ką nors įgyvendinti (Davis et al. 2021). Kai kurie sprendimai turi ribotą diskreciją, pvz., paprastas atsakymas „taip“ arba „ne“, o kiti sprendimai apima sudėtingesnę diskreciją, pvz., programų įgyvendinimą ir bausmių skyrimo rekomendacijas, kai galimybių yra įvairių ir daug. Apibendrinant galima teigti, jog, jeigu teisėsaugos pareigūnai neturi visos informacijos apie žmogų ar apie tiriamą bylą, gali kilti neapibrėžtumas, o tai darytų neigiamą įtaką visam procesui. Pavyzdžiui, Steffensmeier ir kiti 1998 metais atliko tyrimą, kuriuo siekė išsiaiškinti ryšį tarp rasės, lyties, amžiaus ir skiriamų bausmių. Jie teigė, kad teisėjai, skirdami bausmes, gali būti linkę remtis atribucijomis, kurios būtų paremtos asmenybės ypatumais, tokiais kaip asmens rasė, lytis ir amžius (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018).

Jones ir Kerbs 2007 metais atliko tyrimą, kuriuo išsiaiškino, kad probacijos pareigūnai yra linkę priimti skirtingus sprendimus įvairiose probacijos ar baudžiamųjų nusižengimų bylose. Tyrime paaiškėjo, jog probacijos pareigūnai yra linkę taikyti administracines priemones už probacijos pažeidimus, susijusius su vengimu dirbti, neatvykimą į susitikimą su probacijos pareigūnu ar viešųjų darbų neatlikimą. Tais atvejais, kai probuojamasis pažeidžia įstatymus, pavyzdžiui, užsiima vagystėmis, vairuoja išgėręs, vartoja narkotines medžiagas ar nebūna namuose nustatytu metu, probacijos pareigūnai dažniausiai kreipiasi į teismą (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018).

Probacijos tarnybų pareigūnų veiklos praktika rodo, kad jų diskrecijai paliekama nuspręsti, ar konkrečiu atveju kreiptis į teismą, ar ne, jeigu probuojamasis nesilaiko jam nustatytų probacijos sąlygų. Probacijos tarnybų pareigūnai į teismą dažniausiai kreipiasi tik tada, kai nustato probuojamojo padarytų pažeidimų sistemiškumą, tam tikras neigiamo elgesio tendencijas ir panašiai.

Toliau šiame skyriuje bus aptartos diskrecinius sprendimus ir jų veiksniai aiškinančios teorijos.

1.2 Racionalaus pasirinkimo teorija

Racionalaus pasirinkimo teorija suponuoja, kad prieš priimdamas sprendimą asmuo analizuoja ketinamo atlikti elgesio naudą (angl. *expected utility*). Pastaroji išvedama apskaičiuojant elgesiui įgyvendinti įdėsimų „kaštų“ ir gausimo „atlygio“ (angl. *cost-benefit*) skirtumą (Akers 1985; Fishburn 1986). Tai neoklasikinė socialinė ir ekonominė teorija, aiškinanti piliečių, politikų ir valstybės tarnautojų ekonominius ir socialinius veiksmus racionalumu. Pagal racionalaus pasirinkimo teoriją, žmonių

paskatos šaltinis yra pinigai ir galimybė gauti asmeninės naudos. Racionalūs individai renkasi iš kelių variantų ir dažniausiai pasirenka tokį, kuris jiems suteikia daugiausia pasitenkinimo (Simon 1955). Racionalaus pasirinkimo teorijos šalininkai teigia, kad kiekvieno žmogaus veiksmai iš esmės yra racionalūs, tai yra, prieš priimdamas sprendimą žmogus palygina jo kainą (siekia ją minimizuoti) ir galimos naudos vertę (siekia ją maksimizuoti) (Jones 2000). Žmogus sprendimą gali rinktis iš logiškai neprieštarinių virtualių veiksmų variantų, bet ne visus gali įgyvendinti, todėl pagal savo prioritetus ar turimus išteklius renkasi realų variantą. Racionalaus pasirinkimo teorija paaiškina individo sprendimo dalyvauti ar ne visuomeniniuose reikaluose priėmimo procesą, taip pat individualių sprendimų priėmimo logiką dalyvaujant kolektyviniuose reikaluose, tačiau nepaaiškina, kaip kolektyvo nariai bendrauja tarpusavyje, kad priimtų sau ir kitiems naudingiausią sprendimą (Petukienė, Tijūnaitienė 2007). Racionalaus pasirinkimo teorija dažniausiai kritikuojama dėl to, kad jos šalininkai kelia netikslingus klausimus, nekvestionuoja žmonių elgsenos biologinės psichologinės ir socialinės prigimties, paskatos tikrumo, netikrina šios teorijos empiriškai ir neįrodo, kad jų pateikiamos išvados išplaukia būtent iš racionalaus pasirinkimo teorijos prielaidų. Taigi, ši teorija teigia, kad žmonės yra pakankamai racionalūs, kad pasirinktų tą sprendimą, kuris jiems atneš daugiausiai naudos (Simon 1955).

Racionalaus pasirinkimo teorijos privalumai yra tokie, kad gana gerai tinka aiškinti teisės saugos pareigūnų sprendimų priėmimą, nes sprenddami bylas, pavyzdžiui, teisėjai, koduoja gana didelį detalių skaičių, neturi laiko apribojimų, susiduria su aukšto sudėtingumo problemomis, taip pat konkrečius pasirinkimus gali pagrįsti tiksliais elgesio naudos rodikliais (Akers 1985). Tai reiškia, kad teorija gali būti pritaikyta praktiškai. Žinoma, yra ir tam tikrų ribotumų, kaip, pavyzdžiui, teorija mažiau tinka aiškinti sprendimus, kurie yra susiję su impulsyviomis elgesio apraiškomis, nėra atsižvelgiama į emocijų poveikį sprendimų priėmimui ir neatsižvelgiama į faktą, kad asmens kognityviniai ištekliai yra riboti (Akers 1985). Šiuolaikinė probacijos praktika grindžiama racionalaus nusikaltimo pasirinkimo modeliu, pagal kurį nusikaltėliai laikomi racionaliais veikėjais, kurių elgesį gali formuoti paskatos ir atgrasymo priemonės. Ši filosofija yra akivaizdi kognityvinių elgesio programų, kurios iš esmės pakeitė individualių bylų nagrinėjimo metodą (Robinson 2002). Kognityvinis elgesio modelis buvo plačiai kritikuojamas, daugiausia dėl nesugebėjimo spręsti platesnio pobūdžio socialinių problemų, kurios riboja nusikaltėlių galimybę susilaikyti nuo nusikaltimų darymo (Kemshall 2008). Todėl tyrimai rodo, kad nusikaltę asmenys retai gerai reaguoja į gydymą, pagrįstą tik racionalių pasirinkimu arba kognityviniais pokyčių modeliais (Merrington, Stanley 2004; Hollin et al. 2008). Apskritai racionalaus pasirinkimo teorija teigia, kad nusikaltimų skaičiaus mažinimo ir kontrolės būdas yra padaryti jį sunkesnę, daug laiko reikalaujantį, įtemptą ir mažiau finansiškai bei emociškai naudingą nusikaltėliui. Tai galėtų būti pasiekama naudojant įvairius situacinius nusikaltimų prevencijos metodus, kurie sumažina nusikaltimo galimybes kartu su

atsakomomis priemonėmis (kalinimas, probacijos nebuvimas, ilgos laisvės atėmimo bausmės), kurios padidina galimas nusikaltimo „išlaidas“. Santykius tarp probuojamojo ir probacijos pareigūno galima modeliuoti taip, kad jie būtų panašūs į kartotinį kalinio dilemos žaidimą (Chris Livesey, 2018). Probuojamasis gali pasirinkti laikytis probacijos sąlygų – bendradarbiauti su atsakingu probacijos pareigūnu, arba sąlygų nesilaikyti ir taip būti paliktas. Probacijos pareigūnas gali pasirinkti bendradarbiauti dirbant su probuojamuoju ir sėkmingai su juo bendrauti visu probacijos laikotarpiu arba palikti probuojamąjį nesirūpinant, kas jam atsitiks, nepadėti įgyvendinti skirtas užduotis, probacijos sąlygas ir taip sėkmingai baigti probacijos laikotarpį, ar tik pažeidus tam tikrus nurodymus pirmą kartą – kreiptis į teismą.

1.3 „Neužtikrintumo vengimo“ teorija

Racionalūs sprendimo pasirinkimo modeliai yra svarbus atskaitos taškas norint suprasti, kaip yra taikoma ir naudojama diskrecija. Kad būtų visiškai racionalus, sprendimas turi būti priimtas žinant visas galimas alternatyvas, nors iš tikrųjų sprendimus priimantys asmenys retai turi išsamią informaciją (Simon 1957). Tačiau sprendimus priimantys asmenys (tarp jų ir baudžiamosios justicijos sistemos atstovai) retai turi visą informaciją, todėl pasirinkimas negali būti visiškai racionalus, kadangi būna paremtas ribotu informacijos kiekiu (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Informacijos trūkumas ir gali sukelti neužtikrintumo situaciją, todėl, norėdami to išvengti, teisinius sprendimus priimantys asmenys remiasi šabloniškais atsakymais, kurie būna pagrįsti praeities patirtimi, stereotipais ir išankstiniais nusistatymais, dėl kurių priimti sprendimai gali būti pagrįsti neteisiningais veiksmais, tokiais kaip rasė, lytis ir panašiai (Albonetti 1987). Pagrindinė prielaida yra ta, kad išsami informacija pašalina neužtikrintumą priimant sprendimus ir sprendimų rezultatus. Situacijose, kuomet asmuo turi neišsamų informacijos kiekį, jis dažniausiai bando sumažinti neapibrėžtumą remdamasis racionalumu, kuris yra įpročio ir socialinės struktūros rezultatas. Toliau, tęsdamas neapibrėžtumo vengimo priimant sprendimus teoriją, Thompsonas (1967) įvardija dvi dimensijas, pagal kurias sprendimus priimantys asmenys stengiasi sumažinti neapibrėžtumą. Jis teigia, kad neapibrėžtumas, susijęs su įsitikinimais apie priežasčių ir pasekmių ryšius ir pirmenybę tarp galimų rezultatų, yra labai svarbus norint suprasti diskrecijos naudojimą. Iš šių dviejų aspektų neapibrėžtumas, susijęs su priežasties ir pasekmės ryšiais, yra ypač svarbus teisėjų diskrecijai skiriant bausmę. Ši neužtikrintumo dimensija siejasi su nusikaltėlio savybėmis, bylos nagrinėjimo rezultatais ir bausme su tikslu sumažinti pakartotinio nusikaltimo tikimybę (Albonetti 1991). Žvelgiant iš neužtikrintumo vengimo perspektyvos, informacija apie bylą, kuri yra svarbi siekiant sumažinti recidyvą, turės įtakos, pirmiausiai, teismo, o vėliau ir probacijos pareigūnų diskrecijai (Albonetti 1991).

1.4 Esminių veiksmų teorija

Esminių veiksmų teoriją („focal concerns“) pirmasis pateikė Walteris B. Milleris ir bandė paaiškinti paauglių gatvių kampelių grupių elgesį žemesnės klasės bendruomenėse kaip pagrįstą šešiais pagrindiniais veiksniais: bėdomis, kietumu, protingumu, jauduliu, likimu ir savarankiškumu (Bush 2014). Huebner ir Bynum (2006) atliktas tyrimas buvo pirmasis empirinis lygtinio paleidimo komisijos sprendimų priėmimo tyrimas, remiantis Steffensmeier (1998) esminių veiksmų teorija. Esminių veiksmų teorija teigia, kad teisėjai dažnai priima sprendimus turėdami informacijos ir laiko apribojimus, todėl pagrindiniai klausimai vertinami remiantis stereotipais ar ankstesne patirtimi, kuri gali būti susijusi su nusikaltėlio rase, etnine kilmė ir lytimi. Ši teorija suteikia pagrindą nagrinėti tris pagrindinius veiksmus, kurie, kaip manoma, turi įtakos teisėjų sprendimams dėl bausmės skyrimo:

- 1) **Nusikaltėlio kaltumas** (grindžiamas retributyvistinės filosofijos principu ir atsispindi bausmių tyrimuose).
- 2) **Visuomenės apsauga**. Ji dažniausiai atsispindi teismo sprendimuose, kuriuose yra pabrėžiama galima smurto rizika, nusikaltimo pobūdis, sunkumo laipsnis, kriminalinė istorija, pakartotinio nusikaltimo tikimybė ir nusikaltusio asmens savybės.
- 3) **Praktiniai sprendimo suvaržymai bei pasekmės**. Tai gali apimti organizacinius suvaržymus, kurie formuoja darbinius santykius ir palaiko sklandų teisėsaugos pareigūnų darbą (Dixon 1995; Ulmer 1997). Taip pat gali apimti apribojimus, susijusius su tam tikrų bausmių tinkamumu arba praktinėmis pasekmėmis konkrečioms nusikaltėliams (Bond et al. 2011; Steffensmeier et al. 1998)

Huebner ir Bynum (2006) teigė, kad yra panašumų tarp veiksmų, kuriuos įvertina teisėjai ir probacijos pareigūnai, priimdami sprendimus, o tyrėjai mokslininkai pastebėjo, kad probacijos pareigūnai tokius veiksmus subalansuoja (Carroll 1978; Glaser 1985; Huebner, Bynum 2006). Nors jokie kiti tyrimai dar neišplėtė „Focal Concerns“ teorijos tiesiogiai probacijos pareigūnų sprendimų priėmimui, iš mokslinių tyrimų, kuriuose ši teorija buvo taikoma sprendimų priėmimui kitose baudžiamosios justicijos sistemos srityse, galima gauti svarbių įžvalgų.

Apžvelgdamas empirinius tyrimus šia tema, Caplanas (2007) nustatė, kad svarbiausi veiksniai, turintys įtakos probacijos pareigūnų sprendimams, buvo institucinis elgesys, įkalinimo trukmė, nusikaltimo sunkumas, kriminalinė istorija, psichikos ligos ir nuteistojo įdėtos pastangos. Tarptautinės lygtinio paleidimo institucijų asociacijos narių apklausa taip pat atskleidė, kad nusikaltimo sunkumas ir kriminalinė istorija bei nusikaltimo tipas turėjo didžiausią įtaką priimant sprendimą dėl lygtinio paleidimo (Kinnevy, Caplan 2008). Nuteistojo institucinio elgesio svarba priimant sprendimą dėl lygtinio

paleidimo sukėlė tyrėjų diskusijas. Nors Carroll et al. pranešė, kad kalinio elgesys kalėjime buvo „vienintelis svarbiausias kintamasis <...> numatantis sprendimą paleisti“, vėliau atliktas tyrimas parodė, kad institucinis elgesys (matuojamas pagal bendrą kalinio gautų drausminių nuobaudų skaičių) neturėjo labai didelės įtakos pareigūnų sprendimams (Morgan, Smith 2005). Mooney ir Daffern (2014) teigia, kad svarbiausi veiksniai priimant sprendimus, susijusius su probacija, yra tie, kurie taip pat yra susiję ir su kintamaisiais po nuosprendžio, kurie įvertina nusikaltusio asmens riziką ateityje, o ne statiški rizikos veiksniai, tokie kaip nuteistojo ankstesnių pažeidimų istorija.

Nepaisant to, kad veiksniai, darantys įtaką teisėsaugos pareigūnams, akivaizdžiai keičiasi, dauguma dabartinių klausimų buvo sutelkti į tai, kaip organizaciniai apribojimai, ypač valstybės bausmių struktūra, įtakoja pareigūnų naudojamą schemą (Carroll, Burke 1990; Metchik, 1988; Turpin-Petrosino, 1999). Tyrėjai nustatė, kad valstybėse, kuriose buvo nustatyti ribojantys teisės aktai (atsižvelgiant į atvejį ir reikalaujamą bausmę), probacijos pareigūnai savo sprendimams dažniau pasirinko oficialias lygtinio paleidimo spėjimo priemones (pavyzdžiui, galimos rizikos ateityje tikimybės balus). Priešingai, valstybėse, kuriose bausmių skyrimo sistemos nėra tiksliai apibrėžtos, probacijos pareigūnams, greičiausiai, turėjo įtakos nusikaltimo sunkumas, nusikaltusio asmens atsakomybė ir bausmės trukmė. Apskritai, probacijos pareigūnai valstybėse, kuriose yra nustatyta bausmių struktūra, buvo labiau linkę skirti teisėjui baudžiamąją nuosprendžio dalį, o valstybėse, kuriose teisėjai turėjo daugiau diskrecijos, labiau tikėtina, kad jie imsis „aktyvistų“ vaidmenų (Glaser 1985; Collins et al. 1984).

1.5 Socialinės stratifikacijos teorija – selektyvusis teisingumas

Remiantis lietuvių sociologu Arvydu Matulioniu, socialinė stratifikacija – visuomenės socialinės hierarchijos susiklostymas pagal įvairių socialinių grupių tam tikrus požymius (valdžios, nuosavybės, socialinio įvertinimo, psichologinio pasitenkinimo laipsnį ir kita). Yra žinoma, kad toks visuomenės susisluoksniavimas pagal socialinį statusą grindžiamas esama socialine atskirtimi ir visuomenės poliarizacija. Matulionis išskiria tris veiksnius, kurie yra susiję su socialine stratifikacija, tai – socialinis statusas, socialinė klasė ir socialinis sluoksnis. Pasitaiko socialinė stratifikacija pagal lytį, profesiją, etninę, religinę priklausomybę ir kitus požymius. Socialinė stratifikacija gali būti naudinga grindžiant socialinę politiką ir didinant jos veiksmingumą, skatinant individų socialinį aktyvumą, socialinio mobilumo galimybes. Herbertas Jacobas (1972) išsamiai nagrinėjo teisingumą ir politinę areną, atkreipė dėmesį į tai, kad teisininkų, advokatų paslaugos yra skirtos tiems, kurie gali sau finansiškai leisti tokias paslaugas, o tiems, kurie negali – dažnai nesuteikiama kokybiškų konsultacijų. Nepakankamiems atvejams skiriama mažai dėmesio, o daugeliui kaltinamųjų patariama prisipažinti kaltais sumažinus bausmę neatsižvelgiant į tai, ar jie kalti, ar ne. Taip pat teigė, kad baudžiamosios justicijos tyrimai rodo,

kad tie, kurie negauna teisinės konsultacijos, dažnai sulaukia griežtesnių nuobaudų nei tie, kurie gali sau leisti tokias paslaugas. Jis padarė išvadą, kad teisingumo kokybė priklauso nuo žmogaus turto: už pinigus galima nusipirkti atlaidumą, o skurdas sukelia griežtas elgesio pasekmes (French, Laurence 1975). Taigi, pasak Herberto Jacobo, policija, priimdama diskrecinius sprendimus dėl pažeidėjų persekiojimo, atstovauja vidurinės (stipresniosios) klasės, kuriai atsiskaito, interesus. Panašu, kad šiai minčiai pritaria ir Aleksandras Dobryninas (2001), savo straipsnyje apie atskiriamąjį teisingumą teigęs, jog kriminologai seniai pastebėjo, kad teismų institucijos „klientais“ dažniausiai tampa įvairių marginalinių grupių nariai, neturintys „socialinio užnugario“.

Tyrimuose, kuriuos atliko Haganas (1984) ir Albonetti (1997), nustatyta, jog labiau yra tikėtina, kad asmenys iš žemesnės socialinės ir ekonominės klasės bus probacijos pareigūnų priežiūroje ir didesnis šansas, jog probacija jiems bus panaikinta, lyginant su aukštesnių socialinių ir ekonominių sluoksnių žmonėmis. Tai rodo, kad socialinė klasė gali būti susijusi su probacijos proceso rezultatais. Taip pat galima pridurti, jog moksliniais tyrimais nustatyta, kad socialinė stratifikacija gali turėti įtakos probacijos programų efektyvumui. Asmenys, dalyvavę probacijos programose, kurios buvo pritaikytos jų specifiniams poreikiams ir buvo sutelktos į pagrindines nusikalstamo elgesio priežastis, tokias kaip skurdas, smurtas, piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis ar alkoholiu, turėjo geresnius rezultatus ir mažesnę tikimybę pakartotinai nusikalsti, lyginant su tais, kuriems teko bendresnės probacijos paslaugos (Weisburd et al. 2005). Yra atlikta tyrimų, kuriuose buvo nagrinėjamas socialinės nelygybės ir nusikalstamo elgesio ryšys ir nustatyta, kad žemesnėje klasėje esančios socialinės grupės dažniau dalyvauja nusikalstamoje veikloje ir patiria neigiamų pasekmių baudžiamojo teisingumo sistemoje (Western 2010).

1.6 Konfliktų teorija

Konfliktų teorija, pasak Roberto Morino (2014), yra kriminologinių teorijų rinkinys, teigiantis, kad visuomenės nariai, kurie turi socialinę ir ekonominę galią, valdančioji klasė, apibrėžia asocialų elgesį. Asocialus elgesys atsiranda dėl klasių konfliktų ir socialinės bei ekonominės nelygybės. Valdančioji klasė naudojasi baudžiamąja teise ir baudžiamojo teisingumo sistema, kad apsaugotų savo interesus ir kontroliuotų žemesnę klasę. Konfliktų teorija susideda iš konfliktų teorinės perspektyvos, kritinės teorinės perspektyvos ir feministinės teorinės perspektyvos. Kaip teigia Juozas Lakis (2008), tai tarpdisciplininis mokslas apie konfliktą kaip reiškinį, jo atsiradimą, raišką ir įtaką aplinkai, integruojantis politinius, socialinius, psichologinius ir kitų mokslų tyrinėjimus. Pagrindinis šios teorijos objektas ir tyrimų šerdis yra socialinis konfliktas, kuris nagrinėja susidūrimus ir prieštaravimus, kuriuos patiria žmonės savo veikloje ir tarpusavio sąveikose, taip pat apima įvairias konfliktų klases nuo tarpasmeninių

iki tarptautinių. Tikslinė žmonių veikla gali turėti įtakos konflikto eigai, gali mažinti neigiamus jo padarinius, o jo energiją panaudoti naujovėms ir permainingoms.

Prie šios teorijos galima būtų pridėti ir amerikiečių filosofą ir kriminologą Richard Quinney, kuris konfliktų teorija bandė paaiškinti, kodėl kai kurios veikos yra apibrėžiamos ir patraukiamos baudžiamajon atsakomybėn, o kitos – ne (Bernard 2022). Quinney teigė, kad valdančioji klasė, turinti politinę galią nustatyti nusikalstamo elgesio apibrėžimus, naudoja valdžią ir baudžiamaisiais įstatymais tam, kad išlaikytų ir užtikrintų esamą ekonominę ir socialinę tvarką (Morin 2014). Pagrindinis Quinney mąstymas buvo susijęs su konfliktinės galios visuomenės modeliu, darant prielaidą, kad teisę kuria politinis interesas. Jis suprato, kad teisė susideda iš specializuotų taisyklių, kurios kuriamos ir aiškinamos politiškai organizuotoje visuomenėje, paremtoje interesų struktūra ir nevienodu valdžios pasiskirstymu (Morin 2014). Konfliktų teorija teigia, kad teisę ir jos vykdymo mechanizmus naudoja dominuojančios visuomenės grupės, siekdamos sumažinti savo interesams keliamas grėsmes tų, kuriuos jos įvardija kaip pavojingus, ypač mažumos ir vargšai. Ankstesni tyrimai rodo, kad probacijos pareigūnų ir teisėjų tikslams gali turėti įtakos jų suvokimas apie nusikaltusį asmenį ir bendruomenę, kurioje jis gyvena, nes tiek teisėjai, tiek probacijos pareigūnai tikslus ir interesus gali formuoti remiantis savo suvokimu, nusistatymu ir ankstesne patirtimi. Autoriai teigia, jog tokie suvokimai gali sukelti konfliktus ir įtampą baudžiamajame sistemoje, o tai gali formuoti probacijos vykdymo būdą ir turėti didelių pasekmių tiek pažeidėjui, tiek visuomenei (Hagan, Peterson 1995; 2002).

II. LIETUVOS PROBACIJOS PAREIGŪNŲ DISKRECIJOS TAIKYMO YPATUMAI

Policijos ir probacijos pareigūnų diskrecija atlieka svarbų vaidmenį nustatant, ar asmuo bus paleidžiamas į laisvę. Diskrecija ir jos ryšys su sprendimais dėl bausmių buvo tiriamas pirmiausiai su policijos pareigūnais (Leinfelt 2006), tuomet su prokurorais (Davis 2008), teisėjais (Albonetti 1991) ir su pataisos pareigūnų sprendimais bausti įkalinimo įstaigose (Steiner, Cain 2017). Užsienio tyrimai atskleidė, jog probacijos pareigūnai, kurie taiko įrodymais pagrįstą praktiką, pavyzdžiui, rizikos vertinimą, probuojamųjų planų rengimą, probacijos sąlygų laikymosi stebėseną, veiksmingiau sumažina nuteistųjų recidyvą (Vincent, Cook et al. 2012). Probacijos pareigūnai, remiantis Johnson ir Latessa tyrimu (2010), turėtų teikti palaikymą ir paramą bei išteklius probuojamiems asmenims, įskaitant švietimo ir įsidarbinimo pagalbą, kuri gali prisidėti prie teigiamų rezultatų. Toliau šiame darbe bus aptariami minėti aspektai Lietuvos sistemos kontekste.

2012 metais įsigaliojęs Lietuvos Respublikos probacijos įstatymas apibrėžė probacijos pareigūnų pareigas bei funkcijas. Vienas iš pagrindinių probacijos pareigūnų darbo tikslų – užtikrinti visuomenės saugumą mažinant recidyvo riziką ir nuteistojo sėkmingą reintegraciją į visuomenę siekiant, kad asmuo vėl taptų visaverčiu visuomenės nariu. Šių tikslų probacijos pareigūnai siekia savo kasdieniame darbe vykdydami probuojamųjų priežiūrą (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Pareigūnų uždaviniai dirbant su probuojamaisiais yra, visų pirma, taikyti nustatytas stebėsenos priemonės, nukreipti asmenis pas reikiamus specialistus, įvertinti socialinius poreikius, paskirti resocializacijos priemones ir elgesio pataisos programas (LR pataisos pareigūnų veiklos įstatymas). Planuojant probuojamojo priežiūrą, kiekvienam probuojamajam per 10 darbo dienų turi būti sudaromas individualus probuojamojo priežiūros planas. Probacijos tarnybos pareigūnas, sudarydamas Priežiūros planą, atsižvelgdamas į teismo nuosprendį, nutartį arba lygtinio paleidimo komisijos nutarimą kiekvienam probuojamajam nustato resocializacijos ilgalaikius tikslus (LR STT išvada dėl korupcijos rizikos analizės Lietuvos Probacijos tarnybos veiklos srityse 2022). Taigi, probacijos pareigūnams yra būdingas daugiavfunkciškumas: jie yra atsakingi ir už klientų kontrolę, ir resocializacijos bei pagalbos priemonių vykdymą, ir nuteistųjų dokumentacijos tvarkymą (Nikartas, Paliauka, Tereškinas 2021). 2021 metais atliktas tyrimas, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti, su kokiais vaidmenimis probacijos pareigūnai sieja savo profesinę veiklą. Gauti rezultatai atskleidė, jog probacijos pareigūnai savo profesinę veiklą yra linkę sieti su kontrolės vaidmeniu, kuriam įtakos turi griežta baudžiamoji politika, baudimo kultūra bei probacijos sistemos raida bei subalansuotu vaidmeniu, kurio pasirinkimas gali būti siejamas su tarpusavyje kontrastuojančiomis kontrolės ir resocializacijos funkcijomis, kurias probacijos pareigūnai siekia derinti savo kasdienėje profesinėje veikloje (Nikartas, Paliauka, Tereškinas 2021).

Diskreciniai sprendimai, remiantis Nikarto ir Rinkevičiūtės (2018) atliktu tyrimu, gali būti skirstomi į proaktyvius ir reaktyvius. Proaktyvieji diskreciniai sprendimai yra susiję su nuteistojo resocializacijos ir priežiūros planavimu ir jo nusikalstamo elgesio ar probacijos sąlygų pažeidimų prevencija, o reaktyvieji susiję su reagavimu į probuojamojo veiksmus ar neveikimą.

Remiantis anksčiau minėta publikacija, **proaktyviesiems diskreciniams sprendimams** yra priskiriami visi probacijos pareigūno pagal kompetenciją atliekami veiksmai, kuriais siekiama, kad nuteistasis sėkmingai įvykdytų bausmę. Šis sprendimų priėmimo būdas yra susijęs probuojamojo priežiūros ir resocializacijos priemonių parinkimu, jų įgyvendinimo kontrole, probuojamajam teismo skirtų įpareigojimų kontrole, konsultacijomis ir patarimais probuojamajam, bendradarbiavimu su probacijos tarnybų socialiniais partneriais, o pagrindinis to įrankis – individualus probuojamojo priežiūros planas (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Individualūs priežiūros planai sudaromi atsižvelgiant į paskirtas probacijos sąlygas, probuojamojo rizikos lygį bei kriminogeninius veiksnius. Taip pat gali būti

paskirtos elgesio keitimo programos, pavyzdžiui, 2020 metais elgesio keitimo programose dalyvavo 3883 asmenys, o 2021 metais – 4721.

Reaktyvieji diskreciniai sprendimai gali būti skirstomi į kelias grupes, tokias kaip: probuojamojo prašymai ir pageidavimai, probuojamojo teigiamas elgesys ir nuteistojo padaryti pažeidimai (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Probuojamojo prašymai gali būti susiję su probacijos sąlygų pakeitimu, priežiūros plano pakeitimais, prašymas palikti gyvenamąją vietovę ir panašiai. Atsižvelgdami į teigiamą probuojamojo elgesį, pareigūnai gali kreiptis į teismą dėl probacijos nutraukimo prieš terminą (Probacijos įstatymo 23 str.), pakviesti probuojamuosius į renginius, kuriuos organizuoja Probacijos tarnyba, pagirti ir paskatinti žodžiu. Pavyzdžiui, 2021 metų duomenimis, probacijos priežiūra buvo nutraukta prieš terminą 240 asmenų (Probacijos įstatymo 23 str. 1 d.). Analizuojant paskutinių 5-erių metų statistiką, pastebimas šio skaičiaus mažėjimas: nuo 2017 metų iki dabar, probuojamojo priežiūros vykdymo nutraukimas prieš terminą sumažėjo beveik 2,2 karto. Tačiau, jeigu nuteistieji nesilaiko probacijos sąlygų ir vis dėlto daro pažeidimus, pareigūnai, remiantis Probacijos įstatymo 30 straipsniu, turi teisę: „*papildomai paskirti baudžiamojo poveikio priemones, <...> auklėjamojo poveikio priemones arba priimti sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą <...> arba panaikinti lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigos*“. Iš šio straipsnio galima pastebėti, jog probacijos pareigūnai neturi didelės pasirinkimo teisės, kai reikia reaguoti į probuojamojo padarytus pažeidimus, nes praktiškai visais atvejais, kai asmuo nevykdo probacijos sąlygų ir tam nėra pateisinamų priežasčių, probacijos pareigūnas privalo teikti teikimą teismui dėl probacijos panaikinimo (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018). Remiantis 2021 metų statistika, probacijos priežiūroje didžiausią procentą (56%) sudaro asmenys, kuriems yra paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės.

Probacijos įstatymo 30 straipsnyje yra numatytos probacijos vykdymo ir vengimo vykdyti teisinės pasekmės. Būna atvejų, kuomet probuojamasis įvykdo probacijos sąlygas, tačiau padaro administracinius nusižengimus arba nesilaiko bendrųjų probacijos taisyklių, tada jam gali būti taikomi papildomi įpareigojimai, kuriuos probacijos pareigūno prašymu gali skirti tik teismas. Jeigu probuojamasis po papildomų įpareigojimų paskyrimo pakartotinai padaro administracinį nusižengimą arba pakartotinai nesilaiko bendrųjų probacijos taisyklių, probacijos pareigūnas turi pateikti teismui prašymą dėl lygtinio paleidimo panaikinimo ir vykdyti likusią bausmės dalį (Nikartas, Vaičiūnienė, Rinkevičiūtė, 2021). Taigi, įpareigojimų nevykdymas ir nesilaikymas probuojamam gali sukelti tam tikras teises pasekmes. Per paskutinius 5-erius metus, pagal Probacijos įstatymo 30 straipsnio 2 dalies 2 punktą, buvo pateikta vidutiniškai 432 teikimai teismams, iš kurių 326 buvo patenkinti. Yra stebimas teismo patenkintų teikimų mažėjimas, tačiau pačių teikimų skaičius išlieka panašus. Šio straipsnio 3 dalyje numatytas vienos dienos terminas pateikti teikimą teismui dėl probuojamojo padaryto pažeidimo nėra racionalus probacijos tikslų

ir principų kontekste, nes jis probacijos pareigūnui neleidžia išsamiai išsiaiškinti probuojamojo padaryto pažeidimo aplinkybių, kokybiškai individualizuoti sprendimą ir tokiu būdu siekti veiksmingesnio probuojamojo resocializacijos proceso (Nikartas, Rinkevičiūtė 2018).

III. LIETUVOS PROBACIJOS TARNYBOS PAREIGŪNŲ PATIRTYS IR POŽIŪRIAI PRIIMANT DISKRECINIUS SPRENDIMUS DĖL PROBUOJAMŲJŲ PAŽEIDIMŲ

3.1 Tyrimo metodika

Siekiant visapusiškai išanalizuoti probacijos pareigūnų diskreciją priimant sprendimus dėl probacijos sąlygų pažeidimų, pasirinkta kokybinė tyrimo prieiga. Buvo atliktas pusiau struktūruotas interviu. Tyrimui taikyti šie mokslinių tyrimų metodai: mokslinės literatūros, šaltinių, statistinių duomenų, dokumentų analizė. Pasirinkta tikslinė grupė – probacijos pareigūnai, gyvenantys ir dirbantys Lietuvoje. Tyrimu siekiama atskleisti, kokie veiksniai turi įtakos probacijos pareigūnų diskrecijai priimant sprendimus dėl probuojamų asmenų pažeidimų.

Tyrimo objektas. Probacijos pareigūnų diskrecija

Tyrimo imtis ir atranka.

Tyrimė dalyvavo 8 probacijos pareigūnai, dirbantys Lietuvos Probacijos Tarnybos Vilniaus skyriuje (7 moterys ir 1 vyras). Buvo taikyta mišri atranka: „sniego gniūžtės“ ir kriterinė atranka. „Sniego gniūžtės“ atranka – tai imties sudarymo būdas, dažnai taikomas tiriant specifines, sunkiai prieinamas populiacijas. Tai „auganti“ imtis, kai pirmieji rasti tam tikros populiacijos nariai nurodo kitus narius, potencialiai atitinkančius imties reikalavimus (Gaižauskaitė, Mikėnė 2014). „Sniego gniūžtės“ atranka taikyta, kai pirmasis interviuojamasis nurodė kontaktus asmens, kuris dirba Probacijos Tarnyboje ir galėtų pasidalinti savo patirtimi duodamas interviu. Taip pat taikyta kriterinė atranka. Kriterinė atranka taikoma tada, kai imties vienetai atrenkami pagal tam tikrus, tyrėjo nustatytus kriterijus (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė 2008). Renkant dalyvius tyrimui vadovautasi šiais kriterijais: pasirinkti asmenys, dirbantys Probacijos Tarnyboje; pasirinkti asmenys, kurie susiduria su probuojamaisiais; pasirinkti asmenys, galintys papasakoti apie probacijos pareigūnų diskreciją iš specialisto perspektyvos. Interviuojamų asmenų nuomonė yra labai svarbi šiam tyrimui, kadangi visi jie yra asmeniškai susidūrę su sprendimų priėmimu savo nuožiūra ir gali pasidalinti patirtimi. Suformuluotos išvados leidžia praplėsti probacijos temos nagrinėjimo galimybes ir gali padėti suprasti probacijos pareigūnų diskreciją.

Interviu ypatumai. Visi 8 interviu vyko gyvai susitikus su interviuojamaisiais Probacijos Tarnybos patalpose.

Tyrimo etikos principai ir jų laikymasis. Į tyrimą buvo įtraukti žmonės, juos išsamiai supažindinus su tyrimo turiniu ir gavus žodinį sutikimą, pokalbis buvo įrašomas; tyrimo metu buvo laikomasi žmogaus teises ginančių įstatymų ir konvencijų. Tyrimas atliktas vadovaujantis fundamentaliomis vertybėmis ir visuotinai priimtomis etikos normomis, laikantis šių principų: objektyvumo – pateikiant rezultatus, grindžiamus atlikto tyrimo duomenimis; patikimumo – atliekant tyrimą, aprašant tyrimo metodus ir jų taikymo tikslingumą; geranoriškumo ir savanoriškumo – paliekant laisvo apsisprendimo teisę dalyvauti tyrime; lygiavertiškumo – išlaikant lygiavertį santykį tarp tyrimo dalyvių ir tyrėjo. Siekiant užtikrinti informantų konfidencialumą, citatose nenurodomi jokie interviuojamųjų tapatybę galintys atskleisti aspektai, o atlikus transkripciją – visų tyrimo dalyvių garso įrašai ištrinami.

Tyrėjos subjektyvumo ir šališkumo reflektavimas. Atliekant tyrimą neturėjau išankstinių nuostatų dėl gvildenamos temos, palaikiau neutralią poziciją. Nešališkumas atsispindi mano tyrimo instrumente per klausimus.

Tyrimo patikimumas ir tinkamumas. Siekiant atskleisti probacijos pareigūnų diskreciją, priimant sprendimus dėl probacijos sąlygų pažeidimų, buvo sudarytas pusiau struktūruotas interviu. Kokybinė analizė leido giliau pažvelgti į probacijos temą, o tiksliau – probacijos pareigūnus ir jų priimamus sprendimus.

Duomenų analizę pradėjau transkribuodama visus kokybinius interviu. Atlikus transkribavimą, pradėjau sudarinėti kodus ir subkodus „Microsoft Excel“ programoje, kad būtų aiškiau paskirstyta interviu metu gauta informacija. Sukūriau naują elektroninį projektą su „MAXQDA“ programa ir įkėliau visus savo atliktus interviu. Importavau kodų sistemą iš „Microsoft Excel“ failo, pradėjau kodavimo procesą pasižymint esminę informaciją. Pirminiai sukurti kodai padėjo suskirstyti interviu metu surinktą informaciją į palankias grupes, todėl eigoje nebuvo poreikio pridėti naujų kodų ir jų keisti.

3.2 Tyrimo rezultatai

3.2.1 Bendrieji tyrimo dalyvių kalbos bruožai

Pirmiausia, tikslinga yra paaiškinti bendruosius analizuotų interviu turinio, interviuojamųjų kalbos bruožus:

- **Interviuojamieji, atsakinėdami į klausimus, dažnai kalba apibendrinančiai:** „mes“, „jie“, „visi“, „viskas“, „žmonės“, „asmenys“.
- **Taisyklinga, neiškraipyta kalba:** „reglamentuotų teisės aktų“, „imperatyvi teisinė norma“, „moralinį principą“, „primename teises normas“.
- **Interviuojamiesiems būdingas savitas bendravimo stilius:** „kėm aštunti“, „non-stop“, „dėjo ant probacijos“, „zona“, „išjungia žmogaus plaučius“, „smurtininkai“, „intensyvininkai“, „nuleista iš viršaus“.

3.2.2 Sprendimai, kuriuos probacijos pareigūnai priima kasdieniame darbe dirbant su nuteistaisiais

Iš interviu metu gautos informacijos paaiškėjo, jog dažniausiai probacijos pareigūnai priima sprendimus „ *tiek, kiek mums leidžia <...> probacijos įstatymas, vadovaujantis ir baudžiamojo kodekso nuostatomis ir kitomis įstaigos rekomendacijomis*“ (i4), „*galim tik įstatymų nustatyta tvarka daryti kažkokius sprendimus, tarkim, nors asmeniškai gal <...> nepriimtum tokio sprendimo, bet esi įsipareigotas įstatymo, tai tu jį priiminėji, nebūtinai jis yra <...> racionalus padarytam pažeidimui*“ (i8). Tačiau keli pareigūnai ir patikslino priimamus sprendimus: „*galiu priimti sprendimą, kaip asmenį tikrinti, <...> dėl tolimesnių pokalbių taip pat priimu sprendimą aš, bet derindama su klientu*“ (i3), taip pat nurodė, kad priima sprendimus, susijusius su probuojamųjų atsiskaitymu, bendravimo būdu, programų parinkimu.

Galima pastebėti, jog probacijos pareigūnams iškyla ir sunkumų vykdant savo pareigas, dažniausiai tai susiję su probuojamųjų priežiūra, pavyzdžiui, kad „*ne visada prižiūrimieji vykdo tai, <...> ko prašai arba nurodai*“ (i3), o jeigu klientai yra linkę bendradarbiauti ir nori, kad jiems būtų suteikta pagalba, tai atsiranda ir kita problema – specialistų, psichologų trūkumas probacijos tarnyboje. Kyla sunkumų bendraujant su tokiais žmonėmis, kurie kategoriškai yra nusprendę, kad jiems nieko nereikia, kai neturi motyvacijos keisti savo elgesio, „*jaunimas, tai galvoja, kad mes jau žiūrime ne taip, kaip reikia, o, pavyzdžiui, senyvo amžiaus žmonės pradeda mus mokyti, kaip reikia gyventi ir dirbti, kad mes čia nieko nesuprantame*“ (i6). Dažnai pabrėžiama, jog „*privalom palaikyti teikimą, nors gal vidumi <...> iš tos žmogiškosios pusės mes nepritariame teikimui*“ (i2), kad norėtusi išreikšti didesnę empatiją probuojamiesiems, tačiau trūksta lankstumo ir pareigūnai yra stipriai reglamentuoti teisės aktų.

Didžioji dauguma interviuojamųjų teigė, kad negali išskirti sprendimų, kuriuos būtų sunkiausia priimti, nes dažniausiai vadovaujami įstatymais ir kaip yra priimta, taip jie ir elgiasi: „*kaip nurodo mums iš aukščiau vadovautis tuo siauru tokiu požiūriu, kad turime kaip parašyta ir niekaip kitaip, tai <...> tas ir yra sunkiausia, kad kartais netgi yra gėda kaip įstaigos atstovui kreiptis į teismą*“ (i8), tačiau „iš

kiekvienos padėties tu išėini, nes yra vienas arba kitas priimamas sprendimas“. Sprendimų, kuriuos yra sunkiau priimti, pareigūnai neišskyrė, bet išreiškė tokias mintis, kad yra „*ne tai, kad sunkumas pasirinkti, bet sunkumas tiesiog galbūt morališkai, emociškai, nes supranti, kad, nu, tu privalai daryti, <...> rašyti tuos teikimus, privalai rašyti dėl panaikinimo kai, nu, tu jauti, kad tai nėra visiškai nusipelnyta ar <...> teisinga“* (i2). Tačiau, jeigu iškyla sunkumų, kuomet tenka priimti sunkesnius sprendimus – kreipiasi į kolegas, kurie turi daugiau patirties, konsultuojasi tarpusavyje, prašo pagalbos vyriausiųjų specialistų bei, esant reikalui, kreipiasi į viršininkę, kuri pamotyvuoja ir atsako į visus rūpimus klausimus. Vis tik pagrindiniai įrankiai, pasak probacijos pareigūnų, kuriais jie naudojami atsiradus neaiškumams – teisės aktai, baudžiamasis kodeksas, kartais tenka ir „*siųsti paklausimus į tarnybas“* (i3), o jeigu trūksta informacijos apie probuojamąjį, tai susisiekiama su juo telefonu, ieško informacijos duomenų bazėse, gilinasi „*jo teistumo visą istoriją kriminalinę“* (i3).

3.2.3 Probacijos pareigūnų diskrecijos rėmai

Nagrinėjant interviuojamųjų poziciją dėl sprendimų priėmimo savo nuožiūra, išsiaiškinau, jog probacijos pareigūnai neturi tiek diskrecijos teisės, kiek norėtų. Šiam rezultatui turi įtakos tai, kad jie, kaip pareigūnai, neturi „*lankstumo sprendžiant <...> klausimus susijusius su mūsų probuojamaisiais ir prižiūrimaisiais“* (i2), nes „*iš esmės viskas yra reglamentuota teisės aktu, probacijos įstatymo“* (i2) ir laisvės yra „*tiktai tiek, kiek leidžia teisės aktai patiem nuspręsti, daugiau patys kažko spręsti negalim“* (i1). Iš pateiktų interviu galima pastebėti, kad išties pareigūnų sprendimų priėmimas yra apibrėžtas įstatymų: „*neturim diskrecijos vertinti kažkaip, tai turim žiūrėti taip siaurai, tai mus jau tas įpareigoja“* (i8), „*dirbam čia pagal įstatymus, tai ta prasme, ką patys sumąstom ir visa kita, tokio nėra dalyko“* (i6). Šioje vietoje kyla tam tikrų iššūkių ir nesutapimų, kaip, pavyzdžiui: „*nors mūsų probacijos įstatymas nurodo, kad mes turim individualizuoti, visi tie principai, atsižvelgt, o čia mes negalim realiai atsižvelgt“* (i7), taip pat išreiškia nepasitenkinimą, kad neturi laisvės pasirinkti dėl teikimo siuntimo teismui, kad „*neturi galimybės kitaip vertinti situaciją, kai pakankamai viskas pas mus sustyguota yra teisiškai“* (i2) ir viskas, ką jie daro laisvai – „*mes tik charakterizuojam žmogų ir pateikiam medžiagą“* (i3).

Įdomiai pasiskirstė interviuojamųjų atsakymai į klausimą, ar jie turi pakankamai laiko sprendimams priimti – 4 atsakė, kad laiko pakanka ir sprendimas dažniausiai būna aiškus iš karto, 2 – kad nepakanka, nes jie yra „*be galo įspausti į tokį rėmą to laiko, kada mes vykdom priežiūrą daugybės kitų asmenų, turim kitų savo pareigų ir funkcijų“* (i4), taip pat, kad „*terminai yra trumpi, neadekvatūs ir netinkami pagal darbo pobūdį, viskas yra labai suspausta“* (i8), o likę 2, kad laiko kartais ir trūksta, bet ne sprendimo priėmimui, o to sprendimo realizavimui. Išskiriant sprendimus, kai reikia greitai apsispręsti, remiantis probacijos pareigūnų atsakymais, dažniausiai „*jie ir būna tokie vat spontaniški“*

(i1), o kai turi daugiau laiko, tai ir labiau apmąsto esamą situaciją ir galimus skirtingus variantus. Dauguma interviuojamųjų laiko trūkumą sieja su dideliais darbo krūviais, teigia, kad yra labai suspausti į laiką ir jo terminus, todėl tenka ir po darbo valandų pasilikti ir dirbti.

Remiantis interviu metu gauta informacija, probacijos pareigūnai žiūri šiek tiek atlaidžiau į probuojamųjų, kuriems skirta intensyvi priežiūra, vėlavimus grįžti laiku namo. Tai yra, jeigu žmogus vėluoja 2-5 minutes, pareigūnai dažnu atveju to nelaiko kaip stipraus pažeidimo, tačiau primena, kaip reikia elgtis, kai esi su apykoje, taip pat teigia, kad yra blogai, kad patys pareigūnai neturi jokio nurodymo, koks yra galimas laikas probuojamųjų vėlavimams. Bet visi interviuojamieji pritarė nuomonei, kad keletos minučių vėlavimui grįžti namo turėtų būti kažkoks žmogiškumo kriterijus ir bent šioje vietoje jie gali išreikšti savo empatiją ir supratimą probuojamųjų atžvilgiu.

Galima daryti išvadą, kad pareigūnai priimdami sprendimus žiūri pakankamai siaurai, nes turi laikytis taisyklių ir remtis teisės aktais, tačiau patys norėtų didesnės diskrecijos teisės, nes tokiu būdu būtų mažiau biurokratijos ir galėtų dažniau atsižvelgti į žmogiškąjį faktorių. Dėl šios priežasties probacijos pareigūnai į įstatymų numatytus laiko terminus netelpa, prie to prisideda ir didelis darbo krūvis ir tas, kad ne vien nuo jų priklauso, pavyzdžiui, teikimo rašymas teismui ir jo patvirtinimas.

3.2.4 Probuojamųjų pažangos vertinimas

Pokalbių su interviuojamaisiais metu mėginta išsiaiškinti, kaip jie stebi ir vertina probuojamųjų pažangą. Probacijos pareigūnai išskiria, kad pažangą vertina taip, kaip suvokia, žiūri į tai, „*kokie skirti įpareigojimai, kaip jisai juos vykdo ar nevykdo, galbūt kiti vykdo tik tiek formaliai, tik tiek, kiek reikia*“ (i7), bet dažniausiai pokytis matosi „*per bendravimą ir <...> per asmens norą*“ (i3), teigia, kad „*probuojamasis turi parodyti pažangą, nedaryti ten administracinių nusižengimų, būti be jokių probacijos sąlygų pažeidimų*“ (i3), „*pažangą <...> aiškiai apibrėžia probacijos sąlygos, teismo įpareigojimai*“ (i1). Pabrėžia, kad ne visi probuojamieji noriai vykdo nurodymus ir kartais pokytis nesimato, kad „*yra sudėtingiau su tais žmonėmis, kurie nėra motyvuoti, jie į viską labai žiūri, kad „sistema mane žlugdo, čia aš nekaltas“*“ (i8). Visi interviuojamieji paminėjo, kad svarbus rodiklis yra sąlygų laikymasis ir pažeidimų nedarymas: „*gali būti iš karto jau tie žingsneliai matytis, gali būti tiesiog stabilumo laikomasi ir tai irgi kažkoks žingsnelis, kad pažeidimų nėra, o gali būti, kad ten link bausmės pabaigos jis norės keistis*“ (i3). Būna atvejų, kuomet yra išlaikomas stabilumas, kas irgi yra gerai, arba kaip tik, nesimato jokio teigiamo pokyčio: „*gali sekt to žmogaus pažangą, jeigu jisai daro ir daro <...> teisės pažeidimus, nu, tai, vadinasi, yra nuostatos į visuomenę nelabai pas jį ten tobulėjančios, ar ne, nuostatos į teisę, į teisėsaugą ir panašiai, <...> tai galiu taip vertinti, kad žmogus nelabai juda*“. Visgi,

pareigūnams rūpi jų prižiūrimi asmenys, todėl jie stengiasi padėti, kad žmonės vis dėlto judėtų gyvenime gera linkme ir ta pažanga anksčiau ar vėliau pasimatytų.

Šiam tikslui pasiekti reikia tinkamai parinkti priežiūros ir resocializacijos priemonės, kurios padėtų gyventi nenusikalstant ir integruotis į visuomenę. Analizuojant interviu metu gautą informaciją, išskyriau tris būdus, kurie buvo dažniausiai minimi, kad turi įtakos priemonių parinkimui. Vienas iš pagrindinių – **rizikos vertinimas**: „rizikos vertinime labai daug pasimato iš tikrųjų dalykų ir <...> pagal tai netgi galima vertinti, ar, tarkim, probacijos laikotarpiui praėjus ten, tarkim, metam, ar ta rizika žemėja, ar jina kyla“ (i8), atsižvelgiant į rizikos vertinimą, „jeigu ten, tarkim, tu problemines sritis nustatei beveik visose srityse, tai pas tave viskas plane turi būti irgi suorientuota į resocializacijos priemones, susijusia su tom probleminėm sritims, ką tu įvertini“ (i8), „probleminės sritys iš OASys vertinimo pasirodo ir čia toks kaip ir rodiklis su kuo labiausiai turėtume dirbti ir kokias problemas spręsti“ (i3).

Antrasis išskirtas būdas – **bendravimas ir bendradarbiavimas**: „gaunu medžiagą iš teismo, tada susipažįstu už ką, dėl ko, kodėl, tada iškviečiam žmogų, pasiruošiam planą kartu, viską aptariam, kur gali kreiptis, ką norėtų pakeisti ir tuomet jau pradedam veiklą“ (i6), „iš esmės labai individualiai pagal žmogų, pagal jo poreikius“ (i2), „siūlom jau bendraujant kartu su tuo žmogum, kas jam būtų priimtina, kaip jisai pats galvoja, galėtų spręsti, visų pirma, pats tą problemą, ką jam reikėtų daryti“ (i7), „bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, ką, ką jie gali pasiūlyti“ (i7).

Teisiniai aspektai – trečiasis veiksnys, turintis įtakos resocializacijos priemonių parinkimui: „Tu turi priemones pagal įpareigojimus, pirmiausia formuoti“ (i8), „nusikaltimos veikos ta viena, paskutine nutartimi, ankstesnėmis teismo nutartimis už ką, jeigu buvo teistas ir pačio pokalbio metu išsiaiškinam va tą jau gyvenimo būdą to žmogaus ir tada planuojam resocializacijos priemones“ (i1), „realiai mes turim <...> įpareigojimus įtraukti, ką jau teismas paskyrė“ (i8).

3.2.5 Problemos įgyvendinant Probacijos įstatymo 30 straipsnį

Interviu metu buvo galima suprasti, jog probacijos pareigūnai susiduria su įvairiomis problemomis, tačiau vieną jų galima išskirti labiau – probacijos įstatymo 30-to straipsnio įgyvendinimas.

30 straipsnis. Probacijos vykdymo ir vengimo vykdyti teisinės pasekmės

1. Probuojamasis, kuris probacijos laikotarpiu įvykdė auklėjamojo ar baudžiamojo poveikio priemones ir (ar) pareigas, laikėsi intensyvios priežiūros sąlygų, nepadarė šio straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose numatytų pažeidimų, dėl kurių buvo priimtas sprendimas panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę arba panaikinti lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį, kai sueina bausmės vykdymo atidėjimo arba lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos terminas, laikomas atlikusiu bausmę.

2. Jeigu probuojamasis probacijos vykdymo laikotarpiu:

1) dėl pateisinamų priežasčių per teismo nustatytą laiką neįvykdo probacijos sąlygų, teismas probacijos tarnybos teikimu šį laiką gali pratęsti. Paskirtas ir pratęstas laikas negali būti ilgesnis už bausmės vykdymo atidėjimo ar likusios bausmės laiką;

2) vykdo probacijos sąlygas, tačiau padaro administracinių nusižengimų, už kuriuos jam taikytos administracinės nuobaudos ir (ar) administracinio poveikio priemonės, arba nevykdo kitų įstatymų nustatytų pareigų, teismas probacijos tarnybos teikimu gali jam papildomai paskirti Baudžiamojo kodekso IX skyriuje numatytų baudžiamojo poveikio priemonių ir (ar) šio kodekso 75 straipsnio 5 ar 6 dalyje numatytų pareigų arba šio kodekso 82 straipsnyje numatytų auklėjamojo poveikio priemonių, ir (ar) šio kodekso 87 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse numatytų įpareigojimų ar draudimų arba priimti sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę, arba panaikinti lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį, kai pagrįstai manoma, kad probacijos tikslo nebus įmanoma pasiekti skirtingomis baudžiamojo poveikio priemonėmis ir (ar) pareigomis arba auklėjamojo poveikio priemonėmis;

3) be pateisinamų priežasčių nevykdo probacijos sąlygų arba ir po papildomų probacijos sąlygų paskyrimo jų nevykdo ar padaro administracinį nusižengimą, už kurį jam taikyta administracinė nuobauda ir (ar) administracinio poveikio priemonė, arba nevykdo kitų įstatymų nustatytų pareigų, teismas probacijos tarnybos teikimu priima sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę arba panaikinti lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigos ir vykdyti likusią bausmės dalį.

3. Probacijos tarnyba, nustačiusi šio straipsnio 2 dalies 2 ar 3 punkte nurodytus probuojamojo padarytus teisės pažeidimus ir (ar) probacijos sąlygų nevykdymo atvejus, teikimą teismui pateikia nedelsdama, ne vėliau kaip per vieną darbo dieną.

Skaitant šio straipsnio 2 dalies 3 punktą, galima suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo. Pareigūnai šios dalies įgyvendinimą komentuoja taip: „dažniausiai, tai mes dėl to vieno pažeidimo, tai jiems primenam probacijos sąlygas ir pasekmes, ir jau tada kreipiamasi į teismą, jeigu vėl po priminimo jis vis tiek elgiasi taip pat“ (i7). Teigia, kad po pirmojo pažeidimo dažniausiai primena dar kartą galimas pasekmes už įpareigojimų nevykdymą ir retai kreipiasi į teismą, nebent tai būna sunkus pažeidimas: „neturim čia rėmų, privalome kreiptis, jeigu ten, tarkim, būtų grubus, ar ne, kažkoks pažeidimas jau ir po vieno mes galim kreiptis“ (i8), tačiau dėl nesunkaus pažeidimo, po pirmo karto dar nesikreipia į teismą: „Jeigu smulkūs, tai iš praktikos nelabai“ (i6). Yra ir minčių, kad nesvarbu, tai sunkus pažeidimas ar ne, vis tiek reikia kreiptis į teismą: „Kadangi turime vadovautis teisės aktais ir savo diskrecijos teisės tais klausimais neturim, tai nelabai gilinamės ar kažkoks mažareikšmis nusižengimas, ar kažkoks grubus pažeidimas“ (i3), bet dėl to išreiškia gailestį: „keli pažeidimai ir turi kreiptis į teismą, nu, gaila, kartais tikrai norisi dar duoti šansą, bet, deja, negali“ (i3), „vis tiek, probacija tai turi tą žmogų ne bausti, o jį gelbėti“ (i6).

Trečioji straipsnio dalis nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną, didžioji dalis interviuojamųjų teigia, kad tai būna retai: „praktikoje, tai taip išlaikais tą, kad kreipiesi į teismą, bet tikrai ne per vieną parą“ (i1), „per vieną darbo dieną sunku, įgyvendinama, bet sunku“ (i3), „mes turim, bet mes nespėjam dažniausiai per tą vieną darbo dieną surašyti teikimą ir paduoti teismui“ (i4), „būna

tokių situacijų, kur pas tave, pavyzdžiui, trys teikimai, nu tu vis tiek atsižvelgi, bent jau aš tai žiūriu į sunkesnę tą ir po to rašau dėl kitų“ (i5).

Kaip to priežastis įvardija: „dėl to laiko trūkumo, nes <...> visų pirma, užtrunka, tai <...> jeigu ir pavyksta parašyti per tą vieną dieną, tai tas teikimas turi būti derinamas su mūsų vyriausia specialiste, tada <...> pasirašo viršininkė. Tai kartais net tie užtrunka visi etapai, kol viskas praeina“ (i7), „didelis biurokratinis aparatas, mes nepaprastai daug laiko sugaištam ties popieriais“ (i2), „tai net paštininkas neateina pas mus, tai <...> nebūtinai ir registratorė pas mus galės užregistruoti teikimą, nes jį dar reikia ir suderinti jį pasirašai, ne tik tu, vyriausiasis specialistas, viršininkė pasirašo, dar ir registruot turi nusiųsti, tai netgi fiziškai nėra įmanoma per tą dieną išsiųsti“ (i8).

Daugelis mano, kad, jeigu būtų teisės aktų pataisos, kuriomis numatytų didesnę terminą pareigūnui, tada fiziškai būtų įmanoma parašyti teikimą teismui, tačiau dabar didžiausia „problema ta, kad pačios teisės normos formulavimas netinkamas“ (i4) ir „kai reikia per vieną dieną, kai mes turim pateikti teismui dėl sugriežtinimo sąlygų, rizikų perversinimas, mes nespėjam“ (i4), „neadekvatu proceso atžvilgiu“ (i8), „per vieną dieną, tai čia ne, nerealų dažniausiai, jeigu tų bylų <...> būtų mažiau, tas krūvis mūsų, <...> aišku, gali per tą vieną dieną, bet paprastai, nu ne šiai dienai“ (i2). Vis dėlto du pareigūnai, kurie dirba su intensyvia priežiūra, teigia, kad šią normą įgyvendina dažniausiai laiku, nes surašo teikimą ir kol jį registruoja viskas yra suderinama, tokiu būdu spėja.

3.2.6 Probuojamųjų pažeidimų situacijų vertinimas

Probacijos pareigūnams interviu metu buvo pateiktos 3 situacijos, kiekvieną jų perskaitę turėjo atsakyti, kokia jų veiksmų seka, kokius sprendimus priimtų. Taip pasiskirstė rezultatai:

1 situacija:

Situacija\vertinimas	Pirminis veiksmas	Sprendimas
Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą	„būčiau priminusi atsakomybę už intensyvios priežiūros pažeidėjimus“ (i8)	„jau turėjo kreiptis į teismą, čia jau būtų dėl panaikinimo šituo pirmu atžvilgiu, nes čia jau trys pažeidimai fiksuoti“ (i8)
	„jeigu šiaip vengia atvykti ir specialiai nepateikė, nenorėjo, tai čia kaip ir matomas nebendradarbiavimas su probacijos tarnyba“ (i3)	„tu perskaitai sąlygas ir matai, kad yra daugiau negu du pažeidimai, kas yra reglamentuota teisės aktuose, <...> tai čia netgi 3 kartus, tai jau teikimas garantuotas“ (i2)

keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.	„susisieki su žmogumi, iškviesti čia, pasižiūri, kaip jisai bendrauja“ (i5)	„mes kreipiamės į teismą, teikimas dėl lygtinio paleidimo panaikinimo ir surašom viską, ką jinai pažeidė, pasitikrinam registrus, ar nebuvo jokių naujų pažeidimų, perversinam riziką jos ir perduodam į teismą priimti sprendimo“ (i4)
	„pradžiai vis tiek reikėtų susižinoti maždaug, kokios tos priežastys“ (i7)	„asmuo jokių pasiaiškinimų nepateikė, nebendradarbiauja su probacijos tarnyba, tai ką, įstatymas numato siųsti bylą į teismą“ (i3)

Šioje situacijoje, kai probuojamajai yra paskirta intensyvi priežiūra ir asmuo nesilaiko probacijos nustatytų sąlygų grįžti į gyvenamąją vietą nustatytu metu, taip pat nepateikia jokio pasiaiškinimo dėl tokio savo elgesio – probacijos pareigūnai yra linkę reaguoti labiau neigiamai nei teigiamai. Pasiaiškinimo nepateikimą traktuoja kaip piktybiškumą ir nebendradarbiavimą su probacijos tarnyba, ypač šiuo atveju, kuomet probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais, pareigūnai teikia tokią galimą išvadą, kad ji galėjo būti tose vietose, kuriose jai būti negalima. Interviuojamieji taip pat teigia, kad bet koku atveju reikėtų bandyti susisiekti su probuojamąja ir išsiaiškinti vėlavimo priežastis, pasižiūrėti, kaip ji bendrautų, galbūt vis dėlto pateiktų tinkamą pasiaiškinimą ir patvirtinančius duomenis. Tačiau visi probacijos pareigūnai, atsižvelgdami į šią situaciją, priėjo prie vienintelio galimo galutinio sprendimo – teikimo rašymo ir bylos siuntimo į teismą. Kadangi čia yra trys nurodyti trys pažeidimai, tai pagal įstatymų numatytą tvarką, jau po antrojo būtų reikėję kreiptis į teismą dėl intensyvios priežiūros panaikinimo.

2 situacija:

Situacija\vertinimas	Pirminis veiksmas	Sprendimas
Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min,	„čia savaime pats yra pažeidimas ir gan rimtas, jau tie įpareigojimai būti naktį namuose yra tokie iš rimtesnių pažeidimų. Čia nebe administracinis, jau čia ganėtinai rimtas pažeidimas“ (i2)	„jau antrą kartą turėjo reaguoti ir įvertinęs situaciją kreiptis į teismą dėl arba dėl bausmės vykdymo atidėjimo, arba dėl lygtinio paleidimo panaikinimo“ (i4)
	„dar gerai ten tos 5 minutės, tai gal 5 tos minutės, tebūnie, bet 20min, tai jau, nu, mes tiek <...> nelaukiame“ (i7)	„įstatymai įpareigoja daryti tą patį – siųsti bylą į teismą“ (i3)

vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.	„vaikų vežimas pas senelius nėra apibrėžiamas, kad tai būtų, galėtų būti kažkokia tais pateisinama priežastis“ (i1)	„čia irgi būtų į teismą, nes čia tas vežimas vaikų pas mamą ir taip toliau, tai čia nėra pateisinama priežastis“ (i7)
	„vis tiek išaiškini asmeniui, kad jisai turi laikytis grafiko nustatyto ir taip toliau, tuo labiau asmuo ne visada iš pat pradžių jau gali suprast“ (i5)	„automatiškai tai jau yra ne pirmas kartas, tai faktiškai jinau jau buvo, vadinasi, informuota, kad pažeidžia savo, ar ne, intensyvios priežiūros planą, ar ne, nustatytą, tai faktiškai čia taip pat turėtų būti kreipiamasi į teismą“ (i8)
	„iškart irgi priminčiau teises pareigas, tada bandyčiau išsiaiškinti viską, tai yra, dėl ko jinau nespėja, kodėl taip vėlai grįžta, patikrinčiau, kur jinau būna, būtent, ar tuo pačiu maršrutu visą laiką ten važiuoja“ (i6)	„priminti sąlygas, po to rašyti teikimą, nu, nes čia nėra grubus pažeidimas“ (i5)

Šioje situacijoje, interviuojamųjų nuomone, teigiamas veiksnys probuojamosios atžvilgiu yra tas, kad ji pateikia pasiaiškinimą dėl vėlavimų, bendradarbiauja, tačiau pats faktas – vėlavimas, kai yra paskirta intensyvi priežiūra – yra neigiamas veiksnys. Probacijos pareigūnai, pirmiausiai, primintų sąlygas, tačiau, kadangi tai jau yra ne pirmas kartas, vadinasi, kad sąlygos dėl intensyvios priežiūros laikymosi jau buvo primintos, tai jų sprendimas būtų vėl kreiptis į teismą dėl baudmės vykdymo atidėjimo arba dėl lygtinio paleidimo panaikinimo. Vaikų vežimas nakvoti pas senelius nėra pateisinama priežastis, tačiau iš pat pradžių, jeigu probuojamoji būtų informavusi jos priežiūrą vykdančią pareigūną, paaiškinusi priežastis, kodėl nespėja grįžti namo nustatytu metu, galbūt būtų buvę galima pakeisti dienotvarkę, arba pasiūlyti kitų išeikių, kaip pavyzdžiui, paprašyti savanorių, kad pateiktų autobusų tvarkaraščius, kad ji nėvėluotų ateityje ir panašiai. Tačiau galutinis pareigūnų sprendimas būtų laikytis įstatymų numatytos tvarkos ir priminus asmeniui teises pareigas siųsti teikimą į teismą.

3 situacija:

Situacija\vertinimas	Pirminis veiksmas	Sprendimas
Probujamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu,	„Tai jau už tą pažeidimą jis turėjo būti, už nebuvimą namuose, pakartotinai išaiškinamos probacijos sąlygos“ (i4)	„jeigu nepripūstų, tai nieko nebūtų, tai tada nereikėtų siųsti bylos“ (i3)

probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.	<i>„Jeigu, tarkim, jisai neturi įpareigojimo nevartoti, tai tokiu atveju nebūtų siunčiama, bet būtų jam tiesiog vat pasiūlyta, kad gal pasikreipti reik į priklausomybės ligų centrą“ (i8)</i>	<i>„Tai ir šitoj situacijoj būtų tikrai kreipiamasi į teismą be jokių kitų kalbų, ta prasme, aišku, aš jam pasakyčiau pasekmes tokio elgesio“ (i6)</i>
	<i>„jis turi pateikti pasiaiškinimą, nurodyti, kodėl buvo neblaivus, kodėl išgėręs atvyko į probacijos tarnybą“ (i3)</i>	<i>„jeigu yra šitas įpareigojimas, tarkim, jam nevartoti – taip pat šita byla jau keliautų į teismą“ (i8)</i>
	<i>„Jeigu asmuo atvyko neblaivus į probaciją, tai čia jau kaip ir buvimas viešoje vietoje neblaiviam, čia jau administracinį galima išrašyti“ (i2)</i>	<i>„Ir vėl teikimas. Jau vienas buvo įpareigojimo pažeidimas – nebuvimas namie, antras – nevartoti, <...> jau čia nesvarbios neblaivumo priežastys iš tikrųjų“ (i7)</i>
	<i>„dar reikėtų įsitikinti, kad jis tikrai į probaciją atėjo neblaivus, <...> patikrinti girtumą, <...> bet, jeigu jau pareigūnui kilo toks įtarimas, tai greičiausiai tas asmuo ir pripūs“ (i6)</i>	<i>„Be jokios sąžinės graužaties rašyčiau teikimą, nes <...> tai situacija, kuri gali sukelti labai daug skaudžių pasekmių pačiai visuomenei, tam pačiam nuteistajam, probuojamajam, <...> kitiems žmonėms ir taip toliau“ (i5)</i>

Trečiojoje situacijoje, pareigūnų pirmasis veiksmas būtų patikrinti neblaivumą ir įsitikinti, ar asmuo tikrai į probacijos tarnybą atvyko neblaivus. Tuomet, jeigu tai pasitvirtintų, asmuo turėtų pateikti pasiaiškinimą ir nurodyti tokio savo poelgio priežastis, jam būtų išaiškinamos pasekmės, tačiau jau už pirmą pažeidimą jam turėjo būti pakartotinai paaiškintos probacijos sąlygos. Pareigūnai taip pat siūlytų probuojamajam kreiptis pagalbos į specialistus, į priklausomybės ligų centrą dėl piktnaudžiavimo alkoholiu, kadangi žmogus, kuris yra neblaivus viešoje vietoje, nėra saugus nei visuomenei, nei sau. O paskutinis interviuojamųjų sprendimas šioje situacijoje būtų kreipimasis į teismą dėl bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo.

IV. TYRIMO REZULTATŲ APTARIMAS

Išanalizavus visus atsakymus į pateiktas situacijas, galima daryti išvadą, jog šiose, nors ir skirtingose situacijose, pareigūnų sprendimai stipriai nesikeistų. Po pirmojo padaryto pažeidimo, visi pareigūnai teigia, kad išsikviestų pažeidėją pokalbiui, primintų teisines pareigas, bandytų išsiaiškinti, galbūt žmogus vis dėlto turėjo tikrai labai svarbių priežasčių (pvz.: apsilankymą ligoninėje, darbo

susitikimą ar panašiai), galbūt žmogus pateiktų reikiamus dokumentus ir užtektų tik priminimo apie probacijos sąlygų vykdymą. Tačiau, jeigu probuojamasis nebendradarbiauja su pareigūnais, nepateikia pasiaiškinimo, neatvyksta laiku į susitikimus, jie tokį elgesį vertina kaip piktybišką ir tuomet yra tik viena išeitis – teikti teikimą teismui dėl intensyvios priežiūros ar probacijos panaikinimo. Jeigu probuojamieji pažeidžia probacijos sąlygas antrąkart, pareigūnai skiria priminimą, tačiau vis tiek rašo teikimą teismui dėl bausmės vykdymo atidėjimo ar dėl lygtinio paleidimo panaikinimo. Ši išvada pritartų Jones ir Kerbs (2007) bei Nikarto ir Rinkevičiūtės tyrimams (2018), kuriuose atskleista, jog griežčiausias sprendimas – teikimas teismui – buvo priimamas tuomet, kai probuojamasis įvykdo kelis pažeidimus.

Taip pat verta paminėti, jog tiek moterys pareigūnės, tiek vyrai pareigūnai yra linkę kreiptis į teismą dėl probacijos sąlygų keitimo arba probacijos panaikinimo vienodai, nes atsižvelgia ir vadovaujasi įstatymais tam, kad būtų užtikrintas visuomenės saugumas. Šioje vietoje būtų galima paminėti Huebner ir Bynum atlikto tyrimo rezultatus ir esminių veiksnių teoriją. Nes, iš tikrųjų, visų pokalbių su probacijos pareigūnais metu, buvo galima pastebėti, kad sprendimų priėmimą skirsto į tam tikras grupes. Pavyzdžiui, kad priimdami sprendimus žiūri nuteistojo visą kriminalinę istoriją, gilinasi į jo kaltumą ir to priežastis, atsižvelgia ir į pačio nuteistojo motyvaciją keistis bei įdėtas pastangas, rizikos vertinimą, taip pat stengiasi apsaugoti visuomenę su teikimų rašymu teismams ir tuo pačiu visada vadovaujasi įstatymų numatyta tvarka. Šis tyrimo rezultatas pritartų ir S. Nikarto, R. Vaičiūnienės ir G. Rinkevičiūtės 2021 metais atliktam tyrimui, kuriame išsiaiškino, jog pareigūnai yra linkę priimti griežtesnius diskrecinius sprendimus tokiais atvejais, kai asmuo negrįžta į gyvenamąją vietą nustatytu metu, nepateikia pagrįstų pasiaiškinimų dėl savo elgesio, o toks probacijos pareigūnų vertinimas gali būti susijęs su galimu pavojumi visuomenei.

Jeigu probuojamasis yra linkęs bendradarbiauti ir dalyvauja elgesio pataisos programose, renginiuose, kuriuos siūlo probacijos tarnyba – dažnu atveju jie rodo gerus rezultatus ir pokyčius, todėl probacija yra nutraukiama anksčiau laiko. Šios išvalgos patvirtintų autorių Weisburd, Waring ir kitų tyrimus, kuriuose buvo atskleista, kad asmenys, kurie dalyvavo programose, pritaikytose jų specifiniams poreikiams – turi mažesnę tikimybę pakartotinai nusikalsti. Tyrimas parodė, kad probacijos pareigūnai probuojamųjų pažangą dažniausiai matuoja atsižvelgdami į padarytą nusikaltimą, į visas aplinkybes, pačią problemą, bendraudami su klientu ir matydami jo (ne)norą keistis. Daugiausiai problemų atsiskleidžia rizikos vertinimo metu, tuomet išsikelia tam tikrus tikslus darbui su nuteistuoju ir tas įtakoja resocializacijos priemonių parinkimą, plano sudarymą. Socialinės stratifikacijos teorijos momentų pasitaikė keliuose interviu, kur interviu dalyviai išskyrė romų tautybės asmenis, rusakalbius ir užsieniečius, teigdami, kad su jais dažniausiai yra sunkiau dirbti dėl skirtingos kultūros bei kalbos barjero. Tačiau stipresnių stereotipinių nuostatų neišryškėjo.

Situacijose, kur asmens probacijos sąlygų pažeidimui įtakos turi alkoholis, pareigūnai linkę taikyti griežtesnes priemones. Alkoholio vartojimą laiko reikšmingu pažeidimu, ypač, jeigu probuojamojo nusikaltimas yra susijęs su psichiką veikiančiomis medžiagomis, tai argumentuodami tuo, jog apsvaigęs nuo alkoholio asmuo yra pavojingas tiek sau, tiek visuomenei. Tačiau bet kokių atvejų, prieš surašant administracinį pažeidimą ar prieš kreipiantis į teismą, pareigūnai pasiūlo probuojamiesiems pagalbą, nukreipia į respublikinį priklausomybės ligų centrą, jeigu mato, kad asmuo turi problemų dėl alkoholio vartojimo ar piktnaudžiavimo juo. Šiame kontekste svarbu būtų paminėti Nikarto ir Rinkevičiūtės 2018 metais atlikto tyrimo rezultatus. Jie nustatė, kad probacijos pareigūnai įvairias pažeidimų situacijas vertina nevienodai bei vadovaujasi ne tik formaliuoju požiūriu, tačiau savo diskrecinius sprendimus individualizuoja atsižvelgdami į faktines situacijos aplinkybes, pažeidimo pobūdį ir panašiai, kas pasitvirtina ir šiame tyrime.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI:

1. Tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad probacijos pareigūnai, priimdami sprendimus dėl probacijos sąlygų pažeidimų, vadovaujasi teisės aktais ir įstatymų numatyta tvarka, o diskrecijos teisės šiais klausimais praktiškai neturi. Diskrecijos teisė šiuo atveju yra daugiau susijusi su pareigūnų sprendimais dėl probuojamųjų priežiūros ir pagalbos teikimo jiems.
2. Paaiškėjo, kad pagrindiniai veiksniai, turintys įtakos probacijos pareigūnų sprendimų priėmimui yra probuojamojo rizika visuomenės saugumui, probuojamojo asmenybė ir noras bendradarbiauti su Probacijos tarnyba, probuojamojo kriminalinė istorija. Ši išvada patvirtina ankstesnius tyrimus.
3. Probacijos pareigūnų diskrecijos nagrinėjimas kriminologinių teorijų požiūriu, tokių kaip racionalaus pasirinkimo, esminių veiksnių, „neužtikrintumo vengimo“, socialinės stratifikacijos ir konfliktų teorijos, leidžia giliau pažvelgti ir suprasti šį reiškinį bei veiksniai, turinčius įtaką pareigūnų sprendimų priėmimui ir darbui su probuojamaisiais.
4. Pastebima, kad probacijos pareigūnų diskrecija nėra plačiai ištirta Lietuvoje. Tačiau ji turėtų būti tyrinėjama bei viešai aptarinėjama, labiau įsigilinant į veiksniai, kurie gali turėti įtakos probacijos pareigūnų priimamiems sprendimams ir iš to kylančias problemas.
5. Tikimasi, kad šis baigiamasis bakalauro darbas suteiks papildomų galimybių gerinti probacijos pareigūnų darbą ir jo vertinimą Lietuvoje, bus naudingas tolimesniems tyrimams apie probacijos pareigūnų diskreciją.

BIBLIOGRAFIJA

I. Mokslinės publikacijos

1. Abadinsky, H. (2009). *Probation and parole: Theory and practice*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
2. Albonetti, C. A. (1991). An integration of theories to explain judicial discretion. *Social problems*, 38(2), 247-266.
3. Ažubalytė, R. (2006). Diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės santykis. *Jurisprudencija*, 79(1), 16-24.
4. Ažubalytė R. (2003). Prokuroro diskrecinės valdžios kontrolė vykdant baudžiamąjį persekiojimą // *Jurisprudencija*, Nr. 41(33), 49-59
5. Bakševičienė, R. (2017). Diskrecijos sąvoka Lietuvos viešojoje teisėje. *Teisė*, 105, 70-83.
6. Bernard, T. J. (2022). Richard Quinney – american philosopher and criminologist. Encyclopedia Britannica. Prieiga per internetą: <https://www.britannica.com/biography/Richard-Quinney> [žiūrėta 2022 lapkričio 20 d.]
7. Bruinsma, G. and Weisburd, D. (2014). *Encyclopedia of criminology and criminal justice* (p. 4845). Springer Reference.
8. Buglar, S. (2016). The „focal concerns“ of parole board decision-making: A thematic analysis. *Current Issues in Criminal Justice*, 27(3), 285-302.
9. Bush, M. ed., (2014). *Encyclopedia of Social Deviance*. Vol. 2. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc. Prieiga per internetą: <https://dx.doi.org/10.4135/9781483340470> [Žiūrėta 2022-12-01].
10. Carter, M. M. (Ed.) (2001). *Responding to parole and probation violations: A handbook to guide local policy development*. US Department of Justice, National Institute of Corrections.
11. Champion, D. J. (1998). *Probation, parole, and community corrections*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
12. Dobryninas, A. 2001. Atskiriamasis teisingumas. *Jurisprudencija: mokslo darbai*, 20, 107-112.
13. Everett, R. S., & Wojtkiewicz, R. A. (2002). Difference, disparity, and race/ethnic bias in federal sentencing. *Journal of Quantitative Criminology*, 18(2), 189-211.
14. French, L. A. (1975). *The selective process of the criminal justice system*. University of New Hampshire. Doctoral Dissertations. 1090. Prieiga per internetą: <https://scholars.unh.edu/dissertation/1090/> [žiūrėta 2022 11-09]

15. Hadjisergis, K. (2020). Probation officers' attitudes towards balancing public protection and human rights in the risk management framework of Mappa.
16. Hannah-Moffat, K., Maurutto, P., and Turnbull, S. (2009). Negotiated risk: Actuarial illusions and discretion in probation. *Canadian Journal of Law and Society/La Revue Canadienne Droit et Société*, 24(3), 391-409. Prieiga per internetą: DOI: [10.1353/jls.0.0092](https://doi.org/10.1353/jls.0.0092) [žiūrėta 2022-11-15]
17. Hartley, R. D. (2014). Focal concerns theory. *The encyclopedia of theoretical criminology*, 1-5.
18. Ho, T. (2003). „The influence of suspect gender in domestic violence arrests,“ *American Journal of Criminal Justice*, 27(2), 183-195. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1007/BF02885693> [žiūrėta 2022-11-07]
19. Holmberg, L. 2002. Personalized policing: Results from a series of experiments with proximity policing in Denmark. *Policing: An international journal of police strategies & management.*, Vol. 25, p. 32–47. Prieiga per internetą: DOI: [10.1108/13639510210417881](https://doi.org/10.1108/13639510210417881) [žiūrėta 2022-11-07]
20. Huebner, B. M., and Bynum, T. S. (2006). An analysis of parole decision making using a sample of sex offenders: A focal concerns perspective. *Criminology*, 44(4), 961-991.
21. Jones, M., and Kerbs, J. J. (2007). Probation and parole officers and discretionary decision-making: Responses to technical and criminal violations. *Fed. Probation*, 71, 9.
22. Kerbs, J. J., Jones, M., and Jolley, J. M. (2009). Discretionary decision making by probation and parole officers: The role of extralegal variables as predictors of responses to technical violations. 9 *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 25(4), 424-441. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/1043986209344556> [žiūrėta 2022-06-21]
23. Larivee, J. J. (2001). Returning inmates: Closing the public safety gap. *Corrections Compendium* 26(6). Prieiga per internetą: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/returning-inmates-closing-public-safety-gap> [žiūrėta 2022-06-21]
24. Latessa, E. J., and Lovins, B. (2010). The role of offender risk assessment: A policy maker guide. *Victims and Offenders*, 5(3), 203-219.
25. Linkevičiūtė, I. (2006). Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų praktikoje. *Jurisprudencija*, 83(5), 65-72.
26. Lurigio, A. J., and Carroll, J. S. (1985). Probation officers' schemata of offenders: Content, development, and impact on treatment decisions. *Journal of personality and social psychology*, 48(5), 1112. Prieiga per internetą: <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037/0022-3514.48.5.1112> [žiūrėta 2022-06-18]

27. Lurigio, A. J. (2014). Probation Officer Decision-Making. *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, New York: Springer Reference, 3979-3988. Prieiga per internetą: https://link.springer.com/10.1007/978-1-4614-5690-2_19 [žiūrėta 2022-06-21]
28. MacKenzie, D. L., Browning, K., Skroban, S. B., & Smith, D. A. (1999). The impact of probation on the criminal activities of offenders. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36(4), 423-453. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0022427899036004004> [žiūrėta 2022-06-23]
29. Matsueda, R. L., Drakulich, K., Hagan, J., Krivo, L. J., & Peterson, R. D. (2011). Crime, perceived criminal injustice, and electoral politics. *Improving public opinion surveys: Interdisciplinary innovation and the American National Election Studies*, 323.
30. May, T. P. (1990). Probation: Politics, policy, and practice.
31. Millard, D. A. (1982). Keeping the probation service whole: The case for discretion. *The British Journal of Social Work*, 12(1), 291-301. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjsw.a054733> [žiūrėta 2022-07-05]
32. Misiukonis, D. ir Paurienė, G. (2021). Policijos pareigūnų diskrecinės valdžios viešajame administravime etiniai aspektai.
33. Morin, R. (2014). *Conflict Theory. The Encyclopedia of Theoretical Criminology*, 1–4. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1002/9781118517390.wbetc124> [žiūrėta 2022-09-06]
34. Murphy, L. D. (2018). *Disparity or discrimination: interaction effects of race, ethnicity, and gender on probation failure in a Midwestern sample* (Doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <http://hdl.handle.net/2097/39206> [žiūrėta 2022-11-08]
35. Nikartas, S., ir Rinkevičiūtė, G. (2018). Probacijos pareigūnų diskrecija individualizuojant sprendimus dėl probuojamųjų pažeidimų: empirinis tyrimas.
36. Nikartas, S., Paliauka, J., ir Tereškinas, A. (2021). Policininkas ar socialinis darbuotojas? Probacijos pareigūnų profesinių vaidmenų tyrimas. *Filosofija. Sociologija*, 32(2), 126-132.
37. Nikartas, S., Vaičiūnienė, R., ir Rinkevičiūtė, G. (2021). Probation officers' discretionary decisions in responding to probation violations: The case of Lithuania. *Probation Journal*, 68(1), 28-46. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0264550520980057> [žiūrėta 2022-11-15]
38. Nikartas, S. (2019). Probacijos pareigūno individualus indėlis siekiant probacijos tikslų: empirinio tyrimo rezultatai. *Teisės problemos: mokslo darbai*, 97(1), 103-115.
39. Petersilia, J. (2002). *Reforming probation and parole in the 21st century*. Lanham, MD: American Correctional Association.
40. Peterson, R. D. and Hagan, J. (1984). Changing conceptions of race: Towards an account of anomalous findings of sentencing research. *American sociological review*, 56-70.

41. Petukienė, E., Tijūnaitienė, R., ir Raipa, A. (2007). Visuomenės dalyvavimas: socialinio kapitalo, demokratijos ir racionalaus pasirinkimo teorijų apžvalga. *Public Policy and Administration*, 1(21), 87-95.
42. Quinney, R. (1969). *Crime and justice in society* (p. 12-14). Boston: Little, Brown.
43. Quinney, R. (1970). *The social reality of crime*. Boston, MA: Little, Brown.
44. Ruhland, E. and Scheibler, E. (2022). Probation officer discretion in monitoring and violating supervision conditions. *Probation Journal*, 69(2), 177-196.
45. Sakalauskas, G., ir Jarutienė, L. (2015). Probacijos veiksmingumo vertinimas. *Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos teisės institutas*.
46. Schaefer, L. and Williamson, H. (2018). Probation and parole officers' compliance with case management tools: Professional discretion and override. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 62(14), 4565-4584. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0306624X18764851> [žiūrėta 2022-11-22]
47. Schaefer, L. and Williamson, H. (2018). Probation and parole officers' compliance with case management tools: Professional discretion and override. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 62(14), 4565-4584. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0306624X18764851> [žiūrėta 2022-11-21]
48. Simon, H. A. (1955). A behavioral model of rational choice. *The quarterly journal of economics*, 69(1), 99-118.
49. Steffensmeier, D., Ulmer, J. and Kramer, J. (1998). The interaction of race, gender, and age in criminal sentencing: The punishment cost of being young, black, and male. *Criminology*, 36(4), 763-798.
50. Stevens, D. J. (2006). *Community corrections: an applied approach*. Pearson/Prentice Hall.
51. Terpstra, B. and Mulvey, P. (2022). Specialty probation officers as street-level bureaucrats: Exploring how discretion is perceived and employed on a mental health caseload. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 66(6-7), 670-693. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0306624X21990783> [žiūrėta 2022-11-22]
52. Vincent, G. M., Paiva-Salisbury, M. L., Cook, N. E., Guy, L. S., & Perrault, R. T. (2012). Impact of risk/needs assessment on juvenile probation officers' decision making: Importance of implementation. *Psychology, Public Policy, and Law*, 18(4), 549.
53. Western, B. and Pettit, B. (2010). Incarceration & social inequality. *Daedalus*, 139(3), 8-19.

II. Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas, priimtas įstatymu Nr. IX-994 2002 m. birželio 27 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3084 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
2. Lietuvos Respublikos pataisos pareigūnų veiklos įstatymo Nr. XIII-1387 pakeitimo įstatymas.
3. Lietuvos Respublikos probacijos įstatymas Nr. XI-1860, priimtas 2011 m. gruodžio 22 d. // Valstybės žinios, 2012, Nr. 4-108 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415894>
4. Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo Nr. XI-1860 30 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6d57255087bb11e5bca4ce385a9b7048?jfwid=-1890mp3cjm> .

III. Statistika ir ataskaitos

1. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2017 metų veiklos ataskaita.
2. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2018 metų veiklos ataskaita.
3. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2019 metų veiklos ataskaita.
4. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2020 metų veiklos ataskaita.
5. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2021 metų veiklos ataskaita.
6. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos išvada dėl korupcijos rizikos analizės Lietuvos Probacijos tarnybos veiklos srityse (2022). Prieiga per internetą: <https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/PROBACIJA.pdf>

PRIEDAI:

1 priedas 1 interviu

KL: Papasakokite, prašau, kokius sprendimus priimate savo kasdieniame darbe?

ATS: Kokius sprendimus? Šiaip tai, aišku, vadovaujuosi teisės aktais, tai sprendimai iš esmės mūsų yra labai aiškiai apibrėžti, kiek mes ir kokios mūsų kompetencijos ribos gali būti priimant tam tikrus sprendimus. Vieni visiškai sprendimų priimti specialistai, vyresnieji specialistai, negali be vyriausiojo specialisto pritarimo arba viršininko. Tai nežinau, ar pakankamai išsamiai atsakiau?

KL: Aha, suprantu, o gal galėtumėte įvardinti vat sprendimus, kuriuos priimate dirbant su nuteistaisiais?

ATS: Aš nežinau ir už vykdymą vat tas galbūt iš kito, jeigu sprendimai taikyti ar netaikyti individualiam probuojamo priežiūros plane tam tikras resocializacijos priemonės, ar ne. Tai vėlgi, va, galiu papildomai pašnekėjus su nuteistuoju, jam sutikus, aš galiu be niekieno daugiau pritarimo įrašyti. Nu, pavyzdžiui, į planą aš galiu įrašyti lankytis anoniminių alkoholikų susitikimuose, nors aš matau, kad nusikalstamą veiką padarė blaivas, bet šiaip iš esmės jis ją padarė, nes reikėjo išgerti, ane, ten pavogė kažką, primušė kažką tai vien dėl to, nes reikėjo pinigų išgerti, tai vis tiek, problema pagrindinė lieka alkoholis ir alkoholio kaip ir nėra teismo nutarty, jis blaivus buvo, viskas tvarkoj, tai aš jam negaliu skirti įpareigojimo nevartoti, tačiau matau aš tą problemą. Tai tada aš ir stengiuosi su juo šnekėtis ir sakau, kad gal va praverstų anoniminius alkoholikus lankyti ir jis sutinka, tai man pritarimo vyriausiojo specialisto nereikia. Bet, tarkim, skirti kažkokį naktinį įpareigojimą ar gydytis priklausomybės ligas negaliu apskritai tokių dalykų savo nuožiūra duoti net ir su vyriausiojo pritarimu, nebent žmogus pats sutinka.

KL: Supratau, o vat prieš tai paminėjote kompetencijas, tai kokie būtų tie sprendimai susiję su pačio probacijos pareigūno kompetencijomis?

ATS: Tikrai tiek, kiek leidžia teisės aktai patiem nuspręsti, daugiau patys kažko spręsti negalim. Nebent tai būtų nesusiję su teismo arba teismo įpareigojimais, arba probacijos sąlygomis, tai tiesiog bendru sutarimu su nuteistuoju galime spręsti dviese, jeigu asmuo sutinka. Pavyzdžiui, kaip ir gydytis nuo priklausomybės ligų asmuo pasirašytinai sutinka lankytis programose, lankytis kažkokiose tai kitokiose resocializacijos priemonėse, tai tada jau tie sprendimai mūsų su nuteistuoju dviese ir tiek mes galim spręsti be kitų pritarimo.

KL: Supratau, o su kokiais sunkumais susiduriate priimant sprendimus?

ATS: Pati, taip?

KL: Taip.

ATS: Pati galbūt, kaip ir sakiau, kad jeigu turim bendrauti su nuteistuoju ir vis tiek gauti to nuteistojo pritarimą, tai, galbūt, mažas noras, nedidelis noras to pačio nuteistojo. Tai va tokie tie sprendimai į vieną ar kitą pusę – ar visgi pasiduoti ir neįkalbinėti nuteistojo, kad jam reikia vienus tam tikrus ar kitus dalykus

daryti, ar, ar visgi įkalbinėti toliau, tai vat galbūt va čia šitie sprendimai ir yra sudėtingiausi man pačiai sakyčiau.

KL: O kiek laisvės turit priimt sprendimus savo nuožiūra?

ATS: Mano manymu, tai labai mažai.

KL: O kokie tai būna sprendimai?

ATS: Tai vat kaip ir kalbėjau, tai yra tikrai tie sprendimai, kuriuos galim kartu derint su nuteistuoju, jo paties noru ar prašymu. Daugiau šiaip tai nelabai ir įvardinčiau, nes pagrindiniai tokie vat sprendimai ir yra susiję su nuteistuoju, jo noru ar nenoru bendradarbiauti.

KL: O kokius sprendimus yra sunkiausia priimti?

ATS: Kokius sprendimus sunkiausia priimti, aha, nežinau, aš sakyčiau, kad išvis nėra išskiriama kažkokių tokių, kad vienus lengviau, kitus sunkiau būtų priimti, tai aš gal ir neišskirinėčiau čia šitoj vietoj. Visus tuos tokios sprendimus panašiai priiminėju.

KL: Supratau, o tuomet kuo vadovaujatės ir kas padeda priimti tuos sunkesnius sprendimus?

ATS: Aš vadovaujuosi teisės aktais, o sunkesnius sprendimus padeda priimti vyriausiasis specialistas į kurį ir kreipiuosi visada iškilus kažkokiems tai sunkumams.

KL: Aha, o ar turite pakankamai laiko priimti sprendimus?

ATS: Nevisada.

KL: Na, pavyzdžiui, kai reikia labai greitai apsispręsti, arba kaip tik tada, kai laiko priimti sprendimui yra daugiau, negu reikėtų? Gal tada sprendimai ir jų priėmimai keičiasi?

ATS: Tie, kur greitai, tie sprendimai, kur reikia greitai apsispręsti ar nuspręsti kažką, tai dažniausiai jie ir būna tokie vat spontaniški. O tie, kur ilgiau sprendimai, daugiau laiko yra, tai ir būna labiau apgalvoti, apmąstyti, faktas, galbūt atidžiau parinkti kažkokios, kažkokios tai priemonės.

KL: O jeigu laiko daugiau turite, ar nebūna atvejų, kad pergalvojant galimus variantus pats sprendimas, nuomonė galbūt irgi keičiasi?

ATS: Šiaip, paprastai, vis tiek ne, sakau, tas sprendimas būna labiau apgalvotas, tai kaip ir vadinasi jau apmąstyta pakankamai yra ir jeigu jau kažkas nuspręsta yra, nu, jeigu aš jau apsisprendžiu priimti vieną sprendimą, pasikonsultuoju, jeigu reikia su vyriausiuoju specialistu, tai aš ir turiu būti užtikrinta savimi. Kai viena situacija išsisprendžia, yra padedamas taškas, tada jau ir aš padedu ją į šalį ir stengiuosi, kaip čia pasakius, atsiriboti nuo to, eiti prie kitų darbų, nes žinau, kad viską padariau. Tai ne, kad ir daugiau laiko turiu sprendimui priimti, aš jo po to jau, po tam tikro laiko, nebekeičiu.

KL: O tuomet kaip stebit ir matuojat probuojamo asmens pažangą?

ATS: Tą jau pažangą, tai aišku, kaip ir sakiau, aiškiai apibrėžia probacijos sąlygos, teismo įpareigojimai bei papildomai papildomas noras to asmens keistis, tai taip ir matoma jo pažanga. Na, pavyzdys, jeigu nevertoti, tai kiek žmogus laiko nevertoja, ką jis daro dėl to, kad nevertotų psichiką veikiančių medžiagų.

KL: Antroji klausimo dalis tuomet, o kokius sprendimus priimat planuojant probuojamųjų priežiūrą?

ATS: Kokius sprendimus, tai va, kaip ir sakiau, mudviejų, tiksliau, kurie nėra įpareigojimai, tai yra mudviejų su probuojamuoju bendru sutarimu, ką gali padaryti papildomai, tai taip ir yra planuojama ta priežiūra. Be jo sutikimo, nu, kažkaip, stengiuosi nedaryti to, ko žmogus nenori.

KL: O kaip parenkat priežiūros ir resocializacijos priemones? Į ką labiau atsižvelgiate ir kuo vadovaujatės, kai reikia parinkti vienokią ar kitokią priemonę?

ATS: Nusikalstama veika koku būdu buvo padaryta, tai yra grynai, nu, vat, nusikaltimos veikos ta viena, paskutine nutartimi, ankstesnėmis teismo nutartimis už ką, jeigu buvo teistas ir pačio pokalbio metu išsiaiškinam va tą jau gyvenimo būdą to žmogaus ir tada planuojam resocializacijos priemones. Šiaip vėlgi, griežtai ganėtina yra aprašyta, ten, jeigu yra probuojamasis, tai yra pagal rizikos vertinimo jau priemones ir tuos nustatymus, pagal OASys.

KL: O pokalbis su pačiu žmogum turi didelę įtaką Jūsų sprendimams ar nelabai?

ATS: Turi, turi daug. Gal net ir daugiausiai sakyčiau. Aišku, didžioji dauguma probuojamųjų tos apklausos metu, rizikos vertinimo metu sako tai, ką jie patys galvoja, kad mes norime išgirsti ir kas yra socialiai priimtina, tačiau tokius variantus po tiek metų darbo jau nėra labai sunku atpažinti ir suprasti, kada meluoja ar kada pagražina tą tiesą. Dauguma jų struktūruotoj aplinkoj elgiasi visai kitaip, negu paskui elgiasi išėję į laisvę ir, jeigu šiaip paėmus bendrai jų elgesį, tai įkalinimo įstaigose elgiasi dažnai blogiau, negu čia. Neskaitant čia aišku priklausomybės problemų, priklausomybės, faktas, priešingas efektas sulaukiamas, bet jeigu visus kitus, tarkim ten piktas, agresyvus, nervuotas, tai žmogus laisvėje būna geriau sukalbamesnis, nei skundus rašo, nei nieko. Jeigu, tarkim, aš neskaityčiau teismo nutarties, už ką yra teistas ir panašiai, rizikos vertinimą, ir atečiau su juo pakalbėti, tai aš jam plano niekaip nesudaryčiau, turi skaityti teismo nutartį, rizikos vertinimą, kitu atveju plano nesudarysi niekaip, nes jis ir pasakys, ką galvos, kad tu nori išgirsti.

KL: Gerai, tai dabar vat pateiksiu tris situacijas, prašau, pirmoji, perskaitykite ir po to aptarsime.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

KL: Tai kokius sprendimus priimtumėt šioj situacijoje?

ATS: Su intensyvia priežiūra galiu pasakyti, kad nederbu, tačiau bet koku atveju matosi, kad tai yra pažeidimai. Jau iš tikrųjų du kartai grįžo namo pavėlavusi, aj, ne, per pastarąjį kartą tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku, tai jau po antro karto būtų reikėję kreiptis į teismą. Čia šitoj vietoj aiškiai apibrėžta

viskas. Dabar dar dėl pavėlavimo, jeigu žmogus pateikia, ai, pateikė, tačiau kitų pažeidimų nepadarė, pasiaiškinimo nepateikė, nu taip, pažeidimai tada vienareikšmiškai, nes nėra priežasties dėl ko pavėlavo ar dėl ko nebuvo. Tai kreiptis į teisną jau, taip.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėjo grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

KL: O kokius sprendimus priimtumėte šioje situacijoje?

ATS: Nu lygiai tas pats – pavėlavo.

KL: Nors ir buvo va pateisinama priežastis, vis tiek sprendimas būtų toks pat?

ATS: Vaikai, vėlgi, pavežimas pas savo mamą, nu, tai yra pateisinama priežastis tuo atveju, jeigu važiavo į gydymo įstaigą, jeigu važiavo darbo reikalais, bet visgi vaikų vežimas pas senelius nėra apibrėžiamas, kad tai būtų, galėtų būti kažkokia tais pateisinama priežastis, jeigu tik tai va tiek, kiek čia rašo nurodyta, tai ne. Nu bet irgi, ne, dėl tų kelių minučių mano mintis būtų, aišku, tai ne. Praignoruočiau netgi šitoj vietoj, nes, vėlgi, tos kelios minutės, tai pas mane laikrodis galbūt porą minučių rodo taip, pas kitą žmogų nustatytas kitaip, neaišku pas ką tiksliai jis ten rodo tikrai ir ar toj pačioj apykojėj, kuri fiksuoja taip tiksliai, tai aš pati manau, kad 2 minutės ne, bet kitur taip, tai jau būtų pažeidimai.

KL: Tai jeigu vat žmogus su apykoje vėluoja keletą minučių, Jūs neskaitytumėt kaip pažeidimo?

ATS: Aš keletą minučių tikrai neskaityčiau šiaip jau kaip pažeidimo pati. Nu, kadangi sakau, nežinau kaip, kaip kiekvienam, nu, tas jau žmogiškumo kriterijus kažkoks turėtų būt visgi tos poros minučių, kaip čia pasakyti, atžvilgiu gal.

KL: O manot, kad daugelis o probacijos pareigūnų turi tą žmogiškąjį faktorių?

ATS: Nu tas porą minučių, tai kaip ir šnekam iki aš, kaip galvoju iki iki 3 kokių, 4 minučių, nu gali tas laikrodis skirtis visų, tai manau, kad tokių žmogiškumo faktorių bent jau didieji Lietuvos miestai, žinodami apskritai ir miesto apkrautumą, tai manau, kad taip.

KL: Gerai, tuomet trečia situacija, prašau.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

KL: Na vat, paskutinioji situacija ir klausimas toks pats, kaip elgtumėtes šioje vietoje jau, kokius sprendimus priimtumėte?

ATS: Antras pažeidimas taip, teisingai. Nu taip, lygiai tas pats – į teismą. Nes, visų pirma, jisai šiaip aš, kaip suprantu, jam yra skirtas įpareigojimas nevirtoti, plius intensyvos priežiūros metu asmuo šiaip negali vartoti jokių psichiką veikiančių medžiagų.

KL: Taip, tai irgi, iš tikrųjų vat 3 situacijos ir sprendimai jose nesikeistų?

ATS: Jie nesikeistų, jie aiškiai apibrėžti šiaip tai mūsų vidaus tvarkos tokių, kaip vadinu, taisyklių, antras pažeidimas ir į teismą. Nelabai kas čia dar yra.

KL: Supratau. Skaitant probacijos įstatymą, trečiojo straipsnio 2 dalies 3 punktą galima suprasti, kad pakanka tiesiog va vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo ir tuo pačiu šio straipsnio 3 dalis nustato pareigą pateikti teikimo teismui per vieną darbo dieną. Tai ar galėtumėt pakomentuoti, kaip yra praktikoje? Ir ar vat visais tyčiniiais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net jeigu jie yra ir smulkūs kažkokie, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Visais atvejais turėtų ir aš manau, kad kreipiamasi už kitus atsakyti negaliu, tikrai kreipiuosi į teismą. Ar spėjama per vieną parą, ar per tą vieną dieną, vieną parą, galiu iškart pasakyti – niekaip. Niekaip nėra spėjama per vieną dieną kreiptis į teismą.

KL: Tai praktikoje iš tikrųjų nėra taip, kaip čia numatyta?

ATS: Ta prasme praktikoje, tai taip išlaikai tą, kad kreipiesi į teismą, bet tikrai ne per vieną parą. Nespėjama, nespėjam mes, kadangi kai kuriais atvejais reikalingas rizikos perversinimas, to pačio teikimo surašymas ir bylos sutvarkymas, dar ir viršininko parašas ant teikimo, nu, tai yra ne, nelabai įmanoma.

KL: O gal čia dar su kažkokiom problemom susiduriat, kai reikia įgyvendinti šią normą?

ATS: Dideli darbo krūviai. Labai dideli. Darbas už du, už tris, darbuotojų trūkumas, probuojamųjų skaičius didelis va, nu probuojamųjų ypatingai, kadangi reikalingi ir perversinimai dėl to per parą.

KL: O tuomet va dar vienas iš paskutinių klausimų, kokius formalius sprendimus priimat ir kokius sprendimus priimat jų neįforminant?

ATS: Nu, nežinau.

KL: Galbūt, nu, pavyzdžiui, būna kokie nors žodiniai nurodymai ir panašiai, kas yra neįforminta, o formalūs jau daugiau įformintus dokumentais.

ATS: Įformintus tai vėlgi įforminti irgi, jeigu siunčiame į institucijas kitas valstybines, tai nori nenori įforminti turim. Žodinis nelabai gali būti, tai yra siunti, prašoma siuntimo, tai jisai privalo būti. Jeigu tuos neformalius, tai kaip pavyzdį va galiu paminėti kapinių tvarkymas lapkričio pirmosios. Buvo lapkričio 1-oji, tai buvo organizuojamas kapinių tvarkymas, tai va buvo tiesiog žodinis susitarimas su nuteistuoju, kad jisai ateis tvarkyti kapinių. Ir jokių nesutarimų nebuvo. Taip, toliau dar pavyzdžiui, filmų peržiūros, kažkokie tai probacijos darbuotojų organizuojami šiaip kažkokie tai renginiai, kur kviečiami nuteistieji,

tai jie nėra formalūs ir nėra informinami tiesiog į bylą paskui yra įrašoma, kaip, jeigu rašant charakteristiką būtų reikalinga ar nutraukimui prieš terminą, tai tiesiog kaip teigiamas veiksnys.

KL: O ar dažnai įsitraukia probuojamieji į tokius neformalius renginius?

ATS: Kai kurie. Tie, kurie nori nutraukti prieš, prieš terminą, ypatingai dalyvauja ir nori, aukštesnio išsilavinimo, socialinių įgūdžių, tie labiau įsitraukia asmenys. Tie, kurie turi žemesnio socialinio statuso įgūdžius, tie, kurie yra žemesnio išsilavinimo arba išsilavinimo neturi visai, tai įsitraukti ir nenori dažniausiai.

2 priedas 2 interviu

KL: Taigi, pirmas klausimas toks paprastas, papasakokite, kokius sprendimus priimate savo kasdiniame darbe.

ATS: Kas susiję su teisės pažeidėjais ir darbu su juo, tai tų tokių labai daug lankstumo mes neturim. Iš esmės viskas yra reglamentuota teisės aktų, probacijos įstatymo. Kokius sprendimus priimu, nu, priklausomai nuo įpareigojimų, vis tiek to tokio lankstumo, sakykim, nežinau net, nu, jeigu programa, ane, programa yra skirta žmogui, tai mes daugiausia tos, nu, nežinau, liberaliausia vieta, tai yra parinkti tą programą, maždaug, ką jam reikia rekomenduoti ar patys praveisti ar kažką tais va su resocializacijos specialistais pasikalbėjus kažkokią programą nukreipt, bet šiaip tai yra nu viskas, nežinau, šiaip tokios vat laisvės mes neturim. Nežinau iš kur čia toks matymas, galbūt, nežinau, už probacijos sienų galbūt yra kitoks požiūris į tą probaciją, kad čia tas pareigūnas turi tos vat, jisai apsprendžia, bet iš esmės – nelabai. Nežinau, ar atsakiau?

KL: Tai daugiau priimat tokius formalius sprendimus?

ATS: Formalius, taip, tikrai.

KL: O ar priimat kažkokius sprendimus neįformintus dokumentuose? Kaip, galbūt, žodiniai sutikimai?

ATS: Ne viskas turi būti dokumentuota, kadangi žodinis sutikimas, nu, aš nežinau, žodiniai jie, vis tiek, viskas, net jeigu mes vat kitą kartą suteikiame informaciją žmogui kaip pagalbą vat į “Caritą” siunčiam, ne, net ne į “Caritą”, nes į “Caritą” viskas oficialu, bet, sakykim, na informacija vat dėl nakvynės namų ar informacija dėl psichologo kokių nors konsultacijų nemokamų, kokios yra galimybės, mes vis tiek imam parašą. Nu atrodo taip jau labai čia viskas taip biurokratiška. Dėl ko tai darome, tai tiesiog, kad apsaugoti save teismo proceso metu, nes kitą kartą įvairiausių žmonių būna: “va man nepadėjo”, “manęs nenukreipė” ir panašiai, tai mes vat, nu, esam mes įpareigoti ne tik kad įpareigoti, bet, nu, privalome viską dokumentuoti. Tų tokių žodinių labai mažai, labai, iš viso turbūt nėra.

KL: O su kokiais sunkumais susiduriate priimant sprendimus?

ATS: Kad, matot, kad mes tų labai sprendimų tokių daug nedarom, tai va dėl to kalbant jau ten apie va rimtesnius tokius atvejus, kai ar žmogų siųsti į, nu, sakykim, teikimo rašyti mes rašom teikimus, kai jau būna du pažeidimai, bet vėlgi nėra tos laisvės pasirinkti ar tu nori siųsti teikimą, ar nenori. Yra, sakykim,

fiksuoti du pažeidimai – viskas, nesvarbu, kokie jie yra, ar jie yra rimti pažeidimai, ar, pavyzdžiui, administraciniai, tai jie ten gali būti, nu žinot MGL kas yra, ar ne, tai netgi nesiekia vieno MGL, sakykim, koks nors tai pažeidimas, va, tarkim, perėjimas per gatvę yra bauda 10 eurų, viskas, tai vis tiek yra administracinis pažeidimas. Jeigu žmogus turi du tokius pažeidimus ir byla keliauja į teismą nepriklausomai nuo to, kad jisai sumokėjo tas baudas, nepriklausomai nuo to, kad jos yra labai menkavertės, nu, mes neskirstome, žodžiu. Tai vėlgi, va to pasirinkimo, atrodo, kad, nu, iš žmogiškosios pusės, kad netgi kaip ir priežiūrą vykdančios pareigūnės turi. Kitą kartą žinai, kad žmogus yra kad jisai, nu, nespecialiai taip padarė, kad jis nėra piktybinis, bet, nu, tu negali remdamasis tuo nuspręsti, kad tu teikimo nesiųsi. Vis tiek yra faktas fiksuotas, kad yra du pažeidimai ir tu turi siųsti nori ar nenori, tai va šitoj vietoj tikrai labai trūksta lankstumo ir tai, man atrodo, yra ir viena ir esminė ta pagrindinė esminė problema. Kitą kartą mes vat ir į teismo posėdžius nuvykę, nu, kaip ir to teismo laikas gaištasi, tu žinai kad tokio teikimo nieks netenkins, bet vis tiek, vat, vis tiek tas vat toks, nu, iš tikrųjų, pagrindinė problema, kad mes, kaip pareigūnai, neturim lankstumo sprendžiant vat tokius klausimus susijusius su mūsų probuojamaisiais ir prižiūrimaisiais. Tai vat, nežinau, ar atsakiau.

KL: Taip, taip, supratau. O kaip apie patį tą žmogiškąjį faktorių? Vis tiek, kaip ir turit, bet tuo pačiu kaip ir neleidžia įstatymai jo turėti.

ATS: Taip, taip, tai šiaip kažkaip mūsų tie prižiūrimieji, jie taip ir suprant mus, nes kitą kartą vat ir kalbėsi su jais, nu, tai sakau, kad aš jus suprantu pilnai iš žmogiškosios pusės, pasiūlai pagalbą, kiek įmanoma, kiek ta įstaiga gali suteikti. Ar psichologas, ar kažkur kitur vat nukreipti, galbūt tos pačios socialinės kažkokios pagalbos, irgi va būta tokių atvejų, kai, kur žmogui yra įpareigojimas nevartoti, jisai ten pripūtė vis, nu, nedaug, bet yra įpareigojimas nevartoti, ar ne, tai jau viskas, dar vienas pažeidimas po praėjusio teikimo, tik vieno pažeidimo reikia ir jisai vėl keliauja į teismą. Tai va žmogus labai susigraudinęs buvo, labai jiems sudėtinga, sunku buvo tai priimti, bet šitoj vietoj vėlgi, aš lankstumo neturiu, aš negaliu parašyti, kad, nu va, žmogus apgailestauja, taip daugiau nedarys, todėl aš teikimo nesiųsiu. Vis tiek mes privalome siųsti, tiesiog šitoj vietoj iš žmogiškosios pusės aš galiu pasiūlyti pagalbą, sakykim, nukreipti pas psichologą, nukreipti gal dar pas kokį nors specialistą konsultacijai, ar į priklausomybių centrą galbūt jam padėti ieškoti išeičių, kaip gydytis, kaip, galbūt, ką daryti jam patarti, kad teisme būtų atsižvelgiama į tai, kad jisai deda pastangas ir kažkaip tais tvarkosi savo tą gyvenimą. Nes teismas atsižvelgia ir, sakykim, nu, netenkina mūsų to teikimo. Tarp kitko, teisme mes negalime taip sakyti, kad mes teikimo savo rašyto nepalaikome, tai reiškiasi, kad jeigu mes surašėme, teikimas tai kas yra, mes, žinot, nežinau, kiek ten, mes, žodžiu, surašome visus pažeidimus, ką žmogus padarė ir to pasekoje ten prašom, sakykim, jeigu ten yra lygtinis arba bausmės vykdymas atidėtas, mes prašom panaikinimo, kad jisai arba vyktų realios laisvės atėmimo bausmės atlikinėt, na, bet koku atveju, ar tai vienu, ar tai kitu. Ir vat, įsivaizduokit, du pažeidimai už perėjimą, vat, vienas pažeidimas už perėjimą per gatvę ne vietoj, o kitas pažeidimas už važiavimą, sakykim, troleibuse be bilietėlio, tai va tokio, nu, neproporcingumas jaučiasi, kad vat už tokius pažeidimus jau ir turi siųsti žmogų į pataisos namus, nu, bent jau rašyti teikimą teismui ir, nu, ką, mes teismo metu, teismo proceso metu, mes negalim taip sakyt, kad “nu ne, žiūrėkit, nepalaikom, nes čia nesąmonę parašėm”, nu, mes taip negalim. Privalom palaikyti teikimą, nors gal vidumi ir vat kaip iš tos žmogiškosios pusės mes nepritariam teikimui, tai vat.

KL: O ar yra kažkokie sprendimai, kuriuos vis dėlto priimate savo laisva nuožiūra?

ATS: Gal, vat, kai įpareigoji žmogų atvykti ar ne į probaciją, jisai tau paskambina ir sako, sorry, žiūrėkit, čia man ar darbas, ar kažkoks vizitas kažkur ir aš negaliu, ar ne? Tai, jeigu jau šiaip neatvykimas į probaciją gali būti užskaitomas kaip pažeidimas, tai vat šitoj vietoj tu gali dar lanksčiai taip žiūrėt ar čia žmogų iš tikrųjų jau, nu, paprastai žinai tą žmogų ar jis jau čia piktnaudžiauja, ar jisai vis dėlto tikrajam yra kažkokie, aišku, gali reikalauti pažymų ir taip, nu, bet šitoj vietoj jau taip lanksčiau, taip, tai vat vienintelis toksai kur gali. O šiaip, šiaip, nu, tai pakankamai viskas pas mus sustyguota yra teisiškai

KL: O kokius sprendimus iš vat visų, kuriuos turite priimti, yra sunkiausia priimti?

ATS: Vėlgi, nežinau. Nu galim dar dėl pareigos papildomos, tai vat, jeigu ten, sakykim, tie pažeidimai, bet čia dėl papildomos pareigos mes, vėlgi, galim tik tais lygtiniam, nors pala, net lygtiniam ne, dėl papildomos pareigos mes kreipiamės dėl tų žmonių, kuriems yra bausmės vykdymas atidėtas, tai va tai. Ašku, pasirenkam ten kitą kartą, jeigu žmogus turi daug finansinių įsipareigojimų, vienas iš įsipareigojimų gali būti įmoka į nukentėjusių fondą. Jeigu vat turi tų daug skolų kažkokių tais, tai, aišku, renkiesi jau tada tam žmogui kažkokią lengvesnę tą pareigą, sakykim, neišvykti panašiai taip, bet, nu, čia nėra sunku. Čia tiesiog vienas iš tų pasirinkimų, kuriuos mes dar kažkiek galim daryti, bet realiai, tai pas mus tiesiog ne tai, kad sunkumas pasirinkti, bet sunkumas tiesiog galbūt morališkai, emociškai, nes supranti, kad, nu, tu privalai daryti, sakykim, rašyti tuos teikimus, privalai rašyti dėl panaikinimo kai, nu, tu jauti, kad tai nėra visiškai nusipelnęta ar, sakykim, ar teisinga vat. O pasirinkimų mes tikrai didelės laisvės neturim pasirinkimo. Gal čia, nežinau, gal čia užbėgant kelią, užkertant kelią korupciniais kažkokiems dalykams, ar ne, kad, kad vat nu, bet, bet, va, viskas pas mus pakankamai griežtai vyksta.

KL: Jo, tai kaip ir sakoma dažniausiai, kad vat probacijos pareigūnas turi turėti labai daug empatijos ir panašiai, bet kad nėra kur jai pasireikšti.

ATS: Taip, tai empatija, tai, vėlgi, sakau, gali bandyt ieškot kažkokios pagalbos tam žmogui vat, bet teisine prasme, nu, tu negali. Jeigu, jeigu jisai, tarkim, daro pažeidimus, tai kažkaip “nu nu nu” pasakyti, taip daugiau nedaryk ir ir praignoruoti tą atvejį. Tai net tokiu atveju mes vis tiek atliekant priežiūrą, mes privalom reaguoti į tokius dalykus, o iš empatijos, tai sakau, matosi kitą kartą vat. Tik tiek, kad mes specialistų mažai turim, psichologų, kitų, pas ką galėtų nukreipinėti tuos žmones, tai vat, nu, kaip ką gali, tą ir darai iš esmės.

KL: Mhm, o kuo vadovaujatės ir kas Jums padeda priimti tuos sunkesnius sprendimus?

ATS: Šiaip?

KL: Na, tokiose galbūt labiau neaiškiose situacijose.

ATS: Vyriausioji specialistė, tiesiog nu taip, kita/kitas specialistas, kuris dirbo ilgiau ir turi daugiau patirties tam tikro, tam tikru klausimu, tai eini pas juos konsultuotis klausimu, netgi su viršininku pas mus ganėtinai visi. Visa ta įstaiga, vienas kitus palaikanti, geras kolektyvas, ta prasme, mes nebijome eiti pas viršininkus, pas vyresnius specialistus, klausti, konsultuotis, tai va tas ir padeda iš esmės, bet, vėlgi, pas mus nėra ten tos vietos labai daug interpretacijai, nes kaip parašyta, taip iš esmės tu ir elgiesi vat.

KL: O paminėjot santykius su kolegomis ir viršininku. Tai ar tai turi didelę įtaką jūsų nu šiaip tiem irgi sprendimams ir jų priėmimui?

ATS: Ne, vis tiek vienaip ar kitaip čia, kaip ir ne viršininkas nusprendžia iš esmės, bet teisės aktai. Vėlgi, ten galbūt viršininkas ar kažkas gali pakoreguoti tą teikimą kažkiek, bet dažniausiai irgi ta meno. Yra galbūt kažkada buvęs toks atvejis, kai specialistė norėjo vat vienokios papildomos pareigos žmogui, gydytis, man atrodo ten priklausomybės ligas, o vat viršininkės pozicija buvo, kad, kad žmogus turi įmoką mokėti, o gal netgi panaikinimui. Aš dabar, žinokit, neprisimenu tiksliai, tai vat šitoj vietoj, nu, buvo toks konfliktiškas momentas, atrodo, jeigu tu dirbi su žmogumi, tu geriau žinai, ko tam žmogui reikia, negu kad viršininkė, bet tokių atvejų labai mažai būna. Iš esmės ta nuomonė dažniausiai sutampa ir vėlgi to, tų konfliktų tarpusavio, juos panaikina tai, kad tiesiog yra pakankamai aiškūs teisės aktai, ką tu turi daryti tuo metu, bet jeigu, jeigu fiksuoji tam tikrus pažeidimus.

KL: Mhm, o ar turit pakankamai laiko priimti sprendimus?

ATS: Tai taip, tas sprendimas jisai būna aiškus iš esmės iš karto, tai yra dažniausiai. Nu, teikiamas į teismą dėl, tai vat, nes, jeigu tiesiog pažeidimas, tai ten nėra jokių sprendimų, ką priimt, tenais tiesiog kvieti žmogų, ar ne, jisai parašo pasiaiškinimą, o gal, bet vėl, tas sprendimas, ką tam žmogui siūlyt, kad, kad tas pažeidimas nepasikartotų. Jeigu tai kažkoks, na, su priklausomybe susijęs pažeidimas, sakykim, ten narkotikų vartojimas, alkoholio vartojimas, aišku, tu siūlai vėlgi pagalbą, gydymąsi, suteiki informaciją, kur tam žmogui kreiptis, kaip jam gauti pagalbą. Tai vat, nu, tu jau nusprendi, kaip, ką tu tam žmogui sakysi, kad tu jam bandysi padėti, vėlgi, kažkur kreipiant, nes mes, nu, ką patys, tai čia nelabai, ką galim jam padėti, kad nukreipti pas specialistus, kurių kompetencija atitinka ten tą pagalbos poreikį va. Ir o šiaip tai, jeigu tai yra teikimas, sakykim, tai tu jau, nu, fiksuoji antrą pažeidimą, tai to sprendimo kaip ir nereikia, tu žinai, kad, aišku, kad reikės siųsti į teismą. Vienintelė problema tikrai – kada, nes kadangi dėl krūvių pas mus nemaži yra krūviai, tai nežinai, kada. Šiaip yra, aišku, pagal teisės aktus ten terminas per 10 darbo dienų, bet labai dažnai būna, kad, nu, neįmanoma spėti, tai vat nu, vėlgi to sprendimo toj vietoj yra mažai, tik tiek, kad kada tu tą parašysi, kada tu tą padarysi, va, tik toks tas sprendimas.

KL: O kaip stebite ir matuojate probuojamojo asmens pažangą?

ATS: Vėlgi, jeigu, jeigu viskas gerai, jeigu žmogus nedaro pažeidimų, ar ne, vykdo kažkokią vat, tarkim, kaip pavyzdys, nedirbo ilgą laiką, ar ne, ir staiga ėmė įsidarbino. Tai, aišku, vėlgi, tai jau yra gan didelė pažanga, ar ne? Žmogus juda gyvenime po truputėlį, jeigu ilgą laiką nevartojęs psichiką veikiančių medžiagų kažkokių, jeigu nedaro administracinių pažeidimų, jeigu, sakykim, yra tokie straipsniai, pas mus laisvės apribojimas, tiesiog, mes tiesiog vadinam “kem aštuntais”, nes čia pagal straipsnį. Va, tai jeigu šitie žmonės, jie padaro kažkokį teisės pažeidimą, administracinį aš kalbu ir jie, tas administracinis pažeidimas yra niekaip nesusijęs su įpareigojimais, sakykim, jisai važiavo ten troleibusu, jam yra naktinis, naktinis įpareigojimas būti namuose tam tikru metu, bet administracinis yra padarytas dienos metu, ten kažkoku troleibusu važiavo. Nu, tai nėra pažeidimas, jisai nepažeidė savo įpareigojimų, sakykim, būti naktį ten, bet, bet, bet tiesiog, jau aš pasimečiau, apie ką aš kalbėjau.

KL: Apie pažangą.

ATS: Jo, apie pažangą, ačiū, tai vat, tai tiesiog tokiu atveju mes nerašom teikimų tam žmogui, kad už tuos, už tuos administracinius pažeidimus. Bet aišku, tu tada va, kaip jūs klausiat, gali sekt to žmogaus pažangą, jeigu jisai daro ir daro tuos tokius teisės pažeidimus, nu, tai, vadinasi, yra nuostatos į visuomenę nelabai pas jį ten tobulėjančios, ar ne, nuostatos į teisę, į teisėsaugą ir panašiai, tai va, tai galiu taip vertinti, kad žmogus nelabai juda, o jeigu vat jis tai darė, darė, darė tuos pažeidimus ir matai, kad jisai nustojo daryt tuos pažeidimus. Jisai neturėjo darbo, dabar jau įsidarbino, tai va, tai jau gali vertinti, vertinti jau neblogai, kad vyksta vyksta geri dalykai su žmogum, tai vat.

KL: O kaip parenkat priežiūros ir resocializacijos priemones? Į ką atsižvelgiat daugiau, į ką mažiau?

ATS: Pagal poreikius žmogaus. Jie patys dažniausiai išeiškia, ko jiems trūksta, jeigu matai, kad žmogus registruotas užimtumo tarnyboje, tai nepriklausomai nuo įpareigojimų, tu klausi, kaip, ar jie ieško darbo, ar jie jaučia poreikį, kokie jų, tai dažniausiai, sakykim, išreiškia vat, kad ieško darbo, kad jiems sunku susirasti tą darbą. Tai vėl atitinkamai tada siunti pas arba savanorius, arba į Caritą, kurie, kas padėtų parašyti, sakykim, CV, kas padėtų, galbūt pagal jų galimybes, kokį darbėlį susirasti, nu, tai iš esmės labai individualiai pagal žmogų, pagal jo poreikius. Kitą kartą būna, kad nieko jiems nereikia, nieko nieko nenori, tai tada, aišku, sunkiau yra nukreipti, kažkokią pagalbą rekomenduoti, nes, nu, žmogus tas neaišku, ko jam reikia, ar ne. Nu, vienintelė psichologinė pagalba, kad išsiaiškintų, ko jisai nori ir ko jam reikia. Tai va.

KL: Tai vat tie sprendimai, kai planuojat probuojamojo priežiūrą ir būna va tokie, kokią pagalbą jam suteikti vėliau?

ATS: Jo, žiūrint, jeigu kalbant apie probuojamuosius, tai yra pas mus jau matėt tą OASys vertinimą, taip pat pagal išryškėjusias kriminogenines sritis, mes tada galim atitinkamai parinkti ir priemones. Tai, aišku, jeigu, sakykim, žmogui yra kriminogeninė sritis tas pats alkoholio vartojimas, bet nėra teismo įpareigojimo kažkokio, sakykim, ar nevartoti ir gydytis, paprastai būna, bet čia aš kaip pavyzdį, tai mes galim tik tais, nu, žmogui įrašyti tą kaip priemonę, kad, kad jisai, kad jam bus rekomenduojama, ten jisai siunčiamas pas priklausomybių konsultantą į tą patį RPLC, bet yra sąlyga, jeigu jisai sutinka, jeigu jisai nori, tai va. Tai nu pagal pagal kriminogenines sritis mes tą pagalbą žodžiu.

KL: Supratau, gerai, dabar pateiksiu tokias 3 situacijas, Jūs, vat, galit perskaityt ir po to, po kiekvienos iš jų ir klausimus pateiksiu.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Nu tai teikimas.

KL: Tai vat klausimas ir būtų, jo, kokius sprendimus priimtumėt?

ATS: Tik tiesa, čia aš su elektroniniu stebėjimu nedirbu, bet pas juos aš manau lygiai taip pat du pažeidimai, tačiau užtektų tik tais...mhm... Negrįžo namo nustatytu laiku, nu tai va, tai čia netgi 3 kartus,

tai jau teikimas garantuotas. Tai vat, vėlgi, tu čia jokio sprendimo nepriimi, tu perskaitai sąlygas ir matai, kad yra daugiau negu du pažeidimai, kas yra reglamentuota teisės aktuose. Tu supranti, kad, nu, tai yra teikimas, nepriklausomai nuo to ir čia vat, na, aišku, čia dvi minutes, keliomis minutėmis. Tai čia gal kažkiek ir priklauso nuo to, kas, sakykim, nu, nuo aplinkybių, jeigu tu matai, kad žmogus, na, akivaizdžiai grįžta kažkur iš miesto pusės, kad ir po 2 minučių, nu tai faktas, kad jinai namuose nebuvo, o jeigu jinai kažkur grįžta, ten nežinau, vat irgi būna tokių atvejų iš lauko tualetu, ar ne, nu tai kaip, kaip tada, nu, tiesiog va taip vertini vėlgi individualiai, bet, jeigu, sakykim, čia būtų mažiau negu 3 pažeidimai, jeigu jau yra tiek tų pažeidimų ir, na, suprantat, tai vat.

KL: Tuomet antroji situacija, bet čia irgi su elektroninėm stebėjimo priemonėm.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nesuspėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Nu jo, vėlgi, vat 3 kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Šiaip tai šiek tiek būna išimtys, pavyzdžiui, teismo nuosprendžiuose būna parašyta, kad būti tam tikru laiku namuose, tik, vėlgi, čia aš kalbu apie ne apie intensyvininkus, nes nežinau tiksliai, kaip yra su jais. Bet jie, aš manau, kad irgi pateikia savo, sakykim, jeigu tai yra darbas, darbo grafiką, nes paprastai teismas nurodo, kad tai yra su išimtimis, sakykim, būti namuose nuo 22 iki 6 ryto, jeigu tai nesusiję su gydymusi, jeigu tai nesusiję su darbu ir vat, kaip čia vat sakykim, jeigu tu ten, vaikai pas tave, būreliai ir panašiai, tai vėlgi gali galbūt padaryti netgi tą išimtį, kad nu ten, jeigu nesusiję su vaikų ten ugdymu ar panašiai, tai tokiu atveju toks žmogus tiesiog pateikia savo darbo grafiką, vaikų kažkokį grafiką būrelių ir panašiai, ir jam/jai niekas tų pažeidimų neskaičiuos kaip pažeidimai, tai va, tai bus tam tikro. Tik vėlgi čia šitoj vietoj yra svarbi dokumentacija, pasirūpinti, kad tie dalykai būtų pristatomi, ar ne, kad aš tiesiog paskambinu čia būreliai, o jokios kažkokios ir dokumento, įrodymo nėra, tai va tai taip negali būti.

KL: Nors ir vat šioje situacijoje jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Nu tai čia savaime pats yra pažeidimas ir gan rimtas, jau tie įpareigojimai būti naktį namuose yra tokie iš rimtesnių pažeidimų. Čia nebe administracinis, jau čia ganėtinai rimtas pažeidimas.

KL: Supratau, tuomet trečioji situacija.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Tai jo, žiūrint čia, koks yra kitas, įpareigoja..ar yra nevirtoti, nu, aišku, jisai, tokiu atveju būtų tikrinamas blaivumas. Jeigu asmuo atvyko neblaivus į probaciją, tai čia jau kaip ir buvimas viešojoje vietoje neblaiviam, čia jau administracinę galima išrašyti. Būtų nustatomas jo blaivumas, jeigu jam, tarkim, yra ir greičiausiai, kad būtų, jeigu jisai neblaivus vairavo, kad jam nevirtoti toks įpareigojimas,

tai patikrinus blaivumą fiksuojamas, sakykim, proporcijos pažeidimų įpareigojimų, tiesiog pažeidimas ir irgi tada teikimas. Tai vat jisai vienas kartą padaręs tą pažeidimą, ar ne, o jeigu jisai pripūstų vat, aš dabar galvoju netgi, bet nėra įpareigojimo nevartoti, nu vis tiek būtų administracinis išrašomas, nu tai va, tai jau būtų 2 pažeidimai. Ir tada iš esmės taip, vėl į teismą.

KL: O dažnai šiaip pasitaiko, kad ateina neblaivūs asmenys?

ATS: Ne taip dažnai. Jie jau vis tiek, jeigu tai yra suplanuotas susitikimas, tai jie ateina jau, nu kaip žinodami, kur ateina, tai jau, kad jie būtų jau paprastai išsiblaivę. Nu, bet jeigu va, tarkim, patikrini namuose, nes, jeigu yra įpareigojimas nevartoti, tai mes važiuojam pas juos tada apsilankom patikrinam tą blaivumą. Jau tada dažniau, aišku, pasitaiko tokių atvejų, kad jie yra neblaivūs, bet, aišku, jau, jeigu namuose neblaivus nu kaip ir įstatymas nedraudžia nu tai vat tik tiek, kad nesilaiko, sakykim, sąlygų tokių.

KL: Supratau, na gerai, jau einame į pabaigą.

ATS: Gerai, žinokit, viskas gerai, aš nieko prieš.

KL: Tai vat. Skaitant probacijos įstatymo 30-to straipsnio 2 dalies 3 punktą, galima suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl tų, va, probacijos sąlygų nevykdymo ir taip pat trečioji dalis straipsnio nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną. Tai vat ir klausimas būtų, ar galėtumėt pakomentuoti, kaip iš tikrųjų yra praktikoje?

ATS: Šiaip dabar reikėtų vat blogai, kad aš neperskaičiau to straipsnio, nes čia dabar jau mes jau taip dirbam, tiesiog iš inercijos visi žino, bet jūs neturit turbūt pacituoti, ar ne?

KL: Turiu, žinoma, prašau vat čia.

ATS: Mes po 2, po 2 pažeidimų paprastai po vieno pažeidimo mes taip niekada nebuve, kad, kad siųstume. Vienas pažeidimas jau, jeigu, sakykim, vieną kartą yra išsiųstas teikimas ar ne ir na, sakykim, teismas netenkino, tada žmogus toliau vykdo probaciją, nu, probacijos įstaigos vykdo sąlygas, bet ar vienas pažeidimas po teikimo nagrinėjimo ir mes vėl turim tą teikimą rašyti iš esmės. Vat vienas, vienas tada tokiu atveju, vat tuoj dar. Ne, per vieną dieną, tai čia ne, nerealų dažniausiai, jeigu tų bylų, aišku, būtų mažiau, tas krūvis mūsų, jeigu mes turėtumėm, tai aišku, gali per tą vieną dieną, bet paprastai, nu ne šiai dienai.

KL: Atrodo, kad fiziškai nelabai ir įmanoma taip.

ATS: Ne, neįmanoma, nu, dėl to iš tikrųjų pas mus didžiausias tas vat žudikas tiek ir tos resocializacijos didesnės, to pareigūno investicijos į tą procesą, tiesiog labai didelė, didelis biurokratinis aparatas, mes nepaprastai daug laiko sugaištam ties popieriais. Ties vat visokiais pildymais, viskas turi būti dokumentuojama, bet koks judesys iš esmės ir, ir mes taip pat gaunasi, kad su tais probuojamaisiais, nu, matom mes ir bendraujam ganėtinai retai. Rečiau negu, vat, reikėtų kitam ar vykdyti, sakykim, sėkmingą tą resocializacijos procesą, tai vat. Tai nežinau, atsakiau, neatsakiau.

KL: Jo, na, o kokios tos didesnės problemos dar būtų vat šitą normą įgyvendinant apart to, kad didelis darbo krūvis ir kad per vieną darbo dieną į teismą kreiptis praktiškai nelabai ir įmanoma. Tai, ar būtų dar kažkokių irgi problemų?

ATS: Tuoj, galvoju. Nu, nežinau, iš esmės, kaip ir sakiau jau, kad, kad kartais tokios nelogiškos, ar ne, tas vat, tie pažeidimai, pažeidimų ir bausmės neproporcingumas, nors kaip ir mūsų kiti teisės aktai, nu, tarsi sako, kad ir bausmių vykdymo, ypatingai, kodeksas, kad turėtų tos būti, būti bausmės ir suderinamos, proporcingos nusižengimams. Taip pat šiuo atveju, iš tikrųjų, to proporcingumo trūksta ir mūsų galėjimo, nežinau, nu vat lankstumo tikrai irgi trūksta, kas irgi, atrodo, kad jeigu pasiskaitai bausmių vykdymo kodeksą, tą kažkaip, kad nenorima pareigūnui suteikti daugiau tos laisvės, daugiau individualizuoti, leisti pareigūnui darbą su probuojamuoju, nors realybėje, deja, bet taip nėra, vis tiek mes labai esame stipriai reglamentuoti tokių teisės aktų, kurie netgi sako per vieną dieną kreiptis turi. Nors, nu, tai yra fiziškai niekaip neįmanoma, tai va, tai tarsi, nežinau, kaip čia bus su tom reformom, jau tos tarsi tos reformos įvyko, įvyko. Aš neatsimenu kelintais tiksliai metais ar 20–ais, man atrodo ir bausmių, ir bausmių vykdymo, ir baudžiamojo kodekso buvo tam tikrų pataisų, bet kažkaip, kažkaip jos, nežinau, nepalengvino tą.

KL: O dabar va, kai atsiskyrė probacija nuo kalėjimų departamento čia kada nuo liepos pirmos berods?

ATS: Jo jo, kol kas tik aišku, kad nėra biudžeto, o, jo, visa kita tai kaip liko, taip ir yra iš esmės, kapstomės. Nuolat jaunų žmonių mažai, dabar kas ateina, tai irgi vat tuoj išeina, nes tiesiog, šiaip pats darbas jisai galėtų būti visai neblogas, bet tiesiog tiek ir tas, vat, alga palyginti nedidelė, tiek ir krūviai didžiuliai, tai vat ne visi, ne visi čia ir būna. Jeigu ateitų daugiau žmonių ir krūvis pasiskirstytų šiek tiek, tai, vat, būtent ir laukiam tų naujų žmonių. Baikite mokslus ir ateikit pas mus, neklausykite manęs, viskas čia gerai. Iš idėjos tai vat ateini, dirbi, nu, atrodo, kad prasmingas tas darbas. Kita vertus, jeigu pavyksta žmogui padėti, sakykim, ir būna taip tokių tokių atvejų, kad jauti, nu, kad faina nu, kad ne beprasmišką darbą darau, bet, aišku, būna ir tokių momentų, kad, nu, supranti, kad tas krūvis, jisai traukia ir jau ir pačiam tam probacijos darbuotojui norėtųsi psichologo kokio nors, nu tai vat.

3 priedas 3 interviu

KL: Taigi, pirmas klausimas toks bendras, papasakokit, prašau, kokius sprendimus priimat savo kasdieniam darbe.

ATS: Taip, tai asmeniškai priimu sprendimus apskritai dėl savo darbo planavimo. Tai yra, kada pasikviesti žmogų į probacijos tarnybą ir dėl tolimesnių pokalbių, taip pat priimu sprendimą aš, bet derindama su klientu. Bet patį pirmą kartą, kai žmogų kviečiuosi, tai priimu sprendimą aš, kada jį kviestis. Toliau, kokį sprendimą dar priimu aš?

KL: Na, galbūt kažkokie sprendimai su probacijos pareigūno kompetencijoms susiję yra ar, kuriuos nuolat turite priimti, kai vykdot savo pareigas?

ATS: Taip, bet nebūtinai su klientu dirbant, nu, tarkim dabar, kai esu kuratorė, stažuotės vadovė, tai galiu priimti sprendimą dėl, dėl dėl mokymo savo. Savo naująją darbuotoją mokinę, tai irgi taip pat dėl dienos

darbo, ką duoti dirbti, kaip pateikti informaciją, koku būdu: ar žodžiu, kad konspektuotųsi, ar kažkaip pateikus šiaip medžiagą jau popierinį variantą. Tai va dėl apmokymo šiek tiek galiu pati priimti sprendimus. Aišku, yra tam tikras stažuotės planas, tai remdamasi juo, tai galiu priimti sprendimus. Kalbant apie darbą su klientais, na, mus labai šiaip prirėmia prie sienos, taip sakant, įstatymai dėl visų terminų, dėl bylų pateikimo į teismą, dėl, reiškias, kiek gali padaryti pažeidimo, tai čia jau mano diskrecijos nėra, bet, tarkim, naktinio įpareigojimo tikrinimas, kontrolė. Nu, tarkim, teismas paskyrė įpareigojimą ten nuo 10 vakaro iki 6 ryto būti namuose, tai aš galiu priimti sprendimą, kaip asmenį tikrinti. Ar, tarkim, privažiuojant prie namų galiu paskambinti jam ir jeigu jisai atsiliepia, tai paprašyti, kad išeitų į lauką pabendrauti. Tokiu būdu aš matau, kad jisai išeina iš namų ir, reiškias, nepažeidžia to įpareigojimo, tikrai buvo namuose, arba paprašau pasirodyti pro langą, tai irgi bendraudama su juo, tiesiogiai matau, kad jis namuose, o ne kažkur kitur, tai va tas būdas, būdo parinkimas, tai irgi mano teisė. Taip, toliau, na, kai asmuo, pavyzdžiui, išvyksta dirbti ir ten kelis mėnesius vyksta komandiruotei, tai irgi galiu priimti sprendimą dėl to individualaus darbo būdo: ar telefonu aš su juo bendrausiu, kol jisai bus komandiruotėje, ar elektroniniu paštu. Tai irgi. Žodžiu, taip, įstatyme, jo, remtis įstatymais, nes kitaip jau mums gali būt blogai. Tai per daug savo teisių parodyti, nu, neturim galimybės.

KL: O Jūs formalius sprendimus priimat, ar vat yra dar ir tokių, kur neformalūs. Ten kokie žodiniai nurodymai ir panašiai, ar daugiau vis tiek yra tas formalumas visas?

ATS: Šiaip labiau, aišku, formalumas, bet kaskart, na, vis dėlto primenam, kad jeigu nesilaikys teismo skirtų įpareigojimų, tai bus tas ar anas, kokios pasekmės laukia, tai kaip ir žodiškai vis tiek kiekvieną kartą yra primenama, nors to nenumato įstatymas, bet nu tiesiog jau savo noru aš galiu priminti, kad asmuo, nežinau, įsimintų ir ateityje galbūt jeigu ir norėtų kažką padaryti kitaip, nusižengti, kad pagalvotų ir ir nepamirštų.

KL: Su kokiais sunkumais susiduriate priimant sprendimus? Galbūt dėl vat probuojamųjų pažeidimų kažkokie sunkumai?

ATS: Na, sunkumas gal mūsų darbe tas, kad nėra teisiškai reglamentuota, kad galėtume, tarkim, kelis kartus įspėti arba priminti teisinės pasekmės, kurios gali kilti ateityje. Na, tarkim, ten vieną kartą asmuo nusižengia, pažeidžia kažkokią probacijos sąlygą, tai mes primename teisinės pasekmės, tai yra, kad jeigu dar kartą nusižengsite, byla bus siunčiama į teismą, kad bausmė būtų pakeista į griežtesnę. Kartais norėtusi gal dar kartą priminti, nes, nu, tarkim, situacija, kad neblaivus, bet tarkim pripučia jau alkotesterį ir matome, kad ten 0,15 promilės, tai šiaip asmuo gali vairuoti, bet iš mūsų pusės mes jau turime, jeigu antras čia jau pažeidimas, mes jau turime siųsti bylą į teismą. Tai gal norėtusi dar kartą asmeniui išaiškinti ir bylos dar nesiųsti, bet negalime, kadangi teisės aktų nustatyta tvarka yra kitokia. Tai va tas vienas man atrodo, didžiausias yra sunkumas, kad, kad negalim spręsti ir gal atleisti, kaip sakant, nu, taip, ane ir ir dar duoti šansą ar ten pasitaisyti arba parodyti pastangas, kad ateityje asmuo nebenusižengs. O jam, deja, jau reikia tą įrodyti per teismo posėdį, tai va tas sunkumas. Kokie dar čia sunkumai... Su sprendimų priėmimais. Na, šiaip specialistui paprastam tos diskrecijos teisės mažai, kadangi jeigu asmuo teikia prašymus dėl išleidimo ar kitą miestą ar į kitą valstybę, tai sprendimus jau priima galutinius viršininkas arba vyriausiasis specialistas, nu, žiūrint, kur jisai nori vykti, tai mes kaip ir tos teisės neturim, mes tik charakterizuojam žmogų ir pateikiam medžiagą ir ir papasakojam, kokia yra situacija ir kodėl jisai kažkur nori vykti. Tai dėl to kartais gali būti, kad tie, tas gautas atsakymas iš kito, reiškias, pareigūno arba

viršininkės, kartais nu kelia diskusijas, nors atrodo, kad gal galėtume išleisti, ne negalim išleisti. Nu aišku, kad rengi atsakymą tokį, kokį priėmė sprendimą jau viršininkas, bet dėl kai kurių atvejų galimai specialistas, jeigu turėtų diskreciją tą teisę, tai priimtų kitoki.

KL: Na taip, specialistas daugiau ir bendrauja.

ATS: Nu, taip, taip, taip. Bet taip jau yra. Kokie dar sunkumai? Na, kokie sunkumai, tokie, kad ne visada prižiūrimieji vykdo tai, ką, tai, ko prašai arba nurodai, tai, tarkim, jeigu ir nusprendi, kad jisai atvyktų ten tokią ir tokią dieną, jis neatvyksta arba atvyksta vėliau. Aišku, tu žmogų priimi, nes, nu, vis tiek po to gali jo nebesurasti, tai po to dar bus sunkiau, bet tada visos dienos darbo planas griūna ir ir tada jau, žodžiu, rezultatai dienos gali būti nepasiekti arba pasiekti, bet ne tokie, kokie buvo planuoti.

KL: O kokius sprendimus va Jūs asmeniškai yra sunkiausia priimti?

ATS: Ai, sunkiausia priimti, aha. Gal ne tiek, kad priimti kažkokį sprendimą, nes jų teisės aktais priimtus sprendimus jau kitaip, bet kartais žmogui sunku paaiškinti, kad, deja, kitos išeities nėra ir aš turiu už probacijos sąlygų pažeidimus siųsti bylą į teismą, tai čia tas mano toks sprendimo priėmimas gal ne visai yra, bet bet tas sunkiausia, nes jie nelabai supranta arba ten prašo: „nu prašau dar nesiųskit bylos; tai nu kodėl, čia aš ne tokį ten baisų pažeidimą padariau“ ir vat tas gal ir iš dalies sprendimas priimamas, kaip tu jam paaiškinsi, jeigu ten griežtai ne, deja, ten aš viskas, nėra jokių kalbų, aš privalau ir viskas, ar ten ramiai išaiškinti čia tavo toks darbas, kad kitaip tada man bus pasekmės kitokios, jeigu aš nesilaikysiu įstatymų ir taip toliau, tai va tas gal paaiškinimo, paaiškinimo būdo parinkimas irgi toks kartais sunkus, nes vis dėlto mūsų klientai yra ne tik paprasti žmonės, bet gali būti ir su kažkokia psichine negalia ir kitataučiai, kurie gal lietuvių kalbos nelabai supranta ir tada nervinasi, kad nesupranta, ką aš čia turiu omeny ir tada prasideda iš jų kažkoks kitoks balso tono parinkimas, tai vis dėlto reikia reaguoti ramiai ir vis tiek iki galo išaiškinti, kad žmogus suprastų, o nebūtų, kad tai vis dėlto išsiuntėt bylą, tai, vienu žodžiu, tai vat aš manau, kad tokia, tokiose situacijose, jo.

KL: Mhm, o dažnai pasitaiko, kad reikia kitataučiams žmonėms, kurie nesupranta lietuvių kalbos, aiškinti ir kaip, kaip elgiatės tose situacijose?

ATS: Na, kadangi pas mus, mes gi kaip Vilniaus skyrius, tai pas mus ateina ne tik lietuviai, bet daugiausia rusakalbių, tai, nu, man problemos nėra išaiškinti, kadangi rusų kalbą žinau, bet būtų gal man sunku, jeigu tai būtų kalbantis anglų kalba, tai pas mus nėra vertėjų, tai arba tik kolegos reikia parašyti arba kažkaip nežinau, google vertėju naudotis. Bet nu vat tas, vat tokia situacija yra sunki, nes mums, tarkim, kaip pareigūnams reikalavimo dėl anglų kalbos, nu, jis nėra būtinas, kad mes privalom mokėti, bet va tas, kad nėra vertėjų gal iš minusų, bet, nu, čia ne mūsų darbuotojų priklausos, čia jau kiti žmonės sprendžia tą dalyką.

KL: O kuo Jūs vadovaujatės ir kas padeda priimti tuos tokius sudėtingesnius sprendimus, jeigu yra kažkokios neaiškios situacijos?

ATS: Tai viskas per praktiką. Kuo daugiau tokių situacijų, tuo, tas, kaip čia, emocijų gal blokas jau yra, kad reaguojam jau vis kitaip nu, jeigu palyginus, kaip aš atėjau dirbti, kaip reagavau iš karto ai, ką čia daryt reikės, kaip čia paaiškinti ir taip toliau, ne tai, kad bendraujant jau su klientu, o šiaip viduje pats

save kaip nuteiki, tai va tas šokas, kaip sakant, ta pirminė panika ane, tai dabar jau, nu, jau buvo tokia situacija panaši, teikia taip ir žodžiu bendrauti ir reaguoti, tai aš manau, kad čia su laiku viskas ateina. Bet be abejo, kad kiekviena pas mus situacija skirtinga individuali ir nebus taip, kad visą laiką vien tas pats, tai be abejonės galima kreiptis į kolegas. Visą laiką pasidalina savo patirtimi ir gali kažkokių pavyzdžių pasisemti, tai čia irgi didelė pagalba iš kolegų. Na, ir kas be ko, galima ir į viršininką kreiptis, tai pamotytuoja ir irgi atsako į visus klausimus, tai tas irgi daug prideda – ir ir ramybės viduje, ir priimti sprendimą, kaip čia teks bendrauti.

KL: Vat, pavyzdžiui, ta organizacinė aplinka ir tas ryšys su vadovu turi kažkokios įtakos Jūsų sprendimų priimamiems sprendimams?

ATS: Gal iš dalies, bet iš tos, kad ta komunikacija dėl informacijos, nu, pavyzdžiui, kas kažkiek laiko vis tiek, vis naujovės ir teisėkūroje, visi įstatymų pakeitimai, vis kažkokios naujos praktikos, tai aišku, kad viskas tvarkoj su tuo ir mums pateikiama informacija susipažinti ir, ir ten ir paaiškinimai visą laiką būna pateikti, tai padeda. Jeigu to nebūtų, tai aišku būtų sunkiau, nes galėčiau, nežinau, jeigu man nebūtų laiku pateikta informacija kažkokia dėl kažkokių kokių nors pakeitimų, tai ką aš tada galėčiau kažkokius priimti sprendimus netinkamus jau tam laikui ir gal pati galėčiau kažką pažeisti. Na, atnaujinus kažkokias nuostatas ar kažkokią praktiką tam tikrais klausimais, bet tos problemos, tai, na, mūsų probacijos tarnybos skyriuje, tai nematau, viskas gerai. Visą informaciją gauname laiku, nepavėluotai ir ir visą laiką aptariama yra ir duodami paaiškinimai, kaip elgtis, kaip įsisavinti tą informaciją ir ką turi omeny, ko iš mūsų nori pateikiant tas naujoves, tai va.

KL: O jeigu Jums trūksta informacijos apie, tarkim, bylą arba probuojamą asmenį, kaip tada stengiatės priimti sprendimus?

ATS: O ką turime omeny?

KL: Na, tarkime, jeigu trūksta informacijos ar ten vidutinė rizika, tarkim, ar ten aukšta, tai ar Jūs gal dar kartą kviečiatės žmogų ar tiesiog nusprendžiat pati skaitant bylą, žiūrit kažkokius faktus.

ATS: Tai čia turima omeny gal vertinimą, ar ne, kaip priimu sprendimą, kaip su asmeniu dirbti toliau?

KL: Taip, nu, daugiau tai.

ATS: Nu taip, per daug priimti sprendimą, kaip su ja dirbti negaliu, kadangi yra ir rekomendacijos, aprašai ir ten yra nurodyta, tarkim, jeigu asmens ten žema, vidutinė ar aukšta didelė žalos rizika ateityje nusikalsti, tai ten yra, yra jau iš karto nurodyta, kokių intensyvumų turiu dirbti su asmeniu, tai per daug ten savo diskrecijos neparodysiu. Pasiūlyti pagalbą ir panašiai, taip, aš galiu tą priimti, kai pamatau, kad yra tikrai problema, bet priversti žmogaus negaliu. Tai vėlgi jau kitas klausimas. O koks buvo klausimas, nes dabar biškį į lankas.

KL: Jeigu trūksta informacijos, kaip tada priimate sprendimus?

ATS: Tai apie probuojamąjį, jeigu trūksta informacijos, tai galiu telefonu dar papildomai kažko paklausti. Na, tarkim, jeigu pokalbio metu kažką gal neišsamiu paklausiau arba išsiaiškinau, o vertinant matau, kad man trūksta informacijos, tai taip galiu jam paskambinti ir pasiklausti, nebūtina kviesti, nes atsakyti

į klausimus jis gali ir telefoninio pokalbio metu. Taip pat duomenų bazės gali kažkokią informaciją apie jį suteikti. Na, kaip ir viskas, aišku, jeigu jau ten ekstra kažkoks atvejis, tai galima, be abejo, siųsti paklausimus į tarnybas, na, nežinau, tarkim, kažkokios problemos su vaiko priežiūra su mature, bet ką būtent nelabai žinome, ar ten atimtas vaikas, ar neatimtas, bet jis teigia, o mums tų duomenų reikia. Nu tai galima kreiptis į vaikų teises, teisių tarnybą su paklausimu, bet čia, nu, kaip ir manau, retas atvejis būna, bet, be abejo, galima kreiptis su paklausimais į įstaigas su kuriomis bendradarbiaujama. Hm, tai ir tiek, nu, daug per daug apie asmenį šiaip, nu, pakankamai jie viską patys papasakoja arba arba teismo sprendime yra nurodyta.

KL: Man čia dabar tik šiaip labai įdomu, o Jūs skiriate tuos žmones, kurie labai taip stipriai gal ne tai, kad meluoja, bet kalba būtent tai, ką galvoja, kad Jūs norit išgirsti, nuo tų, kurie iš tikrųjų nuoširdžiai kalba?

ATS: Skiriu, todėl, kad, tarkim, perskaičius teismo sprendimą jau gali pirminį tokį įspūdį apie žmogų susidaryti. Ir jeigu žmogus tikrai nori papasakoti tai, ko tu tik prašai, bet ne tai, kaip yra iš tikrųjų, tai informacija būna priešinga, kas yra teismo sprendime ir ką jis pats tau sako. Arba, nežinau, pasigilinus į ankstesnius teistumus, jo teistumo visą istoriją kriminalinę, tai irgi galima daug ką sužinoti ir, pavyzdžiui, paklausus jo, tai dėl ko jis ten anksčiau buvo teistas, kas ten buvo nutikę, jis ten savo istoriją pasakoja “ai ten tas ir anas”, o tu matai, kad ten ne tas ir anas, o visai kitas dalykas, tai čia, bet aišku, čia ne iš karto, nes jie jeigu pamato, kad darbuotojas yra jauno amžiaus arba, pavyzdžiui, tik atėjęs, nu, ir prieš tai, tarkim, priežiūros jo nevykdęs, tai jie galvoja, kad čia ai čia galima išsisukti, pažaisti, kažką primeluoti, sugalvoti ten gal ji bus švelnesnė, nu, turiu omeny priežiūros aspektu. Bet labai labai, nu nežinau, čia apgaulinga jų tokia nuomonė būna, nes nu apmokomi yra pareigūnai ir ir jau iš karto pasakoma, kad, kad kad jie bus tokios pozicijos ir nereikia iš karto, čia jau taip pasirodyt jiems, kokie jie nori, kad žodžiu pamatyt. Nes aš, tarkim, atėjau 23 metų čia dirbti. Čia kaip mane visą laiką “ai tai jūs tokia jauna, jau čia pareigūnė” ir jau galvoja, kad čia makaronų prikabins vat ir man buvo iš karto, aš buvau įspėta, kad čia jau tokie asmenys ateina į probacijos tarnybą, kurie gali norėti ir manipuliuoti, ir kažką apgauti, ir ir primeluoti, tai nereikia ten vadovautis jų, nu, kategoriškai priimti jų kažkokius žodžius. Reikia žinoti, kad jie, žodžiu, gali ir prikurti, ir taip toliau, tai tiesiog reikia atlikti savo darbą ir kontroliuoti tai, ką nurodo teismas ir ten per daug netikėti jų žodžiais, o žiūrėti pagal situaciją, kaip yra iš tikrųjų. Tai vat.

KL: Aš irgi keletoj apklausų rizikos vertinimo dalyvavau, tai man labai patiko, bet iš tos pusės, kad labai matosi, kad, nu, meluoja ir kad nesako tiesos ir sako tai, ką tu nori išgirsti, nors va taip pat sėdi vienas prieš vieną, tau į akis žiūri ir sako, kad nieko nepadarė ir nieko nežino.

ATS: Nu čia aišku ir priklauso nuo to, ar žmogus labai kategoriškas, ar ne, ar gali priimti kitą poziciją, nu, tarkim, kelis kartus, nu tikrai ne vieną ir ne du buvo taip, kad ten žmogus sako “nu, ką aš čia tokio padariau už ką čia mane tai nuteisė ten ir bausmę skyrė, ir taip griežtai dar” ir panašiai, ir kai pradėdi apžvelgti su juo tą teisės pažeidimą, nu, va jūs tą ir aną padarėt, o kaip kitaip? Ten, nežinau, apie grėsmę galima ten sveikatai pasakyti, ten dar kažką nu, žodžiu, pavaizduoti visą tą, ką jis ten šneka, kad viskas čia buvo ten ne taip ir taip toliau, bet matome, kad įrodymai surinkti visiškai kitaip, papasakoja nu ir tada jis “na, taip, gal iš tiesų ten aš, nežinau, perdėjau, ten galėjau pasielgti kitaip” ir panašiai. Tai jau iš dalies jo tas požiūris keičiasi, na, ir jis priima, ką tu sakai, o ne šiaip ne aš nekaltas, jūs čia nesąmones man

šnekat ten ir pradeda. Tai aišku, kad kategoriškas ir ten: “aš neprisiimu savo kaltės, aš nekaltas jina ten, ar ten jis mane su provokavo” ir ten panašiai. O kai kurie vat gilinasi kartu ir “na, taip, ten įtakos turėjo, aišku ten, nežinau, alkoholio vartojimas ten dėl kurio padidėjo tas savitvardos praradimas, ten paūmėjo agresyvumas ir panašiai, ir va taip pasielgiau, jeigu būčiau blaivas, tikrai taip nesielsčiau” nu, vienu žodžiu, tai vat žiūrint, kas, jeigu kategoriškas, kuris stovės savo poziciją ir niekada nepadiskutuos ir nepasakys, kad gal jūs ir teisi ten. Yra dalis žmonių, kurie kaip tik priima sprendimą ir ten savo kažkokių nuostatų, ir ir kategoriškumą nerodo.

KL: Supratau, gerai tęsiant toliau, ar turit pakankamai laiko priimt sprendimus?

ATS: Nu žiūrint dėl ko

KL: Nu, pavyzdžiui, kartais galbūt reikia labai greitai apsispręsti arba kaip tik to laiko sprendimui priimti yra daugiau negu reikėtų. Galbūt tada kažkaip tie sprendimai keičiasi?

ATS: Sprendimus priimti tai laiko pakankamai ir kartais net nereikia galvoti, iš karto žinai, kad, tarkim, jau reikės bylą siųsti teismui. Bet gali trūkti laiko vat teikimo rašymai, nu, bylos parengimai, siuntimai teismui, pavyzdžiui, jeigu ten antrą kartą pažeidžia, tai tu jau žinai, kad tu rašysi dėl siūlymo bausmę pakeisti griežtesne, bet, remiantis teisės aktais, tu darei, tu turi tai padaryti per parą. Tai kartais to laiko trūksta būtent ne sprendimo priėmimui, o, žodžiu, to sprendimo realizavimui. Tai vat. O šiaip dėl sprendimo priėmimo gan pakankamai laiko; atsakymo parengimui 20 darbo dienų, tai čia tikrai daug laiko, pakvietimo asmenį į pirmą tą susitikimą, kai supažindiname su teismo skirta bausme ir pasiruošimui jam irgi pakankamai laiko. Mes turime šaukimą išsiųsti per 3 darbo dienas, tai dažniausiai visi tą pačią dieną, kai jau gauna tą teismo sprendimą. Sakyčiau, kad priimti sprendimus laiko pakankamai, bet vat tų sprendimų realizavimui kai kuriais klausimais tai vat gali trukti, pritrūkti laiko tam pačiam ir OASys vertinimui. Trūksta laiko, nu, bet stengiamės, nieko nepadarysi, bet čia gali trūkti laiko ir dėl darbo krūvio, kuris dabar yra padidėjęs, bet čia vėlgi ne mūsų kaltė, o tai, kad trūksta pareigūnų darbuotojų. Tai tiek.

KL: Supratau, o kaip stebit ir matuojat probuojamo asmens pažangą?

ATS: Na, matuojame kaip suvokiame, tai, per kiek laiko tai čia irgi priklauso nuo kiekvieno žmogaus, nes kai kurie gali, tarkim, nuo pat pradžių sutikti su siūloma pagalba, priimti ir, nežinau, vadovautis susitarimu. Na, tarkim, jeigu per pavyzdį, tai vat neperseniausiai turėjau situaciją, kad iš dalies, nu ne tai, kad bijojau, bet nežinojau, ko man reikės laukti iš žmogaus, nes ten toks žmogus truputėlį agresyvus per telefono pokalbį buvo ir galvojau, ką aš čia sulauksiu gyvai, bet viskas buvo gerai. Tai asmuo turėjo, na ir turi, įpareigojimą gydytis nuo alkoholizmo, tai mes sutarėme, vienu žodžiu, nes jis privalo iš karto pas šeimos gydytoją užsiregistruoti, kad gauti siuntimą tam tikros formos, tada gavus jį, tą siuntimą, paskambinti į priklausomybės ligų centrą, užsiregistruoti vizitui ir vat tada tikrai per vizitą jis sudaro sutartį dėl gydymosi. Tai, tarkim, kai kurie, nu, labai ilgai, nes kol užsiregistruoja pas šeimos gydytoją, o čia dabar ilgas procesas su poliklinikom, kol jisai gauna tą, reiškią, išrašą, tą siuntimą tam tikros formos, kol užsiregistruoja į priklausomybės ligų centrą, tai čia gali ir kelis mėnesius tas, bet, nu, kai kurios aplinkybės irgi ne nuo jų priklauso, tarkim, kada šeimos gydytojas priims, ar ne, jis gali ir po mėnesio, gali ir greitai tai vat mes, aišku, atsižvelgiame į tai. Tai vat tas mano žmogus, sako “uoj man žinokit, lapkričio 15 kaip tik pas šeimos gydytoją, aš užsiregistravęs ten savo klausimais”, tai va, sakau,

galėsit iš karto pateikti siuntimą mūsų parengtą parodysite, kokia forma iš jo reikalinga siuntimo ir tada jau kitus žingsnius daryti, tai sakau, kad ten bent jau per mėnesį, tikiuosi susitvarkysit. Tai va man paskambino vakar, nes vakar, kaip tik 15 diena, sako, “nu va, žinokit, aš buvau pas šeimos gydytoją, jinai jau išsiuntė jiems siuntimą nu tam priklausomybės ligų centrui, aš jau paskambinau, mes jau sutarėm ketvirtadienį, tai yra rytoj, kad aš atvyksiu ten ryte ir toliau nežinau, galimai gulsiuos į stacionarą, nu ten kelias savaites pagulėti, nu dėl alkoholio”. Va nu ir žingsniai, ir, tarkim, vertinant jį ir vertinant šiaip ten dėl OASys, ten buvo labai daug probleminių sričių, tai man jau čia didelė, didelis žingsnis iš jo padarytas, nes jis turi priklausomybę dėl alkoholio, o jis taip greitai sutiko va tą visą padaryti. Aišku, neaišku, kaip ten ateityje viskas bus, bet nesvarbu, kaip dabar yra, tai aš labai džiaugiuosi ir kaip lyginant jį, tai čia didelė pažanga ir didelis žingsnis, ir aš labai džiaugiuosi. Dėl kitų, kitais ten, tarkim, žiūrint, kokie įpareigojimai, tai gali būti stabilumas tiesiog laikomas. Na, pavyzdžiui, jeigu ten paprasti įpareigojimai naktį būti namuose, dirbti arba registruotis užimtumo tarnyboje, tai jis tuos įpareigojimus vykdo, pavyzdžiui, kitų kažkokių problemų jis neturi, tai tiesiog laikomasi to stabilump. Aišku, vis tiek čia yra tuo džiaugiamasi, kad tų pažeidimų nėra, kad asmuo būna namuose nustatytu laiku ir kad ten turi užimtumą arba dirba, arba tiesiog vykdo darbo paiešką. Tai čia irgi yra rezultatas, kad asmuo pažeidimų nedaro. Dėl kitų kartais ne iš karto tie rezultatai pasimato, nes reikia pažingsnui, po truputį visur eiti, pavyzdžiui, gali būti tas pats kategoriškas žmogus, kuris sako “nu nenoriu aš gydytis, aš neturiu tos problemos, man nereikia”, net, jeigu ir papildomai siūloma pagalba, pavyzdžiui, jau iš išorės, iš išvaizdos tu matai, kad, nu, asmuo, mėgstantis išgerti, ar ne, yra tam tikri požymiai, nu, tu negali jų paslėpti – ta pati veido oda, ten, nežinau, dreba rankos, alkoholio kažkoks kvapas nuo vakarykštės dienos, jis gali šiandien būti nevartojęs, bet jeigu vakar vartojo, nu tai vis tiek pasijaus ir, tarkim, jis gali būti neįpareigotas gydytis ten arba nevartoti, bet tu matai problemą, tu jam siūlai, bet asmuo gali kartais tiesiog “neturiu aš nieko nenoriu, atstokit jūs nuo manęs”. Tai vis laikosi tos žemos grandies tos progresyvumo, ar ne, o po kurio laiko jis gali sutikti, tarkim, ten lankyti alkoholio žalos kursus, tai čia, čia nepasakysi, kad ten ai po pusės metų jis nuspręs, gali ir nenuspręsti visai, nu, ir tu nepriversi, jeigu žmogus nenori. Tai vat. Tai būna įvairiai, gali būti iš karto jau tie žingsneliai matytis, gali būti tiesiog stabilumo laikomasi ir tai irgi kažkoks žingsnelis, kad pažeidimų nėra, o gali būti, kad ten link bausmės pabaigos jis norės keistis. Bet čia viskas per bendravimą ir, aišku, per asmens norą, na, ir galima kažkaip tas siūlomas priemonės papildomas, nu, jeigu žmogus neįpareigotas. Tiesiog kažkaip, na, tą informaciją pateikti, kokia nauda iš to bus, kodėl tu siūlai tą problemą spręsti, vat iš to gal gali kažkiek dalinai arba labai motyvuoti žmogų. Kas dar dėl pasikeitimų, na, juos labai motyvuoja, kad, tarkim, jeigu sueina bausmės trys ketvirtosios termino, tai ir jokių pažeidimų nėra, tai pagal įstatymą probacijos mes galime kreiptis į teismą, kad priežiūrą nutrauktų prieš terminą, tai yra anksčiau laiko. Tai yra dalis nuteistųjų, kurie tikrai stengiasi ir nori parodyti tą pažangą vien dėl to, kad bausmė baigtusi anksčiau. Na, bet neuždrausta, tad irgi tik galim pasidžiaugti tuo, kad galima kreiptis į teismą ir ir nutraukti priežiūrą prieš terminą, o nelaikyti, kaip sakant, asmenį iki bausmės pabaigos, iki galo. Bet, nu, jis turi parodyti pažangą, nedaryti ten administracinių nusižengimų, būti be jokių probacijos sąlygų pažeidimų, jeigu ten kažkokios yra organizuojamos papildomos priemonės, nu, tarkim, ten kapinių tvarkymas, va kraujo donorystė rytoj bus, tarkim, jeigu asmuo papildomai, savanoriškai jose dalyvauja, tai čia irgi labai, kaip ir, nu, parodymas, kad asmuo stengiasi kažkokį pavyzdį, rodo, ar ne, papildomai kažkur dalyvauja, kažkoks didesnis bendradarbiavimas su probacijos tarnyba, tai vat, tai kodėl gi ne. Įstatymas neuždraudžia, o kaip tik gal ir yra paskatinimas žmogaus, kad žmogus kažkaip, nežinau, bausmę vykdytų be pažeidimų.

KL: Minėjote priemones, tai vat, kaip Jūs parenkate priežiūros ir resocializacijos priemones? Į ką atsižvelgiat, kuo vadovaujatės, kai reikia parinkti vienokią ar kitokią priemonę?

ATS: Tai, kaip ir sakiau, probleminės sritys iš OASys vertinimo pasirodo ir čia toks kaip ir rodiklis su kuo labiausiai turėtume dirbti ir kokias problemas spręsti. O dėl priemonių, tai irgi, kaip ir minėjau, viskas priklauso nuo žmogaus, ar mes jų dideliais žingsniais, reiškias, tą problemą spręsimė ir asmuo noriai ten sakys, taip, aš eisiu ten, kur nukreipsit, kad greičiau, nu, arba efektyviau tą problemą išspręsti, ar jisai laikysis tos pozicijos, kad po truputį ten šiandien noriu, rytoj nenoriu. Tai tada tas rezultatas nelabai greitai pasimatys, matysis, bet nelabai. Tai ir nuo to ir tų priemonių ir resocializacijos ir kūrimas priklauso.

KL: Supratau, gerai. Dabar aš pateiksiu 3 situacijas, tai vat jūs jas perskaitykit po vieną ie po to tada po kiekvienos pateiksiu klausimą.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Mhm taip,

KL: Tai klausimas, kokius sprendimus priimtumėt šioj situacijoje ir kodėl?

ATS: Pasiaiškinimo nepateikė. Įdomu, kodėl pasiaiškinimo nepateikė, jeigu šiaip vengia atvykti ir specialiai nepateikė, nenorėjo, tai čia kaip ir matomas nebendradarbiavimas su probacijos tarnyba. Trys pažeidimai, tai kaip ir, mhm, vieną kartą keliomis minutes, bet 2 kartus vėlavo 20 minučių, tai kaip ir tas toksai ilgas laikas. Tai ką, kadangi asmuo jokių pasiaiškinimų nepateikė, nebendradarbiauja su probacijos tarnyba, tai ką, įstatymas numato siųsti bylą į teismą, tai mano sprendimas tik vienas, jeigu pasiaiškinimo nepateikia, nu dar bandyčiau jai paskambinti, su ja susisiekti ir išsiaiškinti bent jau, kad telefonu pasiaiškintų, jeigu raštu neatvyksta. Na, jeigu bus matomas, kad šiandien nepaskambino ir, tiksliau, neatsiliepia, rytoj neatsili, neatsilieps, nu tai viskas. Byla siunčiama į teismą, tai vienintelis sprendimas, kad turiu ruošti, rengti teikimą.

KL: Gerai, tada antroji situacija.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėjo grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Nu gerai bendradarbiavimas vyksta, tada ji galėtų kažkaip savo dienotvarkę, kadangi čia intensyvi priežiūra matau, ji galėtų koreguoti savo, savo, savo šitą dienotvarkę. Tam, kad būtų laikai sustatyti taip, kad jinai nevėluotų namo, grįžtų laiku. Arba tegul renkasi transporto priemonę ir žiūri tvarkaraštį irgi, kad ne šiaip nusprendžia ai po valandos vešiu, ai nespėjau, atsiprašau. Tai jeigu dienos metu, tai tikrai

transporto priemonių- autobusų, troleibusų, maršrutų daug, tai gali spėti grįžti namo laiku, bet jeigu jau tokia problema kyla, tai reiškias reikia koreguoti dienotvarkę. Bet jeigu jos nekoreguoja ir nesiteirauja, ar yra galimybių, nu ką, vis tiek įstatymai įpareigoja daryti tą patį – siųsti bylą į teismą. Nes čia kaip ir, deja, išeities nėra, nes nepateisinama priežastis, kad nespėja grįžti namo laiku dėl to, kad veža pas mamą, tai gali suderinti, kad mama paimtų vaikus pati arba nu, kaip sakau, koreguoti laiką ir žiūrėti, kad spėtų.

KL: Taip, ir paskutinė situacija

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Taip, gerai. Tai dabar vieną pažeidimą turime ir dėl nebuvimo namuose jau, reiškias, teikia pasiaiškinimą ir buvo priminta teisinė atsakomybė už vengimą vykdyti bausmę ateityje ir jis atvyksta, ir jis atvyksta neblaivus. Na, aišku, patikriname alkotesteriu, nes jeigu įtarimas yra, kad asmuo neblaivus, turime patikrinti tai, tai vienas mano sprendimas priimamas, ar ne, tada, jeigu nustatoma, kad neblaivus, tai vėlgi jis turi pateikti pasiaiškinimą, nurodyti, kodėl buvo neblaivus, kodėl išgėręs atvyko į probacijos tarnybą ir tada jau viskas, byla irgi siunčiama į teismą. Kitos išeities nėra, aišku ten, be abejo, sprendimas būtų toks, kad atsiklausti, ar yra problemų dėl alkoholio vartojimo, piktnaudžiavimo, ar nereikalinga pagalba, tai vat. Tikrai dėl antros dar situacijos, kad dar pamiršau paminėti, kad nespėjam grįžti namo laiku, tai, nu, pas mus yra įvairių žmonių, yra tų, kurie su technologijom irgi, kaip sakant, nedraugauja ir galimai ten paprastas telefonas, kur negali įsidiegti tos programėlės viešojo transporto tvarkaraščių ir panašiai, tai irgi galima padėti. Pas mus yra savanoriai, paprašyti, tarkim, kad padėtų, nežinau, kažkokius tvarkaraščius jai pateikti, kad jinai nevėluotų ateityje, nes vis dėlto teismo sprendimas ne visada, nebūtinai turi būti priimamas, kaip sakant, mūsų naudai kabutėse, kad mūsų siūlymą priims ir tenkins teikimą, tai bent jau kad išvengti tų pažeidimų, kol kol vyks visas tas procesas dėl teikimo nagrinėjimo arba jau net ir po jo.

KL: Mhm, bet, žodžiu, trys situacijos ir kaip yra sprendimai, jose nelabai keistusi?

ATS: Taip, kadangi ne vienetinis pažeidimas būtų, yra arba būtų atskleistas, jeigu tikrai asmuo yra neblaivus kaip 3 situacijoj. Jeigu įtarimas yra, ten parašyta neblaivus, tai galimai, kad pripūstų, tai tada būtų toks nu, jeigu nepripūstų, tai nieko nebutų, tai tada nereikėtų siųsti bylos.

KL: Na gerai, paskutinis kaip ir klausimas, Jūs jau minėjote tą probacijos įstatymo 30-ą straipsnį. Aš kaip tik apie jį, kad skaitant 30-ą straipsnį, 2 dalies 3 punktą galima būtų suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejų nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo. Ir tuo pačiu straipsnio 3 dalis nustato pareigą pateikti teismui per vieną dieną. Tai va ir norėčiau paklausti, kaip yra praktikoje ir ar visais tais tyčiniaisiais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net jeigu jie yra ir smulkūs, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Taip... Kadangi turime vadovautis teisės aktais ir savo diskrecijos teisės tais klausimais neturim, tai nelabai gilinamės ar kažkoks mažareikšmis nusižengimas, ar kažkoks grubus pažeidimas, vis tiek turim, žodžiu, siųsti bylą į teismą ir, ir vadovautis, žiūrėti, kiek pažeidimų. Kas liečia administracinius nusižengimus, dabar aš tiksliai nepasakysiu, bet yra, kažkur mums buvo atsiųstos tokiu.. tokie kaip

nurodymai, kad dėl kai kurių administracinių nusižengimų mes galim kažkaip nu, kaip skaitosi, bet galim nesikreipti, bet dabar negaliu, negaliu pasakyti, nes reikėtų pasinagrinėti tą nurodymą. Tai vat kažkokia kalba buvo, nes diskusija kilo dėl to, kad yra administracinių nusižengimų dėl kurių, tarkim, bauda neskiriama; skiriama, kaip ten, įspėjimas arba pareiškama žodinė pastaba, baudos jokios nėra. Už jį tiktai arba tas, arba anas, tai vat, dėl kažkokios sankcijos yra priimtas nurodymas, kad yra kaip mažareikšmis ir, ir galima, žodžiu, vos ne atleisti, bet nu vis tiek pažeidimas, bet atleidžiant. Dabar negaliu negaliu pasakyti, nes toks atvejis labai labai retas, jie jeigu padaro administracinius nusižengimus, tai jie būna dažniausiai važiavimas be bilieto autobusu arba troleibusu, greičio viršijimas, nežinau, draudimo, be draudimo važiavimas, automobilis be draudimo ar ten be techninės apžiūros. Nežinau, vairavimas, naudojantis mobiliojo ryšio priemone – telefonu, kas čia dar dažniausiai, kas iš retesnių, tai, kad viešojoje vietoje neblaivūs ten arba geria, tai vat, O tokie mažareikšmiai, dėl kurių būtų skiriama žodinė pastaba ir nesurašomas protokolas, tai vat tada, va tam nurodyme buvo, bet čia prieš metus gal ir prieš kiek. Tai tada galime kažkaip, žodžiu, ne tai, kad jau taip griežtai reaguoti, bet kai nesurašomas protokolas, čia pažeidimai tokie čia labai reti, oj, nesutinkama, tikrai aš neatsimenu, kada paskutinį kartą tokį mačiau pas probuojamąjį asmenį, nes jie dažnai ir per draudžiamam šviesoforo signalo šviečiant, žodžiu, pereina gatvę, tai irgi dažnai sustabdo policija ir, ir aš, tai mūsų atrodo, blemba, nu. Deja.

KL: O su kažkokiomis problemomis susiduriat vat būtent šitą normą įgyvendinant?

ATS: Būtent su per vieną dieną ar...

KL: Bendrai vat vykdant tą straipsniu, bet greičiausiai čia jau labiau...

ATS: Nu, per vieną darbo dieną sunku, įgyvendinama, bet sunku, nes darbo krūvis, kaip sakiau, yra padidėjęs ir galimai, kaip specialiai tu esi priplanavęs tom dienom krūvą kitų darbų, pavyzdžiui, kad daug iškviesta žmonių ateiti ir panašiai, tai gali fiziškai nespėti. Nu, bet yra kaip yra, o dėl to, kad vos ne keli pažeidimai ir turi kreiptis į teismą, nu, gaila, kartais tikrai norisi dar duoti šansą, bet, deja, negali. Tai vat problema ta, kad pačios teisės normos formulavimas netinkamas, va čia yra problema, turėtų truputėlį sukonkretinti. Nes, tarkim, jeigu nagrinėti galima interpretuoti skirtingai nuo, pavyzdžiui, 3 punktas – be pateisinamų priežasčių nevykdo probacijos sąlygų arba ir po papildomų probacijos sąlygų paskyrimo jų nevykdo ar padaro administracinį nusižengimą, gerai, dėl administracinio nusižengimo aišku, kad jeigu po papildomų pareigų paskyrimo padaro administracinį nusižengimą, vienaskaita parašyta, gerai, viskas aišku, ačiū. Bet kai iš pradžių rašo nevykdo probacijos sąlygų, tai kiek nevykdo? Neaišku ir čia arba nevykdo kitų įstatymų nustatytų pareigų; kiek kartų? Neaišku, tai vat, problema tame, kad nesukonkretinta ir bloga formuluotė parengta, bet vėlgi čia ne nuo specialistų priklauso, turim vadovautis tai, kas yra, o teisėkūra užsiima kiti, mes galime tiktai, tiktai kažkokias pastabas pateikti, kai mūsų prašoma. Gal darbą, ar ne, kai renkama informacija, tai tik tokia mūsų teisė, kad gali pareikšti pastabas kažkokias arba jeigu turime siūlymų, bet ir tai tada, kada yra kažkokia tema ir prašome, prašoma pateikti kažkokią informaciją. Tai vat.

4 priedas 4 interviu

KL: Pirmas klausimas būtų toks, kokius sprendimus priimant savo kasdieniam darbe dirbant su nuteistaisiais?

ATS: Tai sprendimus priimam tiek, kiek mums leidžia, reiškias, probacijos įstatymas, vadovaujantis ir baudžiamojo kodekso nuostatomis ir kitomis įstaigos rekomendacijomis. Vadinasi, yra konkrečiai nuosprendis - baudžiamasis įsakymas, kuriuos mes privalome vykdyti ir priimti sprendimus tose ribose. Tai, sakykim, tą, ką teismas paskyrė nuteistajam probuojamajam, kokius įpareigojimus ir mes vykdome jų priežiūrą ir kontrolę. Tai sprendimai susiję būtent su tuo.

KL: Tai daugiau tokius formalesnius sprendimus priimat?

ATS: Na taip.

KL: Ar yra gal kažkokie, nežinau, neiforminti dokumentuose?

ATS: Neiforminti dokumentuose, tai sunku dabar tai pasakyti, kur jie turėtų realiai, nu, pavyzdį, tada kažkokį tai?

KL: Galbūt kažkokie žodiniai susitarimai, sakykim taip?

ATS: Tai jeigu tai nėra susiję su įpareigojimu, o jisai prašo išvykti ir tai jo yra bendra pareiga, tai taip, tada gaunasi, kad žodinis, tačiau jeigu jisai yra įpareigotas konkrečiai, pavyzdžiui, neišvykti be probacijos tarnybos leidimo arba būti namuose nustatytu laiku, jam tuo tarpu reikia išvykti į komandiruotę, kuri kertasi per naktinių įpareigojimų kontrolę ir per įpareigojimo neišvykti, tuomet tai tu žodžiu niekaip nepasakysi, nes tada pareigūnas padarytų pažeidimą. Turi viskas būti oficialiai, visi išleidimai turi būti pagrįsti dokumentai teisiškai ir tai turi būti susiję su jo, jeigu komandiruotė, kaip jisai teigia, turėtų būti įforminta raštu ir turi būti oficialiai darbas. Kad mes išleisime dirbti kitą miestą. Va taip va.

KL: Supratau o su kokiais sunkumais susiduriat priimant sprendimus?

ATS: Su sunkumais tokiais tai, pavyzdžiui, kaip būna, ar padaromi probuojamojo konkrečiai kategoriją imu probuojamieji, kur, reiškia. pagal baudžiamojo kodekso 75-tą ir 157-tą. Kada administraciniuose nusižengimuose mes pamatome mūsų akimis mažareikšmiškumą, mažareikšmį nusikaltimą, bet mes nesame teismas ir mes negalime priimti sprendimo, bet kokiu atveju, kad ir mums atrodytų, kad jis yra mažareikšmis, mes vis tiek turime jį už pirmą administracinį nusižengimą, dėl kurio yra paskirta bauda jam pakartotinai išaiškinti probacijos sąlygas, o ir nesvarbu, kad antras man atrodo mažareikšmis. Antrą kartą mes jau kreipėmės į teismą dėl papildomos pareigos jam paskyrimo. Tai vat. Bet ar aš sakiau į šitą klausimą, ar dar kažką papildyt?

KL: Taip, taip. Čia ir buvo apie probuojamuosius būtent, jo. Tai tos tokios laisvės priimti sprendimus savo nuožiūra nelabai turite?

ATS: Laisvės kaip ir nėra, tiesiog mes tada vadovaujamės rekomendacijomis, kas mum yra neaišku, matom, kad galbūt galima būtų ir dėl kažkokio tai naktį, sakykim, nakties metu jo neradimo vien dėl to, kad jisai durų neatidarė, kad gėrė vaistus ir, sakykim, toks žodis “kietai miegojo” ir dėl to mes negalėjom jo patikrinti, bet mes tuo pačiu pažymoje parašom, kad asmuo nerastas, durų niekas neatidarė, reiškia, galimybių patikrinti asmens nesudarė. Tai vėlgi, laisvai vertinti, kaip ir mes va čia gal ir pamąstytumėm, kaip įvertinti tą situaciją, jeigu tikrai gėrė vaistus miegojo, tai mes tada aiškinamės vat jau, kaip ir sakot,

laisvai, ar ne, tai, kaip čia dabar iš tos situacijos išeiti. Tada mes jo paprašome, gerai, jeigu jūs naktį nerastas, tada prašom man pateikti, nu, kitą dieną, kai jis jau, sakykim, paskambino po naktinio ir sako, čia jūs matau man skambinot, mes sakom be abejo, nes jūs nerastas naktį tai bus fiksuojama kaip pažeidimas, jis mum sako “ne, ne, ne, aš tikrai buvau, miegojau”, todėl sakom prašom pristatyti dokumentus, kad jūs miegojote įtakodamas vaistų kažkokių, kad įtaką tai vaistų buvo, tada jisai ten, sakykim, jeigu pristato, bet dažniausiai taip ir būna, tą, ką sako, jie ir pasitvirtino informaciją pagal pateiktus dokumentus, jie pristato, sakykim, pažymas, medicininius išrašus, kad ten lankosi pas psichiatrą, yra duodami kažkokie raminamieji ir taip toliau, ir taip toliau. Vat tada jau galima teigti, tai ir tada ir teigiama, kad tas neužfiksuotas pažeidimas todėl, kad asmuo pateikė informaciją, jog jisai buvo namuose, tiesiog jisai miegojo. Bet, pavyzdžiui, jeigu būna situacija, kada tu ateini pas jį į namus ir telefonspynė neveikia, telefone, nėra kaip į vidų patekti patikrint, telefonas jo, sakykim, aktyvus, bet jis neatsiliepia, o tai, kaip mum jį patikrint, va ir tada prasideda jau čia ne, jau interpretacijos įvairios, kaip tada, ar čia laisvai aš kažkaip tai, ar, vis dėlto aš, bet ką aš darau, aš tokiu atveju, bet kokiu neradimo atveju, aš tada jį išsikviečiu, jis tada man teikia pasiaiškinimą ir iš to pasiaiškinimo konteksto jau iškyla ten visa ta informacija vis dėlto, ar jisai nebuvo namuose, o dažniausiai sako, nes pavėluoja grįžti. Na štai, tai yra automatiškai jau pažeidimas, tai vat iš to, pasiaiškinus, jis dėlioja dėlioja mintį ir išplaukia vis dėl to, kad jisai pažeidė ir tada jisai tiesiog tokiu atveju, kai užfiksuojamas pažeidimas, jau dabar probuojamiesiems įspėjimų nebėra, mes tikrai pakartotinai išaiškiname probacijos sąlygas, jeigu tai pirmą kartą. Jeigu antrą kartą lygiagrečiai, kaip ir administraciniai nusižengimai dukart, aš rašau teikimuką dėl papildomos pareigos paskyrimo ir lygiai taip pat eina, reiškia, pagal įpareigojimus. Jeigu tai antras jau pažeidimukas, aš keliauju irgi į teismą (dėl naktinio čia konkrečiai), jeigu pažeidimas antras dėl naktinio, tai rašau į teismą. Pavyzdžiui, jeigu yra naktinis, bet šiaip problemų jokių nepadarė, ta prasme neužfiksuotas pažeidimas, jeigu yra įpareigojimas atlyginti žalą iki tam tikro termino ir jeigu jau jisai neatlygino iki to termino, jau probacija kreipiasi, jeigu tai piktybiškumą, sakykim, įžvelgiame, kreipiamės dėl baudmės vykdymo atidėjimo panaikinimo, jau užtenka tada, kaip ir vienas pažeidimas, kur konkrečiai yra data ir terminai, jisai neįvykdo iki to laiko, tai vat kreipiamės dėl panaikinimo. Ar turbūt aš jau čia nušokau nuo temos, nes dabar dėlioju, dėlioju, tiek visko noriu pasakyti. Tai va. Dar kartą tada perskaitykit klausimą?

KL: Tas ir buvo, kiek laisvės turit priimt sprendimus savo nuožiūra?

ATS: Tai tada mažai, tada susikonkretizuoju, mažai laisvės, vis dėlto teisės aktai yra, o jų kiekvienas pareigūnas privalo laikytis.

KL: Mhm. O kokius sprendimus jums yra sunkiausia priimti?

ATS: Gal, iš tikrųjų, pagal mano praktiką nėra tokių, kad sunkiausia priimti. Bet kokiu atveju, iš kiekvienos padėties tu išeini, nes yra vienas arba kitas priimamas sprendimas. Tai, kad sunkiausias negalėčiau pasakyti, nėra tokių.

KL: O kuo vadovaujatės ir kas padeda priimti kažkokius, galbūt tuos sudėtingesnius sprendimus, kai yra neaiškios situacijos?

ATS: Būtinai aptariame su kitom vyriausiojom specialistėm. Ir jeigu neaišku, čia, sakykim, mūsų tame rate, būtinai pas viršininkę, klausiam viršininkės, kaip, kaip spręsti toliau šitą situaciją. Bet pirmoj eilėj,

gal dar prieš vyriausiasias, būtinai žiūrime baudžiamąjį kodeksą, kas ten numatyta, kaip tai reglamentuojama, kitą teisės aktą pasiimam, kur tai galėtų irgi būti sudėliota, tik tada jau kreipiuosi asmeniškai, su kolege vat konsultuojamės arba einu pas viršininkę.

KL: O jeigu vat trūksta informacijos kažkiek?

ATS: Trūksta informacijos... Nu, žinokit, visą laiką išėini iš padėties tiesiog, kaip ir sakau, tada yra informacija, pasitikrini greitai, jeigu po ranka neturi, greitai straipsnį atsidarai internete ir susirandi tą atsakymą.

KL: O ar užtenka, turit pakankamai laiko priimti sprendimus?

ATS: Na, pakankamai laiko mes kaip ir gal neturime, ypatingai tada, kada, jeigu asmuo rašo, sakykime, pateikia prašymą, tai, reiškia, prašymas išnagrinėjamas nuo gavimo probacijos tarnybos, reiškia, per 20 darbo dienų nuo gavimo, tai mūsų tas laikas, kai mes turėtumėm tada įtilpti rūmus, paruošti ir suderinti viską, ir pateikt, paruošt, išsiųst – 20 darbo dienų, tai tas laikas yra, nu ir pagalvot, apgalvot, apsvarstyt. Dėl teikimų, tai jau kita situacija, kur reikia, sakykim, jeigu tai yra probuojamasis, tai probuojamasis turi per nuo užfiksuoto pažeidimo ir surinktos informacijos, jeigu mes ją tikrai jau turim, per vieną darbo dieną parašyti teikimą teismui, jeigu jeigu dėl sunkinimo, reiškia, dėl sugriežtinimo bausmės, tai yra dėl bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo. Tada per vieną darbo dieną mes turim susisukt, bet jau gavę viską, jau ir pasiaiškinimą, ir dokumentus įrodančius ten, ką jis ten teigė ir taip toliau, ir taip toliau. Tai vat dėl laiko tokios būtų, tokios, gal, kaip pasakyt, intervalai, per kuriuos mes turėtumėm atsakyti, tai laiko kaip ir užtenka iš tikrųjų, tiesiog nereikia tada operatyviai operatyviai tam tikrose situacijose reaguoti.

KL: Pavyzdžiui, kai reikia labai greitai priimti kažkokį sprendimą arba kaip tik, kai to laiko priimt sprendimų yra labai daug, gal keičiasi kažkaip tie sprendimas?

ATS: Ne, tai bet koku atveju tas mūsų sprendimas čia, kur mes jau priimame mes, kaip veiklą koordinuojančios jau, sakykim, čia, jeigu kalbėti apie specialistus, kuriems teikia metodinę pagalbą, jeigu sprendimas keistųsi, tai bet koku atveju perfiltruotų viršininkė ten, kur pasirašinėji teikimą. Tai bet koku atveju apie pasikeitimą, jeigu taip ir būtų, bet retai taip būna, bet būna, tada būtinai pastabose parašo, kad ta dalimi, ta dalimi, ta dalimi reikia taip ir taip padaryti, koreguoti, ten pažiūrėti teisės aktą, kad numato, gal gal kažkur techniškai jos suklydo specialistės, o vyriausioji nepastebėjo. Tada jinai vat perfiltruoja ir pamato tuos, na, kaip filtras, kaip sakant, kuris uždeda galutinį tašką tam sprendimui, kuris ir nukeliauja kitas institucijas.

KL: O kaip jūs stebite ir matuojat probuojamojo asmens pažangą?

ATS: Matuojam pagal tai, kai jie ateina, yra toks terminas “atsiskaitymas į probacijos tarnybą už įpareigojimų vykdymą”, tai tas yra pamatavimas, kaip jie, reiškia, įvykdykdė įpareigojimą nuvykti į priklausomybės ligų centrą, patikrinama, ar tikrai nuėjo, paskambiname į registratūrą paklausti, ar pagal registraciją buvo atvykęs, pasitikrinam, ar į sistemą įkrito pažyma, kad jisai tenai lankėsi, taip pat pamatuojam registrai, ar jisai dirba, ar registruojas užimtumo tarnyboj, jeigu vyksta, sakykim, čia arba čia užimtumo tarnyba, arba sodra tvarko, viskas tvarkoj, jis pažeidimo nepadarė. Jeigu jis yra įpareigotas

dirbti arba registruotis, nes yra kategorijos, kuriems nereikia, tai mes čia net, tada jokio pažeidimo ir nėra, va taip.

KL: O kaip va tas priežiūros ir resocializacijos priemonės parenkate, į ką labiau atsižvelgiat?

ATS: Mes atsižvelgiame į tai, kaip nustatome, reiškia, per, per, vertindami asmens pakartotinio nusikalstamumo riziką ir čia yra parenkami, arba atsižvelgiam į į tą, ką bendram su nuteistuoju, apie pateiktą informaciją, apie turimą informaciją iš nuosprendžio, apie jo užpildytą anketą. Ir tai lemia, kokie, sakykim, yra tikslai siekiami darbui su šiuo nuteistuoju ir iš to išplaukia visos resocializacijos priemonės, kur mes sumodeliuojam į planą ir kryptingai toliau dirbame.

KL: O pats pokalbis, va tas rizikos vertinimas, didelę įtaką turi ar ne?

ATS: Labai didelę, tikrai labai didelę įtaką turi ta visa apklausa su juo. Nes, sakykim, nuosprendyje būna vienaip informacija pateikta, bet kai tu su juo bendrauji, ten ir daug daugiau su juo nes, sakykim, mąstymas ir elgesys, emocinė gerovė, nuostatos ir taip toliau, net nuosprendy nerasi tos informacijos, bet realiai dirbdamas su tuo žmogumi, kuris jį, ten jam apklausą vertini, tu ir pamatai visą tą informaciją reikšmingą, kuri turi įtakos tolimesnei priežiūrai vykdant resocializaciją.

KL: O šiaip lengvai galite atpažinti, kada žmogus galbūt meluoja, gal ne tiek meluoja, bet sako tai, ką galvoja, kad jūs norit išgirsti?

ATS: Tikrai, tikrai oi, tikrai taip, žinokit, per darbo praktiką tikrai taip, jau tikrai taip. Labai daug yra manipuliuojančių atvejų ir tai labai matosi, sakykim, netgi iš elgesio matosi, kad visi meluoja. Kaip jisai, jo, sakykim, kaip išvaizda tą parodo, aš tik, aš asmeniškai, atskiriu, kada jisai meluoja.

KL: Gerai, labai įdomiai šitas dalykas. O dabar aš tris situacijas pateiksiu ir po to, perskaičius, klausimas ir būtų, kokius sprendimus priimtumėte.

ATS: Čia man reikia pagarsinti, ar ne?

KL: Kaip jums patogiau.

ATS: Gerai, aš tada gal pagarsinsiu, nes ir pačiai taip gal geriau įsidėmėti bus.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Dabar man atsakyti, mano, kaip pareigūno veiksmai, taip?

KL: Taip, kokius sprendimus priimtumėte.

ATS: Tai mano, kaip pareigūnės veiksmai būtų tuoj, pažiūrėsime dar. Aha, du kartus grįžo namo ir pavėlavusi, va, pasiaiškinimo nepateikė, tai kadangi ji pasiaiškinimų jokių nepateikė, jau yra išvelgiamas, kaip jos piktybiškumas, nes automatiškai darytina išvada, kad asmuo buvo kviečiamas atvykti pasiaiškinti, bet jinais vat neatvyko, nepateikė jokių pasiaiškinimų. Probacijos tarnyba teikimu kreipėsi į

teismą dėl, čia turbūt lygtinis paleidimas, probuojamoji... čia galimai yra lygtinis paleidimas. Tai mes kreipiamės į teismą, teikimas dėl lygtinio paleidimo panaikinimo ir surašom viską, ką jinai pažeidė, pasitikrinam registrus, ar nebuvo jokių naujų pažeidimų, pervertinam riziką jos ir perduodam į teismą priimti sprendimo.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėjo grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Taip, tai dabar jinai yra per pastarą tris kartus negrįžo, jau yra net trys užfiksuoti. Tada klausimas, ką pareigūnai darė, kai buvo užfiksuotas pirmas ar pakartotinai išaiškino, kai antras kartas, jau antrą kartą turėjo reaguoti ir įvertinęs situaciją kreiptis į teismą dėl arba dėl bausmės vykdymo atidėjimo, arba dėl lygtinio paleidimo panaikinimo. Taip, jinai nurodo tokias aplinkybes, kad jinai 20 minučių pavėlavo, taip, bet jinai, jeigu jinai būtų informavusi, situacija galėjo pasikeisti, jeigu jinai laiku būtų informavusi, čia greičiausiai buvo dienotvarkė griežta, dienotvarkė sudaroma pa... intensyvininkams, ir jeigu ji būtų pasakiusi priežiūrą vykdančiam, reiškia, pareigūnams, kad ji vėluoja dėl tokių tokių priežasčių, tai ji galėjo tą dienotvarkę ir pakoreguot. Arba, ta prasme, pateisinimas yra, kad vis dėlto vaikai, socialiniai kaip ir ryšiai, būrelį ir taip toliau, ir taip toliau. Tai nu ta prasme, tai, tu, situacija tada turėtų būti tikslinama, jeigu tikrai dėl vaikų, jeigu ne – automatiškai pažeidimai, mes rašom teikimą teismui. Priklausomai nuo situacijos, būtina ne, ne išsiaiškinus, neišsiaiškinus, galutinai ne nedaryt skubotų išvadų, reikia būtinai pasiaiškinti vat toj situacijoje, kur yra vaikai, dėl ko vėluojama ir taip toliau ir taip toliau. O gal vis dėlto tas pareigūnas ir žinojo, kad jinai tam tikrom dienom vėluoja dėl to, kad vaikus į būrelį veda, čia reikia labai, kiekviena situacija, žinokit, individualiai.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Gerai, reiškia, probuojamasis pas mus ir 75-as, ir jam yra už vairavimą neblaivus, ar ne, nuteistas, intensyvi. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu paaiškėjo, kad asmuo vėl yra neblaivus. Va, tai kadangi jau iškilo du jo padaryti kaip ir įpareigojimų pažeidimai, nes pradžioje teksto neminima, kad jam yra ir naktinis būti namuose, tačiau mes suprantame, kad tai yra ir, reiškia, nevartoti psichiką veikiančių medžiagų jam, tai nevartoti greičiausiai iš to konteksto išplaukė ir būti namuose nustatytu laiku. Tai jau už tą pažeidimą jis turėjo būti, už nebuvimą namuose, pakartotinai išaiškinamos probacijos sąlygos, o kadangi aš naujai dabar nustatau, kad asmuo yra neblaivus, įpūtė tiek ir tiek, probacijos tarnyba kreipiasi į teismą dėl...dėl bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo. Nu aš taip suprantu, iš tos situacijos, aišku, čia tiesiog ją tada konkrečiau reikėtų parašyt, bet vat, kaip aš suprantu, tai va taip atsakymas būtų.

KL: Tai, žodžiu, trys situacijos ir sprendimai jose kaip ir nelabai keistusi, visas į teismą?

ATS: Na tai taip, taip tai. Teismas yra aukščiausia instancija, kuri ir priima sprendimą dėl tolimesnės priežiūros ir vykdymo.

KL: Taip, o dabar apie probacijos įstatymo 30-tą straipsnį.

ATS: Taip, kuri dalis?

KL: Tai vat, skaitant 2 dalies 3 punktą galima suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo. Ir taip pat ir ta trečioji dalis nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną. Tai aš ir norėčiau paklaust vat, kaip yra praktikoje? Jūs jau buvote užsiminusi šiek tiek, bet vat, kaip vyksta praktikoje ir ar visais tais tyčiniais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net ir smulkiais, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Taip, aš kaip ir paminėjau šio pokalbio metu, kad mes negalime žiūrėti kažkaip lanksčiai situacijas, įžvelgti mažareikšmiškumus. Mes ne teismas, teismas yra aukščiausia instancija priimanti sprendimus, vadinasi, mes turim, bet mes nespėjam dažniausiai per tą vieną darbo dieną surašyti teikimuką ir paduoti teismui. Tai, nu, fiziškai tai yra neįmanoma, tai tiesiog tada turėtų būti pataisos to, reiškia, teisės aktų, numatant tą didesnę terminą pareigūnui, nes mes esam be galo išpausti į tokį rėmą to laiko, kada mes vykdom priežiūrą daugybės kitų asmenų, turim kitų savo pareigų ir funkcijų, kaip veiklą kontroliuojančios specialistės, kaip priežiūrą vykdančios savo probuojamiesiems specialistės ir dar teikimas už per vieną dieną, tai... Bet kadangi įstatymai šiai dienai numato, kad per vieną darbo dieną, tai mes jau turim įtilpti, įtilpti į tuos rėmus iš tikrųjų, bet čia turėtų būt pataisos, tikrai, žiūrėkim į žmogiškumo kažkokį faktorių ir taip toliau. Ne tik tai, kad kuo greičiau mes į vat panaikinimui kreipiamės į teismą, bet mes dar turime informaciją apie susirinkti, turi suplaukti duomenys, sakykim, iš ligonių kasų užklaustos kažkokios išsiųstos, ar tikrai ten sirgo, gydėsi ir taip toliau, dėl komandiruotės, pavyzdžiui, jeigu ten kažko tai va trūksta viešo to dokumento, kad tikrai įrodyt, kad jisai ten kaltas buvo, kad kuo greičiau atiduoti prie to įpareigojimo pažeidimo, kad dėl jo kaltės ten jisai nerastas, nebuvo ir taip toliau. Nu, visokių atvejų ir aplinkybių, kiekvienas atvejis yra individualus.

KL: O tai visais tais tyčiniais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net jeigu jie yra ir smulkūs, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Taip, taip yra, kreipiamasi į teismą, taip.

KL: O gal su kažkokiais, nežinau, sunkumais ar problemomis susiduriat vat, kai reikia šitą normą įgyvendinti?

ATS: Taip susiduriam tada, kai reikia per vieną dieną, kai mes turim pateikti teismui dėl sugriežtinimo sąlygų, rizikų pervertinimas, mes nespėjam todėl, kad jos yra... ten rodau, nes ten komanda visa resocializatorių (ranka parodė už sienos) ir mes dabar, reiškia, ruošdami teikimuką teismui, turime pervertinti jų riziką ir mūsų kolegos yra tikrai labai užimti, kur mes tada turim juos spausti, suprantat, kad paskubinti juos, bet kaip galima paskubinti, jeigu irgi turi skubių darbų, kad peržiūrėti ant, sakykim, 4 akių principu ir peržiūrėti, nu, teikimą mūsų, kur mes irgi teikiam, kad tai labai skubu. Tai vat čia ir susiduriam, čia yra sunkumas tikrai rizikos pervertinimas, mes pervertint gal ir galėtumėm paskubomis, bet ar tai, tas darbas mūsų, bus kokybiškas ir viską darom dėl, dėl kiekių, ne dėl kokybės, tai nežinau.

KL: Supratau, o dar šiaip, ar kažkoks ryšys su kolegomis ar su vadovu, tokia kaip organizacinė aplinka, turi įtakos sprendimų priėmimui?

ATS: Manau, kad turi mikroklimatas įstaigos, bendravimas, bendradarbiavimas, komunikacija, tos reikiamos informacijos pateikimas vat iš viršininko, tai labai didžiulė įtaka yra, be abejo, visos naujienos, teisinis reglamentavimas. Taip, nes tai nu viskas susiję su mūsų veikla, su nuteistųjų kontrole ir priežiūra. Tai kuo operatyviau, tuo geriau turbūt.

5 priedas 5 interviu

KL: Pirmas klausimas toks bendresnis labiau, papasakokit, kokius sprendimus priimat savo kasdieniam darbe dirbant su nuteistaisiais.

ATS: Būtent kokius sprendimus, susijusius su jų pažeidimais ar aplamai?

KL: Galite ir bendrai atsakyti, ir po to jau apie pažeidimus.

ATS: Tai vis tiek iš pradžių pasižiūri už ką žmogus yra nuteistas, kokia jo rizika, kaip žmogus elgiasi, piktybini ar nepiktybinis, jeigu taip paprastais žodžiais tariant, nes būna žmonių, kurie tikrai padaro pažeidimus, kaip čia pasakyt, per neatsargumą ir tie pažeidimai iš tikrųjų nėra labai jau grubūs. O būna žmogus, kuris padaro tikrai labai grubius pažeidimus, kaip naujas ikiteisminis, apykojės sugadinimus ir taip toliau, tai tada jau išeitis zona. Tai yra teikimas į teismą, kadangi asmuo vengia arba pažeidžia. O kitas pažeidimas irgi toks, bet dabartinis teisinis reglamentavimas leidžia tikrai vieną kartą priminti sąlygas, o dėl kito pažeidimo mes privalome kreiptis. Tai yra ir imperatyvi teisinė norma.

KL: O gal kažkokie sprendimai yra susiję su probacijos pareigūno kompetencijomis, vykdant priežiūrą pačią?

ATS: Ta pati kompetencija probacijos pareigūnų yra reglamentuota tam pačiam probacijos įstatyme ir pareigūnų veiklos įstatyme . Čia toks so so.

KL: Toks, gerai, supratau, o gal priimat kažkokius ir neformalius sprendimus? Kaip, nežinau, neįformintus dokumentuose?

ATS: Kaip būdamas probacijos pareigūnas, tu stengiesi padėti žmogui, bet padėti žmogui iš savo galimybės ir iš teisinio reglamentavimo.

KL: Mhm, tai daugiau vis tiek tie tokie formalesni sprendimai būna?

ATS: Nu nevisai formalūs, aišku, atsižvelgi į patį asmenį, jeigu jisai turi problemų su tuo pačiu alkoholiu, nu, tu ir nukreipi jį pas priklausomybių konsultantą, pasiūlai žmogui gydytis nuo alkoholizmo. Mes vis tiek turim pasirašę sutartį man atrodo su RPLC, kur ten jiems teikiama pagalba, nukreipiant tenai. Taip pat asmuo turi įpareigojimų, dažniausiai nevartoti, arba teismų paskirtų, arba išplaukia iš jo teisinio statuso.

KL: O su kokiais sunkumais susiduriat priimant sprendimus? Galbūt dėl probuojamųjų pažeidimų kažkokie sunkumai kyla.

ATS: Čia apie moralinį principą?

KL: Čia tiesiog bendrai apie sunkumus.

ATS: Nu dėl sunkumų, nu kaip, tokių kaip ir nėra. Yra teisinė pusė, žmogiška pusė, bet, nu, tu vis tiek atsižvelgi, jeigu asmuo, pavyzdžiui, vairavo girtas, nu ir jisai toliau geria, taigi rizika aukšta yra kad jisai vėl atsisis pavartojęs alkoholio ir tai gali turėti labai skaudžias pasekmes visuomenei.

KL: O kiek laisvės turit priimt sprendimus savo nuožiūrą?

ATS: Kaip savo nuožiūra tu vis tiek priimi sprendimą atsižvelgdamas, bet vis tiek, tai viskas yra reglamentuota, viskas teisės aktuose ir, jo, tikrai, nu, pavyzdžiui, kaip ir sakiau, atsižvelgiant į padarytą nusikaltimą, jeigu žmogus gyvena toje pačioje erdvėje smurtavęs prieš moterį, nu, arba moteris prieš vyrą, kas irgi pasitaiko, vėl vartoja, tai tikrai gali sukelti labai neigiamų pasekmių.

KL: Tai laisvės priimti sprendimus savo nuožiūra tokios daug neturit, viskas teisės aktais...

ATS: Nu kaip, ten vis tiek gali priimti tuos sprendimus, viskas yra teisės aktuose reglamentuota ir tas pats supratimas leidžia suprasti, kad, nu, viskas priklauso, situacija labai individuali turėtų būti, į viską žiūrima individualiai, bet irgi pavojingumo laipsnis išlieka. Nes jeigu asmuo yra nuteistas už vieną nusikaltimą – yra vienas, jeigu asmuo yra nuteistas už kitą nusikaltimą ir jisai toje pačioje aplinkoje arba atsiranda tos pačios sąlygos, tai irgi gali sukelti labai daug neigiamų pasekmių.

KL: O kokius sprendimus yra sunkiausia priimti?

ATS: Kuria prasme?

ATS: Visomis įmanomomis, nu, galbūt vat kas yra susiję su teikimais į teismą, gal kartais nesinori ten to teikimo teikti, bet vat vis tiek reikia, tai gal čia yra sunku? Gal kokios nors kitokios situacijos?

ATS: Tai nėra tokių, kad sunkiausia. Nuo aš čia kaip ir neilgai jau kaip dirbu, nu apie pusę metų, bet prieš tai dirbau tai kitose įstaigose, tai su sprendimų priėmimu, nu, yra kaip yra. Čia jau tikrai.

KL: Kuo vadovaujatės ir kas padeda priimti tokius gal sudėtingesnius sprendimus, kai yra neaiškios situacijos?

ATS: Vis tiek, kaip ir sakė čia, spėju, ne vienas probacijos pareigūnas, su kuriuo tau teko kalbėtis, tai, pirmiausiai, yra tų atvejų aptarimas, o antras dalykas, aišku, teisinė pusė. Ir, nu, šiaip, moraliniai ir visi kiti principai.

KL: O kai trūksta informacijos kažkokios?

ATS: Tai vis tiek eini pas vadovus ir klausi, kaip elgtis tokioje situacijoje, jeigu tikrai jau trūksta tos informacijos

KL: Tai vadovai padeda ir kolegoms.

ATS: Nu taip.

KL: O ar turit pakankamai laiko priimti sprendimus?

ATS: Sakyčiau, kad taip.

KL: Pavyzdžiui, kai reikia labai greitai apsispręsti arba kaip tik atvirkščiai, kai to laiko priimti sprendimų yra labai labai daug. Gal tada tas sprendimas kažkaip keičiasi?

ATS: Aš kažkaip tai nežinau, nu, ne, tai, nu, reikia priimti sprendimą, tai priimi, nereikia – nepriimi. Viskas paprasta atrodo

KL: Nu, o su tuo laiku, į laiko rėmus nesat įstatyti?

ATS: Nu, kaip, nes čia būtent apie ką, apie sprendimų priėmimą ar apie teikimo ruošimą?

KL: Na, apie sprendimų priėmimą.

ATS: Sprendimų priėmimas kaip ir visada, priėmus, dažniausiai vis tiek užtenka to laiko priimt tą sprendimą.

KL: O kaip stebit ir matuojat probuojamo asmens pažangą?

ATS: Tai vis tiek matosi, jeigu, pavyzdžiui, žmogus turėjo priklausomybę alkoholiui, jisai kažką daro, kažkaip stengiasi. Turiu vieną klientą, kuris pavartoja alkoholio, po to visada jam pasakai, nu, nuvažiuoja gydytis, atsigula į tą toksikologiją ir taip toliau, bet čia jau antras kartas, kada jisai gulasi.

KL: Bet gal kokius sprendimus priimat, kai planuojat asmens priežiūra pačią?

ATS: Vis tiek atsižvelgi į padarytą nusikaltimą, į visas aplinkybes ir į tai, kaip pats asmuo reaguoja – pripažįsta, nepripažįsta to, sutinka su savo problemom, nesutinka.

KL: O pokalbis turi didelę reikšmę, nu, su probuojamuoju?

ATS: Jis turi reikšmę, nes čia vis tiek suprantu pokalbio metu, kas tai per žmogus.

KL: Mhm o dažnai būna taip, kad jie pasakoja tai, ką galvoja, kad jūs norit išgirsti, o ne tai, kaip yra iš tikrųjų?

ATS: Būna ir tokių, būna ir kitokių atvejų, realiai viskas priklauso, nu, man biškį lengviau, nes dauguma lygtinių mane pažįsta iš pataisos namų, tai su manimi biškį kitaip bendrauja.

KL: Mh, supratau, gerai, tai dabar pateiksiu 3 situacijas, va pirmoji. Ir klausimas po to ir būtų, kokius sprendimus priimtumėte

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė. Tai vis tiek, susisieki su žmogumi, iškvieti čia, pasižiūri, kaip jisai bendrauja ir šiaip 20 minučių, ir dėl kokios priežasties jisai ir kaip ir vėluot turėjo. Vis tik dažniausiai žmonės kalba, tik reikia žinoti, kaip su jais kalbėti.

KL: Tai gerai, o tai kaip elgtumėtės po to, išsikviečiat, pasikalbat...

ATS: Nu, pavyzdžiui, gal žmogus tikrai turėjo labai svarbių priežasčių, tai būtų ligoninė, nežinau, jeigu žmogus pateiks visus dokumentus, tai gerai, jeigu ne, tai priminčiau probacijos sąlygas ir teikimą reikėtų rašyti.

KL: Mhm nes šitoj...

ATS: Nes vis tiek, vertini pats šitą kiekvieną situaciją individualiai.

KL: Šitoj vietoj, va, pasiaiškinimo nepateikė, kodėl vėlavo.

ATS: Pateiks, kitaip nebūna.

KL: Ai, supratau. Gerai, tada antroji.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: O, probuojamoji smurtauja, kaip minėjau anksčiau, būna ir tokių atvejų. Nu tai žodžiu, pirmiausiai, tai pasižiūrėčiau ar tikrai autobusas vėluoja, tai nėra taip sunkiai nustatyt.

KL: Mhm, nu kaip ir autobusas, nevėluoja, bet jina pati tiesiog nespėja grįžti.

ATS: Nu tai sakau, čia irgi turėtų būti vertinama viskas individualiai, galima, aišku, priminti sąlygas, po to rašyti teikimą, nu, nes čia nėra grubus pažeidimas toks kaip ir kad iš p... nu, ir iš karto dėl padarytų pažeidimų kreiptis į teismą. Bet čia sakau, turėjo būti... Kiekviena tokia situacija vertinama individualiai.

KL: Nu tie kartai, kai va, keliomis minutėmis žmonės vėluoja, kaip tada, ar jau užskaitot kaip pažeidimą, ar ne?

ATS: Nu aš sakau, viskas priklauso nuo žmogaus, nes tie keli kartai, tai irgi toks įdomus dalykas.

KL: Hmm, nu, o gerai ten pirmi, pirmas kartas ten pora minučių?

ATS: Tai, nu, vis tiek išaiškini asmeniui, kad jisai turi laikytis grafiko nustatyto ir taip toliau, tuo labiau asmuo ne visada iš pat pradžių jau gali suprast. Vis tiek jam viską paaiškini ar bent jau stengiesi paaiškinti taip, kad jis suprastų.

KL: Tai kartais tenka ir daugiau kartų aiškint.

ATS: Kartais tenka, nu, dėl 3 minučių ir 5 minučių tai viena, dėl valandos, tai visiškai kita, tuo labiau žmogus gali suklysti. Ne iš piktumo, vis tiek matai pagal žmogų, kaip jisai bendrauja ir taip toliau, ar jisai čia vengia, nes jam nepatinka, pareigūnai kalti ir taip toliau. Arba tikrai ne iš piktumo, tuo labiau dabar autobusai vėluoja, streikas.

KL: Nu jo, o vat priežastis, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių veža vaikus nakvoti pas savo mamą, čia būtent šitoj situacijoje, tai ar čia yra kaip pateisinama priežastis vėluoti ar ne?

ATS: Iš vienos pusės taip, bet iš kitos pusės asmuo yra nuteistas, jo kaltė yra įrodyta ir, kaip dabar sakoma, pats nuteisimas užtraukia tam tikrus ribojimus žmogaus gyvenime. Tai čia irgi tokios, sakau, čia kiekvienas, kiekvieną situaciją reikėtų vertinti individualiai ir čia šiaip irgi nėra labai jau toks išplėstinis klausimas su labai daug informacijos, bet šiaip sakau, kad vis tiek atsižvelgčiau į patį žmogų ir jo vėlavimą, ar tikrai jisai veža, ar nėra galimybės kažkam kitam nuvežti ir taip toliau. Ir, žinoma, jo judėjimo kryptį, jeigu jisai buvo, likus 10 minučių važiavo namo, tai yra viena, jeigu likus 10 minučių iki to laiko jisai buvo visiškai kitam grynai Vilniaus taške, tai rodo irgi tokį žmogaus... [interviuojamasis rankomis rodo į kairę, į dešinę ir sakinio nepabaigia]

KL: Mhm, supratau, gerai ir tada trečioji.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Be jokios sąžinės graužaties rašyčiau teikimą, nes kaip ir sakau, kad, nu, tai situacija, kuri gali sukelti labai daug skaudžių pasekmių pačiai visuomenei, tam pačiam nuteistajam, probuojamajam, atsiprašau, kitiems žmonėms ir taip toliau. Nes iš tikrųjų vairuotojas, kuris buvo išgėręs, nu, jisai, sakyčiau, yra gan pavojingas, kadangi vis tiek alkoholis slopina centrinę nervų sistemą ir, liaudiškai sakant, išjungia žmogaus plaučius. Tai toks žmogus, nu, nėra labai jau saugus visuomenei ir tuo labiau ir sau, ar tuo labiau jisai nėra program...prognozuojamas, kadangi tu vis tiek jo taip nepažįsti kaip savo artimą žmogų arba draugus ir taip toliau, ir nežinai, kokios jo reakcijos, jisai gali būt agresyvus, gali būti pavojingas sau, gali būti ir pavojingas visuomenei, tai tikrai rašyčiau.

KL: Ir šitoj vietoj jau neaiškintumėt, sąlygų neprimintumėt?

ATS: Ne, nu aš šiaip sakau, kad toks pažeidimas, na, aišku, visi pažeidimai turi būti vertinami individualiai, bet čia iš tikrųjų, tai irgi, tuo labiau, kad pas jus parašyta, kad pažeidimus jau buvo padaręs, tai reiškias jam jau buvo priminta.

KL: Na gerai, o dabar apie probacijos įstatymo 30-tą straipsnį, aš Jums galėsiu priminti jį čia...

ATS: Taip, kad dėl teikimo rašymų, kad turi būti parašytas nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną.

KL: Jo, nu vat, kad galima suprast, kad pakanka tiesiog to vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo. Ir ta ir

trečioji dalis irgi nustato pareigą pateikti teikimo teismui per vieną darbo dieną. Tai vat ir noriu paklaust, kaip yra praktikoje?

ATS: Tai yra du variantai, kaip ir sakiau, kad kiekvienas pažeidimas turi būti vertinamas individualiai. Ir jisai buvo, tas pats vairuotojas, nu, iš tikrųjų jisai yra pavojingas visuomenei ir jeigu jisai geria ir geria non-stop ir jokių veiksmų nesiima, tai, aišku, rašyčiau.

KL: O vat, ar visais tais tyčiniaisi probacijos sąlygų nevykdymo atvejis, net ir jeigu yra tai kažkokie smulkūs atvejai, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Iš tiesų, sakyčiau, kad vis tiek vertinu individualiai. Nu gerai, ten asmuo, pavyzdžiui, vėluoja 15 minučių, ane, bet jeigu tai yra padaryta ne pirmą kartą ir asmuo tiesiog, liaudiškai sakant, dėjo ant probacijos, nu tai jau kreipčiaus.

KL: O ar išeina tas, kad parašyti tą teikimą per vieną darbo dieną reikia?

ATS: Išeina, nu, aišku, suderinama ir taip toliau, nu bet viską daugmaž išeina.

KL: O ar, gal su kažkokiom problemom susiduriat šitą normą įgyvendinant?

ATS: Sakau, kiekvienas atvejis realiai yra vertinamas individualiai. Pavyzdžiui, tas pats variantas, kad pasiaiškinimų paėmimas ir taip toliau, šiaip tai nežinau, pakanka laiko. Sakau, viskas turėtų būti vertinama individualiai, kadangi būna tokių situacijų, kur pas tave, pavyzdžiui, trys teikimai, nu tu vis tiek atsižvelgi, bent jau aš tai žiūriu į sunkesnę tą ir po to rašau dėl kitų ir aš.

6 priedas 6 interviu

KL: Pirmasis klausimas būtų, kokius sprendimus priimat savo kasdieniam darbe, kai dirbat su nuteistaisiais?

ATS: Vykdyti jų kontrolę. Visų pirma, bendrauti su jais, palaikyti gerą ryšį, kad jie, įgyti jų pasitikėjimą – man atrodo, kad čia yra pats svarbiausias dalykas. Ir, ir bendraut, ta prasme, jie yra irgi žmonės, tiktai gyvena kitaip ir bandyt, bandyt auklėti, padėti suprasti kitą gyvenimą, kaip galima be pažeidimų, be teismų ir normaliai gyventi, be alkoholio ir panašiai.

KL: O su kokiais sunkumais susiduriat priimant sprendimus?

ATS: Sunkumai čia tokie, kad juos galima dar pakeisti. Bet, nu, pavyzdžiui, jeigu žmogus kategoriškai nusprendęs, kad nenori, nesupranta ir jam nieko nereikia, kai žmogus neturi motyvacijos, čia yra sunkiausia turbūt, kai vis tiek reikia su tuo žmogum bendrauti.

KL: Mhm, o kokius formalius sprendimus priimate ir kokius sprendimus gal priimat jų neįforminant dokumentuose?

ATS: Teisinius. Teisiniai sprendimai, jeigu žmogus nesutinka, jam faktas, iš karto yra su juo kalbama, dar kartą bandoma, motyvuojama kažkaip, jeigu tikrai ne, tada lieka tikrai kreipimasis į teismą ir tiek iš tikrųjų.

KL: O yra gal kažkokie va tie neformalūs, kažkaip, nu, sprendimai, kad neįforminti dokumentuose, kažkokie žodiniai sutikimai galbūt ar panašiai?

ATS: Šiaip mūsų darbe viską kontroliuoja, viską pildo, kokį žingsnį, kiekvieną žingsnį pildo, tai turi užpildyti ir turėti.

KL: Ai, tai visi tie sprendimai tokie formalūs?

ATS: Labiau formalūs, aš sakyčiau, jo.

KL: O kiek laisvės turit priimt sprendimus savo nuožiūra?

ATS: Mes dirbam čia pagal įstatymus, tai ta prasme, ką patys sumąstom ir visa kita, tokio nėra dalyko, nes mes arba einam pas viršininkus, kalbam, bendraujam ir kažkokį, kažkokią randam išeitį, randam kažkokią kitokią. Viskas yra formalumai, ta prasme, kad viskas yra surašoma. Pavyzdžiui, dabar irgi, turiu nėsčiąją ir jinaį prašo per Kūčias važiuoti pas mamą į kaimą, bet jai yra numatytoj vietoj būt. Tai jeigu taip logiškai mąstant, mes – probacija, mes turim čia ne tai, kad sodint, čia nėra juk pataisos namai. Tai faktas, aš užklausu, ar galima leisti ją per šventes, kad jinaį per Kūčias, per Kalėdas bus pas mamą kaime, tai ne, negalima, nes pagal viską reikia teismo įpareigojimu vadovautis ir viskas. Tai Jūs čia tik niekam nieko nesakykit, bet aš ir kartais pati pagalvoju, tai kokia mes tada probacija, jei ne padedam, o dar labiau sujaukiam žmogui gyvenimą. Nu va tokie dalykai, sakau, čia...

KL: Na, taip, nesmagi tokia situacija. Atrodo, kad visi kalba, jog probacijos pareigūnai empatiškai turi būti, bet tai empatijai nėra laisvės reikštis.

ATS: Tai vat vat, padėti turi, bet tu, kad ir būdamas empatiškas, nu, tu negali. Su tais teikimais, tai sakau, man tie teismai, tikrai gėda būna dėl to pačio teikimo.

KL: Aha, o kokius sprendimus Jums yra sunkiausia priimti?

ATS: Šiaip nėra sunkiausia. Žinai įstatymus, žinai, kaip reikia, probacijos įstatymus ir tikrai to žmogaus, jeigu jau žinai, kad, pavyzdžiui, bus kreipiamasi į teismą arba jisai bus pasodintas, tai bandai su juo kitaip bendraut, ta prasme, dar kartą aiškinti, kad tu žinai, kas bus tau, jeigu nebus taip ir taip, nes mes privalom, pavyzdžiui, kreiptis, bet jeigu žmogus jau nesutinka, nu, tai visi supranta, kad kaip ir. Arba vat dėl tų teismų, žinot, kas man irgi, vienas atvejis buvo, kad pavėlavo, neperspėjo, nu tai įspėjimas, nu tai kitas, jeigu jau kažką darys – teikimas. Tai važiavo be bilietuko, arba sako, kad nespėjo, tai viskas, tu nieko nedarei, tu nieko negali padaryti ir dėl tokios smulkmenos turi kreiptis į teismą. O iš tikrųjų kaip būna, kad nusiųsi į teismą ir teismas sakys, kas čia per š, nu, ta prasme.

KL: O vat kuo vadovaujatės ir kas padeda priimti tokius gal sudėtingesnius sprendimus neaiškiose situacijose?

ATS: Tai kolegos, kurie dirba jau su patirtim, vyriausieji specialistai ir viršininkai.

KL: O kaip elgiatės, jeigu trūksta informacijos kažkokios?

ATS: Tai čia pastoviai jos, ta prasme, trūksta, nes čia darbas kiekvieną, kiekvieną dieną iššūkis, kiekvieną dieną kažkas naujo yra. Tai, nu, yra jo, yra kolegos, kaip dar kartą sakau, tada įstatymai, juos skaitai ir žinai.

KL: Supratau, o ar turit pakankamai laiko priimti sprendimus?

ATS: Taip.

KL: Tai galbūt, pavyzdžiui, skiriasi tie sprendimai jeigu laiko jiems priimti yra labai labai daug arba kaip tik reikia labai greitai apsispręsti?

ATS: Tai čia jau negalvoji, čia jau darai, kaip priklauso, kaip reikia. Kažkas atsitinka, pavyzdžiui, žmogaus, kaip mūsų atveju, nekrauna apykojės, arba dingęs ir negali jo rasti dvi dienas, tai vieną kartą skambini, kitą, jo nėra – imi ir važiuoji, ieškai.

KL: Supratau, o vat minėjote kolegas ir kad kreipiatės į vadovą, tai ar ta tokia organizacinė aplinka, vat ryšys su vadovu, su kolegomis turi kažkokios įtakos jūsų priimamiems sprendimams?

ATS: Kartais taip, faktas, nes ir pasakom kodėl arba dar kartą kažkas, kaip paaiškinti, gal mano probuojamajam ar kokiam nuteistajam gal taip padarom, kažkokių irgi alternatyvų jam duodama, paduodam mes, bet sprendimas, jeigu jie nieko nenori – yra vienas.

KL: O kaip stebite ir matuojat probuojamo asmens pažangą?

ATS: Bendraudami, visų pirma, su jais palaikom ryšį, ta prasme, jie žino, kad jie gali bet kada pas mus kreiptis, ta prasme, tikrai ten ne vakarais neskambinti, nes neatsiliepsi, kontroliuojant, reikia, faktas, juos, ką padaro. Ir, jo, ir kartu nusprendžiam, atvažiuoja pasikalbam, tai šiaip būna sakau, kad mes kartais ir psichologais pabūnam, išsikalba, ypač jau jaunos šeimos arba sugyventiniai, kaip negali sutart, o reikia ir kažką bandom iš naujo.

KL: Tai tas pokalbis su žmogum didelę įtaką turi?

ATS: Labai. Labai. Nu, jie turi tikrai gauti pasitikėjimą jau savo probacijos pareigūni, aš taip šitaip galvoju. Nes, nu, čia yra pagrindinis dalykas, nes jeigu jisai tavęs nepriims, nes kartais būna girdisi, kad jie nori keisti, jam nepatinka, būna nesueina, nu, bet čia jau nuo pačio žmogaus, vis tiek reikia. Jei, jie, iš karto jaunimas, tai galvoja, kad mes jau žiūrime ne taip, kaip reikia, o, pavyzdžiui, senyvo amžiaus žmonės pradeda mus mokyti, kaip reikia gyventi ir dirbti, kad mes čia nieko nesuprantam. Jo, čia tikrai visko pasitaiko. Dar vat pavyzdžiui, kaip ir čigonų mes turim, nemažai mes jų turim, tai jie ten bendradarbiauja juk visi tarpusavy, tai vieną dabar nori uždaryt, apskundė, tai dabar kiekvieną dieną eina ir sako panele, aš einu darbo ieškot, nu, nes bijo. Jeigu pasakytų, kad netenkintas, tai jisai vėl būtų ačiū viso gero. Irgi, lankė, lankė psichologes čia vat ir netenkino teikimo, čia jau tuoj pabaiga bus, reikės ir apykojes nuimti, tai dabar pradėjo pas psichologes neatvažiuot, sakau aš jam, tai kodėl neatvažiuojat, sako jis man, kad uoj jau dirbu labai, užimtas esu. Nu tai viską matai, šiaip per patį žmogų viską supranti, koks jis yra. Aš lukiškėse, pataisos namuose anksčiau dirbau, tai kaip ten būdavo, jie grynai į akis tau sako vieną, o už akių jau kitą, ten, pavyzdžiui, tarnybinį pavaro, o tu nieko įrodyti negali, kad nesakei taip, kaip jis teigia, kad sakei. Tai čia gerai, kad video registratorių vat turi ir nesvarbu geras, negeras,

bet maža ką, kad jisai ten po to neapskųstų tavęs, nes jie tai irgi pamokyti, irgi protingi, jie nėra tokie, kad išvis. Reikia visad sakyti viską ir pagrįstai jiems.

KL: Aha, o kokius sprendimus priimat planuojant tą pačią priežiūrą probuojamųjų?

ATS: Iš karto, jo, pradžiai, tai gaunu medžiagą iš teismo, tada susipažįstu už ką, dėl ko, kodėl, tada iškviečiam žmogų, pasiruošiam planą kartu, viską aptariam, kur gali kreiptis, ką norėtų pakeisti ir tuomet jau pradedam veiklą. Su jais svarbiausia tikrai nesipykt, jie turi kažkaip tai tave pradėt, nu, gerbt, tada viskas gerai.

KL: O kaip parenkant va tas priežiūros ir resocializacijos priemonės? Į ką labiau atsižvelgiate, kuo vadovaujatės, kai reikia priemonės parinkti?

ATS: Teismo visą laiką nutarty yra irgi parašyta, ar reikia, ar ne ir ką jie siūlo. Tai elgesys pokalbis programa, kur beveik visi yra užrašomi, ir kartais būna atvejų, kai pasakoma, norėtusi pabendrauti su psichologu arba dėl...tai va, tada su, su psichologais susitariama, ar gali priimti, tada tos elgesio pataisos programos, kur...ir, jeigu kam reikia, kokių dar ar socialinių yra, ar teisinių paslaugų, ar Caritas, tai irgi kreipiamės, nes bendradarbiaujam.

KL: Mhm, supratau, gerai, dabar vat pateiksiu 3 situacijas ir prašysiu pasakyti, kokius sprendimus priimtumėte.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Taip tai visų pirma, ai, du kartus pavėlavusi, o negrįžusi namo tą, tai visą parą, ta prasme, ne? Gal pirmą kartą išsikviesčiau, faktas, su ja pakalbėti, priminčiau teises pareigas. O jei jau būtų kitas, nu, dar vienas kartas, tai kreipčiausi su teikimu į teismą, kad jinai negrįžta, žiūrint dar, ar jinai perspėja, nes kartais tie, su apykojėm, būna negrįžta namo, būna vėluoja. Dėl kokių priežasčių, tokių pateisinamų, tai jeigu parašo žinutę, informuoja stebėjimo centrą, kuris dirba visą parą, tai tada tiesiog rašo pasiaiškinimą, tai vis tiek priminti reikia jam teises pareigas. Būna visokių atvejų, ten, pavyzdžiui, ligoninė arba užtruks ir stebėjimo centras, vis tiek, tu matai, kur jinai tiksliai būna. Tai, jeigu, jeigu čia yra prekyba su narkotikais ir ten buvo kažkur tose vietose, kur jai negalima, ar žino maždaug kur, tai primintos sąlygos, o tada su teikimu į teismą.

KL: Mhm, supratau, gerai, tuomet antroji.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Nu jo. Taip, namie, tai čia faktas, kad jau jai nuo 10-os reikia būti, ar ne?

KL: Na, tarkime, kad taip.

ATS: Jo, tai iškart irgi priminčiau teisinės pareigas, tada bandyčiau išsiaiškinti viską, tai yra, dėl ko jina nespėja, kodėl taip vėlai grįžta, patikrinčiau, kur jina būna, būtent, ar tuo pačiu maršrutu visą laiką ten važiuoja. Elektroninio stebėjimo priemonėmis, jo pažiūrėčiau, perspėčiau ir, ir vėl, su teikimu į teismą jau tada.

KL: Mhm, o ta priežastis, kad vaikus veža nakvoti pas savo mamą ir kad nespėja į autobusą, tai čia kaip ir nesiskaito, kaip pateisinama priežastis?

ATS: Nelabai, nes čia jau 10-ta valanda vakaro, tai visi suprantam, kad vaikai, nu, tada 11-tą, 10-tą vakaro nespėjo dar grįžti, pagal viską jina turi vis tiek... Žino teismo nuosprendį, žino, kad nuo 10-os jai reikia būti namie, tai faktas, kad iš karto būtų perspėjimas, jo, ir primintos sąlygos. Ir tada vis tiek ir pakalbėta, ir patikrinta, o kitas dalykas būtų jau teikimas teismui.

KL: Aha, na, ir trečioji situacija.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Turėjau panašią situaciją su šituom. Tai kreipėmės su teikimu į teismą, nes čia už vairavimą neblaiviam, čia faktas, kad jau negalima vartoti. Tada... O mano tada asmuo, pavyzdžiui, tą naktį, visą naktį irgi nakvojo mašinoj prie namų, sakau aš jam, o tai kodėl ne namie? Pasakė, kad nenorėjau, susiginčijau su žmona, tai automatiškai, galimai buvo neblaivus, o jeigu jam vairuot negalima, o jisai nakvoja mašinoj ir negali žinot, o jeigu jisai važiuotų, o jeigu kažką padarytų, kas būtų, jeigu būtų. Tai buvo kreipiamasi į teismą.

KL: Mhm nu jo, čia jau tokia situacija kur...

ATS: Taip, taip. Dėl jo pačio, tai jis irgi buvo piktas, kaip čia taip, tai aš ir sakau, kad ir dėl jūsų pačių, ta prasme, jeigu jūs važiuotumėte, jeigu kažkaip, nu, ta prasme. Dabar jisai negeria ir viskas gerai, bet tuo metu aš tikrai turėjau kreiptis į teismą, kitos išeities iš tikrųjų ir nelabai mačiau. Tai ir šitoj situacijoje būtų tikrai kreipiamasi į teismą be jokių kitų kalbų, ta prasme, aišku, aš jam pasakyčiau pasekmes tokio elgesio, bet, nu, jo, va taip. Aišku, dar reiktų įsitikinti, kad jis tikrai į probaciją atėjo neblaivus, nes tokia galimybė mes irgi turim, nu, patikrinti girtumą, tai pradžiai šitas, bet, jeigu jau pareigūnui kilo toks įtarimas, tai greičiausiai tas asmuo ir pripūs, o tada, kaip ir sakiau jau, teikimas į teismą.

KL: Gerai, o dabar aš norėsiu paklausti apie probacijos įstatymo 30-tą straipsnį. Čia yra apie probacijos vykdymo ir vengimo vykdyti teisinės pasekmes. Ir vat skaitant 2 dalies trečią punktą, galima suprast, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo ir taip pat 3 dalis nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną. Tai vat ir norėčiau paklausti, kaip yra praktikoje, ar visais

tais tyčiniais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net jeigu jie ir yra smulkūs, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Jeigu smulkūs, tai iš praktikos nelabai. Ta prasme, negrįžo vieną kartą, bet būna žmogus negrįžta ir parašo žinutę, perspėja, nes, nu, vis tiek, probacija tai turi tą žmogų ne bausti, o jį gelbėti, gelbėti nuo visų šitų ir jeigu mes su teikimais, tai man irgi tas praktikoje nelabai patinka, kad iš karto su teikimais reikia. Tai mes tada primenam teisinės pareigas, privalom priminti, tada jie rašo pasiaiškinimus, aišku, jei antras kartas, tai irgi, žiūrint, ar smulkus, nesmulkus, į ką daro, kaip daro – piktybiškai daro kartais ar ne, arba pastoviai meluoja, pastoviai nekrauna apykojės. Tai tada vėl tas pats ir gaunasi, privalom su teikimu į teismą.

KL: O ar kreipiatės į teismą per vieną darbo dieną?

ATS: Taip, iš karto surašome teikimą, jo.

KL: Na ir spėjant viską?

ATS: Taip. Pagal viską, tai taip, surašom ir kol, kol užsiregistruoja, kol vyksta. Tai jo, spėjam

KL: O susiduriate su kažkokiomis problemomis šitą normą įgyvendinant?

ATS: Man kartais, kai pradėjau čia dirbti, dėl tų teikimų važiuoti į teismą, dėl tokių smulkmeniškų, tai buvo net, nu, kaip čia išsireikšti, kad kartais gėda prieš tą patį teismą, kad dėl tokio dalyko mes privalom, kaip ir kreiptis, teismas irgi sako, ką, probacija, jūs čia galvojat, bet čia jau mūsų įstatymas toks yra. Tai kai kurie dalykai, paprasčiausiai dabar yra žmonių, kurie, čia ypač jaunimas, iš praktikos jau antras man atvejis, kai žmogus rašo adresą belenkoki, ta prasme, kad ieškojom, ieškojom, o jisai, pasirodo, gyvena maximoj, pagal jo adresą nustatyta, faktas, kad bylos, viskas, kas gaunama iš teismų, viskas, nieko jisai negauna, nes kažkur dingsta, nu, grįžta atgal. Tai automatiškai mes jo ieškom, paiešką skelbiam policijai ir automatiškai paieška, automatiškai su teikimu į teismą, kad jisai vengė atvykti pas mus jau, bet buvo atvejis, kai žmogus irgi teisme, tyrėja paskambino, kad ir rado, jisai atvyko, viskas gerai, laikosi sąlygas, bendradarbiaujam, bet jau teikimas yra, kad jisai blogą adresą padeda. Tai teismas irgi sako, tai, ką jūs norit dabar? Nu dabar jau jisai yra tas žmogus, ir kaip kaip geriausias klientas čia mūsų viską daro, taip, taip, nu, bet, nu, tai faktas atvejo, tai irgi toks... Tai čia reikia jau bendradarbiauti, man atrodo, jei kalbėt su su teismais arba keist įstatymus. Tai va čia tokia mano nuomonė yra.

7 priedas 7 interviu

KL: Pirmas klausimas būtų gal daugiau toks bendresnis, kokius sprendimus priimat savo kasdieniam darbe dirbant su nuteistaisiais?

ATS: Uoj, tai įvairius, nes tos situacijos skirtingos, tai tiek ten dėl tų teikimų rašymų, ar čia jau mes turim rašyti tą teikimą, kad jiems griežtinti bausmę, ar ar kažkaip dar galim jiems priminti tuos įsipareigojimus, tai vat tie tokie sprendimai, kaip, kaip su jais pasielgti. Vis tiek kiekvieną kartą tenka galvot, kokia ta situacija.

KL: Mhm, o priimate daugiau formalius sprendimus ar neformalius?

ATS: Jie dažniausiai tokie, kad mes labai negalim ten daug laviruot, pagal teisės aktą nurodyta, kad du administraciniai, tai taip ir darom, nesvarbu, kokie jie yra.

KL: O gal yra kažkokie vat ir tie neįforminti dokumentuose, susitarimai galbūt žodiniai?

ATS: Ne, nu tai tie žodiniai, nes nu kaip irgi, yra dokumentuose parašyti administraciniai nusižengimai dar pas mus čia tas toksai vidinis yra, kad du administraciniai, tai realiai mes jau kreipiamės dėl papildomų pareigų skyrimo. O jeigu dar įpareigojimas būtų pažeistas, tai jau viskas, bausmės atidėjimo panaikinimo.

KL: O su kokiais sunkumais susiduriat priimant sprendimus?

ATS: Nu tai vat, kartais tu supranti, kad tas pažeidimas, jisai, nu, nėra vertas žmogų grąžinti atgal, pavyzdžiui, į pataisos namus, kad nu ten jis nepiktybiškas ir kažkas, tas pažeidimas įvyko taip, kaip įvyko, visiems visko būna, tie kelių eismo taisyklių pažeidimai būna, važiavimas be bilieta, nu, neturėjo žmogus pinigų, bet jam reikėjo važiuoti į darbą. Ten kažkas, bet pažeidimas skaitosi, kad jis yra padarytas ir vat tie rašymai, tokie kaip ir...Teismas, aišku, irgi į juos tokius atsižvelgia, nu, nelabai, bet mes turim rašyti, jeigu mūsų laikas, žmonės irgi skirtingi, kitam jau tas teismas jau yra stresas papildomas ir nervas. Tai vat, toks rašymas rašyt, kad rašyt nes toks teisės aktas.

KL: Tai tos laisvės priimti sprendimus savo nuožiūra nelabai turit?

ATS: Ne, ne, neturim.

KL: O kokius sprendimus Jums asmeniškai yra sunkiausia priimti?

ATS: Nu nežinau, tai vat man dėl tų pačių kreipimųsi į teismą, nes tikrai būna kartais, kad nu, nu tu nenori kreiptis ir tada ten bandai šnekėt, galbūt ir ar su viršininke, ar su vyriausiąja specialiste, kad tas pažeidimas, kad žmogus dar gali ten galbūt pasitaisyti pats, be to teismų rašymo. Dažniausiai vis tiek pagal teisės aktus rašom ir viskas. Nes turbūt tikrai būna, kad, nu, mes norim ir atrodo rašyt, kad dar čia to nereikia, tai būtų sunku. Seniau kaip ir turėjom mes tuos tokius įspėjimus, tą vidinę tvarką, kad mes juos ten įspėdavom vieną kartą, antrą kartą ir tada jau trečią rašydavome į teismą. Čia kaip ir turėjom STT patikrinimą, nusprendė, kad čia mums yra per daug tos tokios laisvės ir mes galim laviruot čia tas per daug, nors mūsų probacijos įstatymas nurodo, kad mes turim individualizuoti, visi tie principai, atsižvelgt, o čia mes negalim realiai atsižvelgt.

KL: Nes viskas va teisės aktais ir nurodyta.

ATS: Taip, taip, čia turėtų būti kažkokie pakeitimai galbūt teisės aktų, nes ir tie administraciniai pažeidimai, tai, nu, yra grubūs tie vadinami tokie, nu, taip, gautum žmogus girtas gatvėje, ane, ten barasi, kabinėjasi smurtininkas, nu tai teisingai, čia jau jį reikėtų kaip ir baust, o tas, kuris, sakau, ten važiavo be bilieta, kuriam reikia nuvykti į darbą, bet jis neturi talonėlio, nes dar negavo algos, bet jis pasirenka važiuoti į darbą. Arba tas pats būna, kad įvyksta autoįvykis, žmogus, nu, kreipiasi į policiją, kad supildyti gi tą deklaraciją vis tiek, iškviečia policiją, pavyzdžiui, nepasisalina iš įvykio vietos ir irgi būna, kad gauna administracinį nusižengimą už tai, kad ten, pavyzdžiui, nepasirinko saugaus atstumo, ar kažkas tokio būna surašyta, nu, bet mums tai yra administracinis pažeidimas. Tokie du ir mes rašome į teismą.

KL: Tai kaip ir daug kas kalba, galima išgirsti iš kitų žmonių, kad va probacijos pareigūnas tai jau turi būti labai empatiškas ir panašiai, bet kad tai empatija reikštis, atrodo, nėra kur.

ATS: Neturim, tai neturim mes jau čia, kitu atveju atrodytų, kad jeigu mes ten kažkur kažko labiau vat kaip ir priklausom, tai pagal vat tą STT tyrimą, tai jau kyla korupcijos galimybė, jeigu mes atsižvelgiame į žmogaus situacija. Nežinau, prasilenkia tie mūsų probacijos įstatymo principai su vykdymo principais.

KL: Mm, o kuo vadovaujatės ir kas Jums padeda priimti gal tokius sudėtingesnius sprendimus kažkokiose neaiškiose situacijose?

ATS: Tai viskas, vis tiek, žiūrėsi pagal teisės aktus, pagal baudžiamąjį kodeksą, kaip kas ir toliau konsultacijos su mūsų vyriausiom specialistėm, jeigu reikia ir su viršininke, kaip ko išsprend.

KL: Tai ta tokia organizacinė aplinka, nu va ryšys su kolegom, su vadovais, turi įtakos sprendimų priėmimui?

ATS: Taip, taip, turi, nes, nu, vis tiek visų skirtinga galbūt ir ta praktika, kažkas kažką, nu, daugiau žino, kažkam jau buvo galbūt tokie atvejai ir tiek pat ten, paskui iš tų teismų praktikos, žinoma, kas, kiek, kaip vyko. Tai jo, čia organizaciniai, yra svarbus tiek viršininkės žodis, ar mes ten dar galime kažko tai palaukti, galbūt, kol ten žmogus gal išspręs kažką tai, ar mes jo laukiam ar va.

KL: O jeigu trūksta kažkaip informacijos?

ATS: Mes visada duodam kažkiek laiko žmogui ir ten dėl to pačio pažeidimo, man dažnai būna tie greičio, pavyzdžiui, jeigu pažeidimai tai, nu, būna automobilis registruotas ant to žmogaus, bet vairavo ne tas asmuo, kažkas tai kitas. Nu tai mes visada duodam laiko, sutariam, kad jisai susispręstų su policija, jie vyksta, pateikia duomenis, kas vairavo kitas, tada tie nusižengimai dingsta iš registro ir mes duodam laiko susitvarkyti. Nu, ten tų pačių žalų įpareigojimas, kažkas turi ten sumokėti iki tam tikro laiko, vat sako man po savaitės bus alga ir aš sumokėsiu, nors jisai turėjo, pavyzdžiui, sumokėt ten, nežinau, iki pirmos dienos jisai sako sumokės 10-tą Nu mes duodam dar iki tos 10-os sutariam, palaukim, o toliau jau tada teismas. Žmogui šiek tiek, kiek galim padedam, bet nedaug mes galim patys laviruot.

KL: O ar turit pakankamai laiko priimti sprendimus?

ATS: Nu, kartais to laiko trūksta, nes, nu, pagal viską irgi mes tuos teikimus dėl padarytų pažeidimų, tai turim surašyti per vieną dieną irgi pagal tą teisės aktą, bet kaip iš tikrųjų išeina, tai, nu, nevisada tai pavyksta, nes skirtingos aplinkybės. Pažeidimas užfiksuotas, galbūt taip, bet tam pažeidimui trūksta ten vat irgi kažkokių ten dokumentų, argumentų, kažkas tai galbūt gali išsprendti. Aišku, ten toks jau pažeidimas, kur, nu, kur matai, kad, nu, kad jau visi konkrečiai to žmogaus ir niekas nepasikeis, ar ten koks pasiaiškinimas, ar kažkokie dokumentai, nu tai taip, tai rašom tada per tą vieną dieną, būna, reikia ir po darbo pasiliekam, bet nu reikia, kad parašyt, bet laiko būna pritrūksta.

KL: O vat, kai reikia labai greitai apsispręsti arba kaip tik, kai to laiko sprendimui priimti yra labai daug, ar tada keičiasi kažkaip, ar nesikeičia tie sprendimai?

ATS: Šiaip ne. Nes tas sprendimas, nu tai vat sakau, mūsų sprendimai dažniausiai paprasti, pažeidimų kiekis, viskas, jeigu tai antras pažeidimas, tai nesvarbu, kiek mes turėsime to laiko apsispręsti, bet jau mes vis tiek turėsime griežtinti bausmę už tuos padarytus pažeidimus.

KL: O kaip Jūs stebite, matuojate probuojamo asmens pažangą?

ATS: Kaip stebim tą pažangą, irgi, tai jo veiksmams, kokie skirti įpareigojimai, kaip jisai juos vykdo ar nevykdo, galbūt kiti vykdo tik tiek formaliai, tik tiek, kiek reikia, o kitas asmuo jisai pats ir į tą siūlomą pagalbą atsiliepia, ir nori jisai kažkur tai eiti, kažką tai daryti. Na, o kitas, jeigu jisai sakys man čia aš neprivalau ir aš neinu, tai jisai nenori pats įsitraukti į visą procesą, tik tiek, kiek jam reikia, tada atlieka tas, kas jam skirta teismo, bet nei daugiau, nei mažiau. Kai tu matai, kad galbūt jam būtų naudinga ta pagalba ir ten apsilankyt kažkokiuose tuose užsiėmimuose papildomuose, tai tos tokios pažangos tada ir mažiau, nes jisai, nu, nededa pats. Pagal tai ir matuojam.

KL: O kaip planuojat pačią priežiūrą, kokius sprendimus priimat?

ATS: Tai priežiūrą, kai planuojam, tai mes planuojam iš mūsų OASys nusikalstamo elgesio vertinimu, išryškėjusių probleminių sričių. Nu ir taip planuojam, kaip jam, kaip mažinti tas problemines sritis, ką galima būtų padaryti.

KL: O kaip parenkat tas resocializacijos priemones? Į ką atsižvelgiant, kuo vadovaujates, kai reikia parinkti vieną ar kitą priemonę?

ATS: Tai į pačią problemą ir ir kažką tai siūlom jau bendraujant kartu su tuo žmogum, kas jam būtų priimtina, kaip jisai pats galvoja, galėtų spręsti, visų pirma, pats tą problemą, ką jam reikėtų daryti. Kartais jie ir nežino, ką reikėtų daryti, tai mes siūlom ten kokius variantus, kas jiems atrodo priimtina, kas ne. Tai ir bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, ką, ką jie gali pasiūlyti, nes ten irgi galbūt ten kokie nors laisvalaikio praleidimo būdas, tas socialinis, o ne kažkur tai gatvėse, bet taip pat, taip būna, kad reikalingi ir pinigai nueiti į tam tikrus renginius, jie tokių galimybių neturi, pavyzdžiui, susimokėti. Pas mus irgi tų nemokamų renginių tiek nėra, tikrai, tiek daug, ne kažin kiek. Nu, būna, pasiūlom ten, jei kažkas kažkur vyksta, jeigu jie patys nori, tai taip ir praleidinėja ją taip. Visi šiaip skirtingai, tai yra kiek kas įsitraukia į tuos mūsų užsiėmimus, kas ne, kiti vat, kaip čia kažkada seniai buvo iš tokių sėkmingesnių atvejų, kai vienas asmuo irgi ten turėjo priklausomybę, jis lankėsi pas priklausomybės konsultantus, o paskui jau laikui bėgant baigėsi ir jo bausmė, ir viskas, ir taip jisai pats tapo tuo konsultantu priklausomybių ir padeda dabar kitiems.

KL: Jau čia tokia viena iš gerųjų istorijų.

ATS: Taip, jau čia iš, taip, iš tokių. Nes žmogus labai įsitraukia, jam tikrai tai įdomu, bet ne vien nuo mūsų priklauso.

KL: Dažnai būna tokių atvejų kaip vat tas pats rizikos vertinimas ir kai žmogus, nu, matot, kai jis sako ne taip, kaip yra iš tikrųjų, o taip, kaip galvoja, kad Jūs norit išgirsti?

ATS: Dažnai būna, dažnai, nes kaip mes tą rizikos vertinimą, tai turim atlikti ten per mėnesį laiko. Tai vadinasi tą apklausą mes jau su juo susitikus ten atliekam kuo greičiau ir tas žmogus jį kartais nu ne,

nepasako tau per tuos pirmus susitikimus tiek, kiek jisai pasako jau paskui įsibėgėjus bausmei ir galbūt tu jau pats pamatai, tam dažniausiai būna tos alkoholio problemos, kurios jisai sako, kad jis neturi, jisai negeria, administraciniai pažeidimai irgi to nerodo, pavyzdžiui, ir ir jis pats nepripažįsta, pažeidimų nėra, nu, ir atrodo, galbūt taip žmogus gal ir neturi tos problemos, bet paskui kai tu jau su juo bendrauji, jau pamatai, kad jinai pradeda ryškėti, kad vis tiek įpareigojimas, pavyzdžiui, skirtas, ar jau atsiranda tie pažeidimai vieną kartą, antrą, kad jis išgėręs ir nu po to jau pripažįsta ir pats žmogus, kad, nu, taip, turiu.

KL: Mhm, tas bendravimas su žmogum daug ką duoda.

ATS: Taip, daug, daug, ir sakau, nu va tas, kad tą vertinimą turim padaryti greitai ir mes, nu, teisingai mes vertinam ir tas duomenų bazes, bet nu vis tiek ta tokia, ta vadinama apklausa, kai mes kalbamės, tai pirmą kartą ar antrą kartą matant žmogų mažai, kurie pasako kažką tai daugiau. Bet paskui jie vis tiek kažkaip tai jau įpranta, kad bendraujam, pasisako apie tas problemas ir, nu, jų daugiau pasako negu pradžioj. Aišku, yra, kurie ir visą laiką jau nepasako ir paskui neigia ir nepripažįsta, bet kažkaip tai bendraujant vis tiek visada siūlom bent kažkur taip, sakyti, bent kažką tai pradėt daryti dėl tos problemos.

KL: Mhm supratau, gerai dabar pateiksiu situacijas ir po to po kiekvienos pateiksiu klausimus, bet pagrinde ir būtų kokius sprendimus priimtumėte.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Mhm, pasiskaičiau.

KL: Tai ir būtų vat, kokia būtų Jūsų sprendimų priėmimų eiga?

ATS: Va, kaip čia jau įpareigojimų pažeidimas, visų pirma, tai nepateikia pasiaiškinimo, tai irgi žiūrint, kas tie per pasiaiškinimai. Galbūt žmogus buvo gydymo įstaigoje, ar ne, galbūt jam ten kokie pateisinami, galbūt dirbo ir ten kažkoks tai tas darbo grafikas yra, kur realiai galima patvirtinti, kad žmogus tikrai buvo darbe, nes darbui mes netrukdom, net jeigu jokių tokių pateisinamų duomenų nepateikta, nu tai į teismą, bet pradžiai vis tiek reikėtų susižinoti maždaug, kokios tos priežastys.

KL: Gerai, tai čia...

ATS: Bet šiaip tai net tris kartus negrįžo namo per mėnesį, tai jo, čia į teismą.

KL: Tuomet antroji situacija.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Nu čia irgi būtų į teismą, nes čia tas vežimas vaikų pas mamą ir taip toliau, tai čia nėra pateisinama priežastis, nes tas buvimas namuose irgi ne mes nustatom, kad turi ar neturi būt, teismas vien rodo vienintelį argumentą, kas, jeigu tai susiję su darbu, dažniausiai mokymosi ir gydymo įstaigom. Galbūt tuos vaikus gali kažkas tai kitas vežti pas senele, o ne jinai nes jinai įpareigojimų turi laikytis. Mhm, tai čia irgi būtų kreipimasis į teismą manau.

KL: Gerai tai ta...

ATS: Vieną kartą, aišku, jinai čia būtų pavėlavusi, tai jai būtų taip ir priminta, kad jinai turi laikytis to įpareigojimo ir grįžti namo nustatytu laiku.

KL: O tas pavėlavimas grįžti namo keliomis minutėmis, ten, nežinau, iki penkių, tai...

ATS: Nežinau, nes mes irgi, dar gerai ten tos 5 minutės, tai gal 5 tos minutės, tebūnie, bet 20min, tai jau, nu, mes tiek ne, na, nelaukiam. Nors nu, tai arba jau, nežinau, ten išskirtiniais atvejais, tai irgi ten atsitinka, tie autobusai, ane, pavėlavo, ten rašo maršrutas, kad turėjo atvykti tokiu metu, o vat jis pavėlavo autobusas, bet jau jinai tada kažkaip važiuodama namo jau turėtų pranešti iš anksto, kad aš jau vėluoju, į priekį. Nu, bet vis tiek tokie būtų vienas priminimas, o antras vis tiek turėtume dėl tų pavėlavimų kreiptis į teismą, nes jau čia pažeidimus, kaip supratau. Galbūt vat ir blogai, kad pas mus niekur nėra to tokio nurodymo vat, koks tas laikas, ane, pavėluot. Taip pat ir kai būna nevirtoti alkoholio, visi akcentuoja skirtingai, mes tai, mums nesvarbu ten 0,18 promilių, ten dvi ar kažkiek, mes jau tai akcentuojam kaip pažeidimą, nes teismo skirta yra nevirtoti visai, nu, o kai kurie vat būna kartais ir prokurorų ta nuomonė, tiek pačių nuteistųjų, kad “nu taigi su tokiu girtumu net vairuoti galima”, nu, galima, bet tau negalima visai, tai kai kurie teisėjai pasisako, kad tau nenurodyta, kad tu ten gali iki vieno išgerti, nu tu negali išvis išgerti, tai ir čia taip pat, jeigu yra ten nuo 10-os, tai nuo 10-os.

KL: Taisyklės yra taisyklės ir jų reikia laikytis.

ATS: Taip, tada sakau tie teisės aktų pakeitimai, kur būtų kažkoks nurodymas nuo-iki, kažkas ten skiriasi, tada taip, bet šiaip.

KL: Na taip. Ir trečioji.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Ir vėl teikimas. Jau vienas buvo įpareigojimo pažeidimas – nebuvimas namie, antras – nevirtoti, neblaivumas, nu tai viskas, jau čia nesvarbios neblaivumo priežastys iš tikrųjų, kodėl, ar ten buvo kažkas gero, ar blogo nutikę ir ir išgėrė, jie viską paskui paaiškina teisme.

KL: Tai vat kaip ir trys situacijos, bet sprendimai jose nesikeistų?

ATS: Nesikeistų.

KL: Supratau, na, ir dabar apie probacijos įstatymo 30-ą straipsnį paklausti norėčiau, jį priminsiu, čia apie vykdymo ir vengimo vykdyti teisinės pasekmes. Tai vat, skaitant šito straipsnio 2 dalies 3

punktą galima suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo ir ta trečioji dalis nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną, apie tai Jūs jau buvote šiek tiek užsiminusi, tai vat aš ir norėčiau paklausti, kaip yra praktikoje, ar visais tais tyčiniais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net jeigu jie yra ir smulkūs kažkokie, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Matot, mes kažkaip dar tą tokį, nu vat, patį pirmą padaro tą pažeidimą žmogus, nu mes kažkaip, nu, primenam dar kartą jam tas pasekmes, nes nu, galbūt ta pati bausmės pradžia būna žmogaus, gal ir tarp būna jis pilnai nesupratęs, gal kad kas jau čia yra, kiti galbūt jau primiršę, kieno ilga bausmė ir buvo be pažeidimų, tai mes dar taip stengiamės. Nu, nebent jau tai būtų kažkas, nežinau, labai ten grubaus, galbūt koks nors vat smurtininkas, ane, ten būtų smurtavęs girtas ir būtų ten jau koks nors pažeidimas, kad jisai jau, pavyzdžiui, nesmurtavo, bet šiaip ten viešoje vietoje, ane, kur nors girtas vėl ten jis kabinėjosi prie žmonių. Nu tai čia jau būtų kaip ir rimčiau smurtininkui ir vėl čia ta, toksai, bet dažniausiai, tai mes dėl to vieno pažeidimo, tai jiems primenam probacijos sąlygas ir pasekmes, ir jau tada kreipiamasi į teismą, jeigu vėl po priminimo jis vis tiek elgiasi taip pat.

KL: O dėl to teikimo teismui per vieną darbo dieną, spėjat?

ATS: Turim spėt, bet iš tikrųjų taip nėra. Ne visada būna, ne visada būna, kad parašom ir tam vienam žmogui.

KL: O kiek laiko trunka?

ATS: Dėl to, kad, visų pirma, užtrunka, tai mes parašom, jeigu tą teikimą, jeigu ir pavyksta parašyti per tą vieną dieną, tai tas teikimas turi būti derinamas su mūsų vyriausia specialiste, tada, tai jau ant pabaigos pasirašo viršininkė. Tai kartais net tie užtrunka visi etapai, kol viskas praeina. Tos pačios viršininkės, galbūt jinai pusę dienos buvo kažkur tai išvykusi ten į kokius susitikimus, o paskui jau ten, kada grįžta ir, bet sakau, šiaip dažnu atveju tikrai būna, kad per vieną tą dieną nesurašom, nes ir vėl, tai gaunam pažeidimą, turim nuo pažeidimo rašyt per vieną dieną, ten sužinojus pažeidimą, mes dažniausiai vis tiek paimame žmogaus pasiaiškinimą, kodėl tai įvyko ir kas, galbūt, tai bus kokia nors pateisinama priežastis ir jau paskui tada po to pasiaiškinimo, jau tada viena diena būna, bet ne visada.

KL: O gal susiduriat su kažkokiom problemom, kai reikia šitą normą įgyvendinti?

ATS: Nu tai taip, tai dėl to laiko trūkumo, nes taip būna... Tuos teikimus, tai mes ne po vieną ten bylą prižiūrim, kartais išeina taip va, pavyzdžiui, po naktinių tu grįžti ir ten tau gali būti jie ten trys, keturi nebuvo namuose žmonės, o jiems jau po antrą pažeidimą. Tai jiems visiems keturiems turi surašyti per tą vieną dieną teikimą, neišeina, nes turėtume kuo mažiau žmonių, tai gal būtų taip. Kol kas yra kaip yra.

KL: Arba po mažiau žmonių, arba daugiau pareigūnų.

ATS: Taip, taip, daugiau darbuotojų, tada galbūt ir būtų įmanoma.

8 priedas 8 interviu

KL: Pirmas klausimas ir būtų toks labiau, nežinau, bendresnis. Kokius sprendimus priimate savo kasdieniam darbe, kai dirbat su nuteistaisiais?

ATS: Nu čia toks bendresnis, bet čia nelabai, taip yra aišku, apie ką bendrai, nes sprendimus mes galim priimti tiek, kiek nustatyta, yra nutartyje asmeniui, kiek yra suplanuota pagal priežiūros planą, o visi kiti mūsų sprendimai yra įtakojami įstatymų. Tai galim tik įstatymų nustatyta tvarka daryti kažkokius sprendimus, tarkim, nors asmeniškai gal, tarkim, nepriimtum tokio sprendimo, bet esi įsipareigotas įstatymo tai tu jį priiminėji, nebūtinai jis yra, tarkim, racionalus padarytam pažeidimui ar ar dar kažkam, bet negali daryti sprendimų. Sprendimą mes galim, tarkim, daryti resocializacijos procesuose, kai, tarkim, asmeniui yra, ar ne, tarkim, dirbti arba registruotis užimtumo tarnyboje, ar ne, tai, tarkim, jeigu žmogus registruojasi, tai mes galime atsižvelgti laikotarpį, skatint žmogų, siūlyti papildomas kažkokias tai priemones, programas ar dar kažką, kad mums kreiptis į socialinius partnerius ir daugiau daryti įtakos ties jo pasikeitimais kažkokiais. Tai vat, tarkim, kad įpareigoti ten, tarkim, per mėnesį, tarkim, nuvykti sudalyvaut kažkokioje programoje, kad būtent jį paskatinti įsidarbinti, nuvykti pas socialinius partnerius. Tai tokius sprendimus mes galim priimti, bet, tarkim, jeigu žmogus įstatymiškai vis tiek nepažeidžia, tarkim, jisai registruojasi ir nenuvyksta į mano pasiūlytas priemones, tai aš jam papildomai, tarkim, kažkokių tai pažeidimo fiksuoti negaliu, nes jisai atitinka. Jeigu, tarkim, žmogui būtų tik tais dirbti be galimybės ten, tarkim, registruotis į užimtumą, tarkim, nutarties skamba, kad žmogus privalo tęsti darbą arba dirbti, tai tokiu atveju, jeigu žmogus, tarkim, praranda darbą, ar ne, tai gali būti, tarkim, kas 2 savaites, kad jis tiesiog susirastų kitą darbą ir oficialiai įsidarbintų, ten jokie pašaliniai darbai, kurie yra neoficialūs, nėra galimi asmeniui, tai tokiu atveju mes tiesiog galim duoti, kad įvykdytų tinkamai tą sprendimą ir, tarkim, neskirti jam kažkokio pažeidimo, bet, tarkim, jeigu tai užsitęsia ten iki mėnesio ar dar kažką, tokiu atveju mes kviečiam žmogų, jisai rašo pasiaiškinimą ir mes jau primenam atsakomybę pagal įstatymą.

KL: Tai daugiau priimat tokius formalius sprendimus.

ATS: Taip.

KL: Ar yra gal kažkokie neformalūs, ten žodiniai sutikimai ar pasižadėjimai, ar kažkas panašaus?

ATS: Nu tai vat, tarkim, šitas ir būtų. Tai tie vat formalūs tokie labiau ir yra susiję tik su tuo, kad, kaip ir minėjau, tarkim, galim tiktais nutarties rėmuose sprendimą spręsti, tai va, tarkim, aš jam galiu duot tas dvi savaites įsidarbinti, ar ne, tarkim, tai jo nebausti, ar ne, primint ten atsakomybę nebūtina tada, nes vertini aplinkybes. Jeigu žmogus, tarkim, išėjo, tarkim, nepranešė, tokiu atveju tu imtum pasiaiškinimą, asmuo jį, nu, tarkim, pasiaiškintų, ar ne, ir ten nebūtų tokių, kad informavo specialistą ar vengė kažkaip, slėpė tą, kad jisai nedirba, tai tokiu atveju jau jam būtų priminta atsakomybė, tai čia viskas ir nuo aplinkybių. Tai mes čia galim labai minimaliai duot savo kažkokią, o vat tie jau susitarimai, kaip ir sakiau, mes galim susitarti, bet jeigu jisai nevykdys, aš jo negaliu kažkaip paveikti. Tai čia toksai irgi yra niuansas, kad kaip ir aš galiu dėt savo tas pastangas, bet jeigu jisai, tarkim, nepaims tų galimybių savo ar ne, nepasikreips, nenueis, nenuvyks ir įstatymiškai jisai nėra įpareigotas, nes kai asmuo yra įpareigotas, tai yra jį lengviau ir kontroliuoti, nes jis tada žino, kad bus pasekmės kažkokios, tai jis tada automatiškai

yra linkęs tą vykdyti, o jeigu tai, tarkim, jam nėra privaloma, tai tada jie nebūtinai sutiks tą daryti ir tu neturėsi įrankių, kaip, tarkim, asmenį įpareigoti tą vykdyti.

KL: O su kokiais sunkumais susiduriat savo darbe?

ATS: Aaaa...

KL: Būtent priimant sprendimus.

ATS: Nu tik, kad mes neturim realiai tiek laisvės ar tiek galimybių, tarkim, paskirti kažkam, tarkim, aš dirbu su žmogum, ar ne, ir ten, tarkim, paimkim jeigu probuojamuosius, nes čia atskiros yra kategorijos probuojamieji ir esantys asmenys pas mus įskaitoje, tai jų vykdymas yra kitoks. Tai, tarkim, probuojamųjų atžvilgiu, jeigu aš, tarkim, matau, kad žmogus tvarkingai ten laikosi ten, tarkim, moka žalas, naktį būna namie, visada atvyksta laiku atsiskaitymui, nedingsta, visada praneša, ten apie pasikeitusias kažkokias aplinkybes ir taip toliau. Tarkim jisai ten ėjo per perėją, ar ne, ir gavo kokią nors baudą, ar ne, ir aš tada turiu jį įspėti, nes, tarkim, jisai negali daryti jokių administracinių nusižengimų, nors, tarkim, tai yra ėjimas per gatvę, ar ne, kas gali tiesiog kasdieniam gyvenime žmogui nutikti – skubėti kažkur, dar kažkas ir tos aplinkybės. Tarkim, šitoj vietoj aš manau, kad mes, kaip specialistai, galėtume daryti bendrą kažkokį tai viso laikotarpio, ar ne, kažkokių vertinimų ir, tarkim, žmogaus neįspėti, ar ne, apie tas pasekmes, nes mes, kai įspėjam apie pasekmes su sekančiu kartu mes jau privalome kreiptis į teismą, nes taip nurodo probacijos įstatymas. Mes šitoj vietoj neturim diskrecijos vertinti kažkaip, tai turim žiūrėti taip siaurai, tai mus jau tas įpareigoja ir mes negalim daryti. Lygiai taip pat, jeigu kažkokios, tarkim, aplinkybės, ar ne, žalos nutiko, kad, tarkim, jeigu asmeniui, tarkim, yra kažkokios tai tos nu, pavyzdžiui, su nemokamais darbais, jeigu ten, tarkim, žmogus turi sveikatos kažkokių, ar ne, problemų, bet, tarkim, jis gali būt, kad tvarkingai dirbo, tada susirgo, turėjo kažkokias tai, nu, aplinkybes ir jam, tarkim pasikeitė nu, tarkim, susirgo kažkuo, ar ne, ir tas susirgimas, mes negalim, tarkim, jam termino šiaip pratęsti, mes galim tik tai teikti į teismą ir prašyti, kad teismas pratęstų. Tai čia, man atrodo, šitoje vietoje irgi jeigu, tarkim, bausmė nėra pasibaigus, tai manau specialistas galėtų tiesiog tą pratęsimą grįsti ligos atžvilgiu ir tada patys automatiškai, tai nereiktų to viso biurokratijos, nes tada turim rašyti teikimus, prašyti pratęsimo terminui ir taip toliau. Ir tasai laiko užtrunka ir po to, jeigu teismas pratęsė, tarkim, po pabaigų nu, tarkim, dar sprendimas buvo priimtas iki pabaigos, tai automatiškai asmeniui ir prasitęsti, prasitęsti gali ir pats įpareigojimo vykdymas. Tai, kas vėl sudaro tokius, nu, sudėtingas tas situacijas, atrodo, mes galėtumėm paprastesniais būdais šituos dalykus padaryti.

KL: Tai tos laisvės tokios kaip priimt sprendimus savo nuožiūra neturit daug?

ATS: Ne, mes beveik neturim, arba jeigu turim tam tikrose vietose, tai jos yra tiktais, kaip pasakyt, susitarimas žodinis su žmogum, bet jeigu jisai, tarkim, nevyks, nevykdys, tai mes neturim jokių priemonių, kaip, tarkim, įpareigoti jį tai vykdyti.

KL: O kokius sprendimus Jums yra, na, sunkiausia priimti?

ATS: Tai sunkiausia, tai mes kaip ir nepriimam, bet sunkiausia mums turbūt yra darbe tame, kad vat mes ir turim taip žiūrėti labai siaurai, neatsižvelgiant, tarkim, nesivadovaujant baudžiamojo kodekso ar bausmių vykdymo kodekso principais. Ką mes galėtumėm naudoti ir remiantis tuo, tarkim, nesikreipti

teismą arba bandyt kažkaip laviruot šitoj sistemoj, tai tas buvo išsakyta, tačiau kažkaip niekas neatsižvelgia, keičia įstatymus, bet tačiau tos, nu, normos kaip liko sausai išaiškintos, taip ir liko. Ir kaip nurodo mums iš aukščiau vadovautis tuo siauru tokiu požiūriu, kad turim kaip parašyta ir niekaip kitaip, tai tuo tą ir darom, tai tas ir yra sunkiausia, kad kartais netgi yra gėda kaip įstaigos atstovui kreiptis į teismą, kad žmogus ten ėjo per perėją ne vietoj du kartus, o, pavyzdžiui, pas jį ten, tarkim, yra ilgas, turi daug įpareigojimų ir daug tokių, pavyzdžiui, nu, kaip pasakyt ten, tarkim, žala, būti namuose, tai yra tokie įpareigojimai, nu, kur tikrai, jeigu žmogus piktybiškas ir nevykdo, tai, tarkim, gali vieną kartą jisai praslysti, ar ne, antrą kartą gali praslysti, bet kai yra ilgas laikotarpis, taip ar taip, jeigu jis bus vengiantis, mes tą pamatysim proceso metu. Tai vat ir labai yra gaila, kai žmogus tikrai stengiasi, mes matom pastangas ir matom, kad tai nėra piktybiniai kažkokie pažeidimai, nes tarkim, jeigu per metus vieną kartą gavo administracinę baudą, tarkim, pats vairuojantis yra ir viršija ten, tarkim, 10 km, ar ne, jisai gaus ten kelių eurų baudą, bet mes dar papildomai ne tik, kad jisai susimokės tą būdą, bet mes dar papildomai jam pagal vykdymo procesą dar turėsime ir skirti įspėjimą ir, tarkim, jeigu jisai po metų, nes, tarkim, probacija, jeigu jam ten kokie 2 metai, ar ne, ar trys, tai jisai per metus vieną kartą padarys, kitus metus vėl padarys, tai mes turėsime vis tiek kreiptis į teismą, nes žiūrėtumėm, kad formaliai du pažeidimai yra. Nesvarbu laikotarpis, nesvarbu dar kažkas, nes, pavyzdžiui, jeigu taip imant, čia netgi yra tokie ir teisiniai aspektai, į kuriuos čia būtų galima gilintis ir iš tikrųjų spragas tam tikras žiūrėt, nes, tarkim, pavyzdžiui, administracinį, kai gauni, jisai galioja metus laiko, o po metų laiko mes imam vėl naują sankciją, bet probacijoje taip nėra. Jeigu žmogus gavo administracinį nusižengimą, tai mes žiūrim per visą vykdymo laikotarpį. Tai jam nebūna, kad probacijos pasinaikino tas po metų administracinis, mes jį vis tiek skaičiuojam. Tai automatiškai čia gaunasi toksai baudimas dėl baudimo ir aš netgi sakyčiau, kad šiaip yra čia teisinių normų susikirtimas ir čia turėtų būti kažkoks išaiškinimas ir sutraktavimas, nes automatiškai gaunasi, kad šiaip pagal bendrą, bendrąjį teisės išaiškinimą ir suvokimą, pagal mūsų teisinę visą sistemą, realiai čia yra susikirtimas teisės aktų ir teisės normų, kurios šiaip turėtų būti išanalizuotos, nes gaunasi, kad mes priežiūros laikotarpiu baudžiam žmogų du kartus. Tai čia turėtų būti išaiškinimas, tai nežinau, tai manau, kad čia yra aplamai spraga ir mes tiesiog turim sausai tai žiūrėti ir tą daryti.

KL: Supratau, o kuo jūs vadovaujatės ir kas padeda priimti tuos sprendimus sudėtingesnėse, neaiškiose situacijose?

ATS: Tai įstatymai, labai siaurai, kadangi yra pakankamai tos, tie terminai, tie pažeidimai įvardinti, tai tiktais tuo ir galim vadovautis, mes negalim kažkokių daryt savo sprendimų, nes, tarkim, jeigu tu padarai kažkokį tai sprendimą neatsižvelgiant, tarkim, pagal įstatymą, va taip sausa linkme ar ta siaura linkme, gal pavadinkim, kur yra tai automatiškai tu gali turėti problemų. Nu, ten gali pradėti ten tarnybinius patikrinimus, dar kažką atsižvelgiant į tai, kad tu, tarkim, gal iš žmogiškos pusės norėjai situaciją, tarkim, pasižiūrėti, bet, tarkim, yra priimta, kad tu turi daryti taip ir ne kitaip. Tai automatiškai, kadangi specialistai sau papildomai nenori prisidaryti problemų dėl kažkokių menkiausių, nors atrodo, kad kai nenori, ar ne, ten kreiptis dėl to, kad žmogus perėjo ne per perėją, ne toj vietoj, nors visą laiką buvo tvarkingai, nes automatiškai, jeigu gauna bent vieną pažeidimą, mes ne dėl laiko sutrumpinimo, tarkim, dėl trijų ketvirtųjų negalim kreiptis į teismą, kad, tarkim, sutrumpintų asmeniui terminą. Tai jeigu jis visą laiką nuosekliai vykdė, neturėjo pažeidimų ir ėjo ne per perėją kažkur, gavo tą baudelę, tai mes net negalim termino asmeniui sutrumpinti, nors jis visą laiką rodė pastangas ir, ta prasme, tam žmogui tikrai nėra reikalinga probacija, nes per tam tikrą laikotarpį tu matai, kad žmogus sąžiningai viską vykdo,

stengiasi, pasimokė iš to ir nenori jisai tų papildomų problemų. Tai va, bet va tokios smulkmenos, atrodo, sugadina viską ir tada ir tą motyvaciją žmogaus ir jie ir taip tada labai įtampo yra. Nes kaip tu paimi bendrai, tai ir mes pareigūnai būdami galim, ar ten tą greitį tu pavoršysi 5 ar 10 km, ar ten, nu, ne per perėją gal neina, ne tokių, bet nu, tarkim, automobilį pastatysi, ar ne, o kažkur skubėsi, nespėsi susimokėti laiku ar ten pasibaigs tasai laikas, tarkim, būsiu nepasiskaičiavęs, taigi irgi gauni baudą, tarkim, už automobilio ten nestovėjimą. Ir tu grįši gal tu iškart tą pačią minutę susimokėsi baudą, bet esmė yra, kad įrašas bus, tai ir vat mes tarkim šitoj vietoj, tarkim, aš įžvelgčiau tokią, tokį dalyką, kad jeigu, tarkim, žmogus gavo administracinę ir jis iš karto apsimokėjo jam, tarkim, per tą mėnesį, ar ne, skirtą, tai kodėl mes jį turim dar kartą bausti, nes jisai juk sankciją įvykdė, nes skirta. Tai va čia mes matom tų daug tokių niuansų, kurie mums yra nemalonūs ir, tarkim, kaip ir sakau, yra gėda netgi kartais kreiptis į teismą dėl tokių dalykų, aišku, ir teismai tada žiūri labai formaliai. Mes žinom, kad netenkins tuos tiekumus, bet darbo, tarkim, įdėti, surašyti, suregistruoti teikimus, surašyti, vykti į teismą atstovauti, posėdžius susiorganizuoti, juose sudalyvauti, gauti sprendimą, po to dar byla, kol grįžta iš teismo, tai yra labai ilgas procesas, kuris yra nu bereikalingas visiškai.

KL: Skamba kaip dvigubas darbas tiesiog.

ATS: Taip, ir dvigubas darbas ir toksai, nu aš sakyčiau, nu kam tą daryti, kai tu jau žinai, kad bus sprendimas toks ir ne kitoks, nes teismai labai aplamai žiūri, jie netgi tam tikrus, pavyzdžiui, įpareigojimus žiūri labai, pavyzdžiui, nakties nebuvimas namuose, tam tikri, nu, yra teisėjų, kurie tai žiūri, kaip menkavertį pažeidimą. Nors tarkim mastas ar ne, tarkim, nebuvimo nakties metu, tai mes negalim vertint kaip menkaverčiai, nes tarkim, nakties metu asmuo gali daryti nusikalstamas veikas, gali būti neblaivus, gali kažką užpulti ir nu dar priklausomai nuo vaikų, gali nuo veikų ta prasme, už kurias yra keistas ar net, tarkim, gali vykdyti vagystes, kas yra aplamai dažniausiai vykdoma tokiu paros metu ir taip toliau. Tai, tarkim, teisėjai netgi tam tikru atveju tai vertina kaip menkaverčius pažeidimus, tarkim, mes iš praktikos matom, jeigu žmogus, tarkim, yra linkęs, ar ne, daryt tuos pažeidimus, tarkim, vat nebūti naktį, ar ne, kad jų nereikėtų vertinti kaip menkavertį, mes suprantam, kad kai yra tai darbo reikalais, kai žmogus pateikia mums išrašus iš darbovietės, nu vat, kartą, tarkim, kažkas susirgo asmeniui reikėjo, ar ne, užsilikti darbe, tai darbovietė mums turi pateikti pažymą, kad asmuo tikrai dirbo, ten tokiom ir tokiom valandom pasikeitus, tokiom tokiom aplinkybėm, tai tokiu atveju mes ir neskirsim kažkokio tai įspėjimo, nes tai yra darbo reikalais. Dažniausiai ta išlyga jau būna įrašyta, tai tokiu atveju viskas gerai, bet jeigu, tarkim, mes matom, kad jis pažeidinėja, neturiu kuo pasiteisinti ir tiesiog ten bando, pavyzdžiui, pasakyt, kad miegojau, ar ne, o ten telefonas išjungtas, durų niekas neatidaro ir taip toliau. Tai jei tai ir tas kartojasi, ar ne, ne vieną mėnesį, ne du, bet eina, ar ne, tai kartais netgi teisėjai netgi ir šituos pažeidimus vertina juos kaip menkaverčius ir irgi netenkina teikimų, kas atrodo, nėra labai... Pavyzdžiui, kaip ir tarkim, skyrė įpareigojimą nevartoti, bet jeigu žmogus ten, tarkim, mažesnę kiekį, nu, tarkim, lengvas girtumas yra nustatytas, teisėjai irgi yra linkę taip žiūrėti, kad nu gal čia ir nieko tokio, tai jie yra lankstesni šitoj vietoj ir tada mūsų darbas gaunasi toksai perteklinis ir bereikalingas. Tai, tarkim, jeigu, ar ne, žmogus, ten, tarkim, pavartojo, ar ne, kažkokį tai, kiekį pat žinodamas, kad, tarkim, negali jisai vartoti, tai tokiu atveju gal būtų adekvati priemonė tiesiog, tarkim, nukreipti pas priklausomybių konsultantą, kad bent jau į vieną konsultaciją nueitų ar į dvi, kad pasikalbėtų, ar tai yra kažkokia gilesnė problema, ar nėra, kad būtų pasiaiškinimas kažkoks. Ir jau pasikartojus, tarkim, lygiai tokiam pačiam pažeidimui, ar ne, tarkim, vėl pavartos, ar ne, asmuo ten, tarkim, nustatysim su narkotikų testu, kad,

tarkim, yra kažkokios medžiagos, tai gal tokiu atveju jau būtų pagrindas asmenį va, tarkim, skirti tą įspėjimą, ar ne, ir po to jau kreiptis į teismą, jeigu dar kartą pasikartojo tasai pažeidimas. Tada būtų toksai, kad mes pirminiu variantu, mes galėtumėm daryti kažkokį tai sprendimą ir tik tada daryt, kažkaip teikt kažkokias tai poveikio priemonės asmeniui už jų nevykdymą, bet dabar yra įstatymas labai taip, nu sakau, mes esame įpareigoti labai siaurai, o vadovautis, aišku, mums teismai irgi kartais pasako, kad čia turėtumėm mes vadovautis ir principais, ir visu kitu, ir nesikreipti, met kadangi mes neturime, probacijos tarnyba neturi to išaiškinimo normalaus ir tokio platesnio, o žiūrime labai siaurai ir mums tas yra nuleista iš viršaus, tai mes ir kaip specialistai neturim visiškai teisės, ten kažko ar ginčyti, mes tuos pastebėjimus kiekvienais metais teikiame kaip probleminę sritį, kad tai nėra išaiškinta ir kad turėtumėm kitaip vykdyti, nes praktika vyksta kitaip tiesiog, bet mes negauname to, ta prasme, jokių pasikeitimų nėra. Mes sakom sakom, bet niekas į tai neatsižvelgia, tai dirbam taip siaurai yra ir ir va, ir tos tokių sprendimų priėmimui mes nelabai turim tos erdvės.

KL: O ar turit laiko pakankamai priimti sprendimus?

ATS: Ne, labai turim siaurai, tai yra, laiko turim mažai. Aišku, čia priklauso, nuo kada užfiksuotas pažeidimas, bet esmė yra, kad su kiekvienu pažeidimu mes turim krūvą dalykų padaryti. Tai priklauso, tai turime išanalizuoti bylą, ar buvo kažkokių ankstesnių pažeidimų, nes jeigu buvo, tai automatiškai mes turėsime jau kreiptis į teismą, tada užsiveda visas mechanizmas, kad asmuo turi atvykti pasiaiškinti, ar atsiųsti pasiaiškinimą, jį turim registruoti, tada turim asmeniui arba priminti atsakomybę, arba jau kreiptis į teismą. Tada informuojam, kad byla siunčiama į teismą, tada turim labai greitai surašyti teikimus, išsiųsti teismą, gauti tą sprendimą, bet, tarkim, kol visas procesas vyksta, mes vis tiek priežiūrą turim vykdyti, jinau nenutrūksta automatiškai, kadangi mes turim didelius krūvius, tai automatiškai yra taip, kad, nu, mes labai esame apriboti ir neadekvačiu, ta prasme, neadekvatus yra krūvis, tai automatiškai kiekvienas pažeidimas mums yra tiesiog dvigubas krūvis, bet vat kurį turim įveikti, dirbti ir ir taip toliau. Tai dažniausiai, jeigu taip paėmus procentaliai, tai turbūt į terminus mes netelpame pagal įstatymų, kaip yra numatyta, jis ten būna per vienas darbo dieną turėtume išsiųsti, tai nėra net fiziškai įmanoma, nes, nu, fiziškai gal įmanoma yra surašyti, bet, tarkim, išsiųsti ir taip toliau, tai nėra įmanoma. Ir, tarkim, byla, kol nukeliauja į teismą, tada kol teismas paskiria posėdį, ten irgi teismas dėl panaikinimo, man atrodo, yra trys darbo dienos, jeigu neklystu, turėtų paskirti posėdį, tačiau mes tų terminų nei mes, nei teismai negebame fiziškai įgyvendinti ir ir tiesiogiai tai nelabai kas ir kreipia dėmesio, nes visi suvokia, kad fiziškai to nėra įmanoma padaryti. Tai čia irgi toks yra įstatyme nurodyta, bet to neįmanoma fiziškai padaryti, tai turėtų keisti realiai įstatymą šitoj vietoj.

KL: O gal skiriasi kažkokie sprendimai, kaip, pavyzdžiui, laiko priimti turit labai daug arba kaip tik, kai reikia labai greitai apsispręsti?

ATS: Tai nelabai yra čia to, to laiko, nes mes šiaip mes esame apamai labai suspausti į laiką. Tarkim, mes gauname naują asmenį, ar ne, tai mes per 10 darbo dienų jam turim suplanuoti priemones, tai yra priežiūros planą, ar ne, visą, tai ten turim numatyti priemones, kurias tu vykdysi su asmeniu, tai jau faktas, kad visos priemonės turi eiti su įpareigojimais, kas yra ir, tarkim, dar galima kažkokių tai papildomų priemonių pagalvoti, ar ne, bet taip, tarkim, jeigu asmuo jų nesutiks vykdyti ir mes negalėsime jo įpareigoti vykdyti tų įpareigojimų. Čia tik skiriasi vat, pavyzdžiui, lygtinai išleistiems asmenim ir taip toliau, ten šiek tiek yra kitaip, jie turi vykdyti tai, kas plane numatyta. Ir gaunasi taip dažniausiai, kad,

kad, kad, kad, kad mes esam suspausti į terminą, tarkim, va tas 10 darbo dienų, ar ne, tai gali būti, kad net per 10 darbo dienų mes žmogaus nerasim, tai automatiškai planą mes turėtume sudarinėti su žmogum. Tai automatiškai gaunasi taip, jeigu mes nerandam žmogaus, tarkim, jisai neatvyksta ten pagal šaukimą vieną, antrą kartą ten, tarkim, jau trečiu kartu turim važiuoti į teritoriją ieškot asmens, tai automatiškai gaunasi taip, kad mes esam įsprausti į dešimties dienų terminą, darbo dienų, tai dvi savaitės, tai per tą 10 dienų mes, ar ne, tarkim, privalome sudaryti planą. Tai automatiškai, jeigu tu nori nepažeisti termino, tu jį turi sudaryti be asmens. O po to jau, kai sudarai, po to, tu jį gali koreguoti, nes po to žmogų, tu asmenį supažindini ir tada jisai turi pasirašinėti, ar jisai supranta, ar jisai žino ten tuos terminus ir taip toliau. Ir tada jisai pasirašo, kad jeigu viskas ten gerai ir taip toliau, bet, tarkim, žmogus gali prieštarauti, tai automatiškai, tu turėtum keisti, tada vėl automatiškai, kaip ir registruot turėtum iš naujo. Nu tai dažniausiai, nu tai va toks yra darbas dėl darbo ir ir ir toks sudėtingumas, nu tai matai, mes esame įsprausti į tuos terminus. Lygiai taip pat, kaip ir su rizikos vertinimu, jeigu tai yra su probuojamaisiais, tai realiai yra kaip ir mėnuo laiko numatytas pagal šiaip veiklą, bet kadangi planas yra numatytas per 10 darbo dienų, tai į planą įeina ir rizikos vertinimas. Tai nesvarbu, kad yra duota mėnesis, bet automatiškai tu ir rizikos vertinimą per 10 dienų teoriškai turėtum jau būti atlikęs, tai čia niekaip nėra įmanoma, nes jeigu mes per mėnesį žmogų apsiklausti suspėjam, tai čia yra jau labai gerai, tai o jį atlikti ir įvertinti, tai yra be galo daug darbo ir laiko, tai, nu, fiziškai, vėlgi sakau, yra neįmanoma. Tai terminai yra trumpi, neadekvatūs ir netinkami pagal darbo pobūdį, bet viskas yra labai suspausta. Tai va taip kažkaip turi tame laviruoti, tai gali būt, kad tu jau pasidarei kažkokį tai pirminį, vienas užsiregistruoja, kad va formaliai įterpti, o po to tu taisai ir tai užima labai daug laiko papildomai ir vėl visos registracijos ir taip toliau, tai čia darai, nu, dvigubus, trigubus darbus, tai galėtum padaryti vieną kartą. Tai va, bet esi tiesiogiai termino suspaustas.

KL: Skamba tai labai nesmagiai. O kaip jūs stebite ir matuojate tą probuojamojo pažangą?

ATS: Tai per bendravimą, nes dažniausiai mes su tais žmonėmis, nu, tarkim, pavyzdžiui, probuojamieji, ar ne, tai priklauso nuo rizikos, tai, jeigu ten, tarkim, yra aukšta rizika tai su jais mes kiekvieną savaitę beveik bendraujam. Tai tu ir atsižvelgi, kaip žmogus vat, tarkim, ar ten telefonu atsiliepia, ar noriai bendradarbiauja, tarkim, ar pažeidimus daro, ar nedaro, ar, tarkim, būna, tarkim, jeigu padaro pažeidimą, ar praneša, ar jie bando tada kaip nors vengti ir tada žiūrėt, kada tu rasi tą pažeidimą duomenų bazėse. Tai mes vertinam viską, vertinam, kaip jisai bendrauja, tarkim, vieni, dauguma čia žmonių vis tiek jau yra ne kartą teisti, tai jie bando ir pamanipuliuoti, pabando ir tas ribas nusibrėžti pasižiūri, kiek, tarkim, pareigūnas, ar yra linkęs ten, tarkim, kažkaip nu ne, ne tai, kad ne fiksuot pažeidimą, bet, tarkim, nu gal ignoruoti tą pažeidimą, ar ne, tai, nors mes nelabai turim šiaip tam galimybę, nu, bet jie žiūri, jie labai matuoja, nes, tarkim, ar žmogus ar ne sako, tai gal neskirkit pažeidimo, žinai, man, ar dar kažką, bet jeigu žmogus teikia pasiaiškinimą, tai tu negali į jį nereaguoti, nes jie yra registruojami ir taip toliau. Tai čia niekaip neįmanoma, arba, pavyzdžiui, ten gauna jie tuos administracinius ir sako, nefiksuokite mum jų, tai mes negalim to nefiksuoti ir negalim jo neįspėti ten, tarkim, neskirti įspėjimo, ar ne, tarkim, jeigu yra probuojamasis, nes viskas yra aiškiai nurodyta įstatymų siaurai, kad mes privalom jam skirti tą poveikio priemonę. Tai tai va, bet jie labai manipuliuoja, jie žiūri vat, pavyzdžiui, ten pasitikėjimą tą patį, ar ne, va, tarkim, galiu duot kaip pavyzdį, važiuom į naktinį patikrinimą, ar ne, aš tikrinu ne savo žmogų, ar ne, tai, kai mes tikrinam ne savo žmones, tai būna taip, kad mes išsikviečiame juos arba mes, ta prasme, jie ateina prie mašinos, nes mes susitariam, bet jeigu jie tarkim sako nesutinku ateiti, jūs ateikit, tai mes

nueinam tada. Ir buvo atvejis, tarkim, vienas iš paskutiniųjų, kad žmogus atsiliepia sakau namuose, sako namuose, sakau, ateikite, patikrinsime ir blaivumą, ir jum naktinis patikrinimas. Tai asmuo sako, gerai ateisiu ir mes laukiam laukiam, jau žiūriu 5 minutės, 7 minutės, nu, sakau, dar kartą paskambinsiu, signalas yra, viskas tvarkoj, žmogus nebeatsiliepia, nu tai ką mes su kolege einam iki jo gyvenamosios vietos. Tai patekom prie pat asmens buto durų, tai skambinam, girdim signalo, ta prasme telefono už durų nesigirdi, kad pypsėtų, tai faktas, jau žmogaus nėra, nors žmogus teigia, kad esu ir gal jisai įsivaizdavo, kad mes užfiksuosime, kad jisai yra ir išvažiuosim. Tai, bet taip nebūna, nes patikrinimai ir turi būt, kad tu turi eiti į gyvenamąją vietą arba žmogus pas tave ateina, tai va, bet jie gali, nu, naiviai tikėtis, tai jie vat tuo ir pabando, arba, pavyzdžiui, ateina ir sako vartojai, sako ne, bet jis tau pripučia ten, tarkim, nulis kablelis kokį 4, 6, ar ne, tai yra lengvas neblaivumas, ar ne, bet esmė yra ta, kad vat bandė, nes, tarkim, gal tu ne jo, ar ne, esi specialistas arba, pavyzdžiui, pirmą kartą jį tikrini. Jis gal galvoja, kad vizualiai aš lyg ir nesimatau, tai gal manęs netikrins, nu tai vat jie taip pabando tas ribas, o kiti būna ateina ir, pavyzdžiui, iš karto pasako, kad ten gal išgėriau ten skarbonkę, ar ne, alaus ir tu tada klausi, ar tu žinai, kad taip, sako, žinau, kad ten turiu, tai sakau, kai, ką reiškia, ar ne, visiškai nevartoti, tai vadinasi, visiškai nei ten alaus, nei gurkšnio, nei ten pauostymo, nieko ta prasme. Tai per tai jie bando tas ribas ir žiūri, o, pavyzdžiui, kaip keičiasi specialistai, vat irgi ten būna mes turim ir tam tikras rotacijas, ar ten kokios teritorijos keičiasi, ar dar kažkas, tai būna dažnai, kad ten tas bylas turi perduoti. Tai būna, kad perduodi bylas ir jie jau su nauju specialistu, jie jau tave tikrina, pavyzdžiui, gali ir nagliau kalbėti, žiūri, kaip tu reaguoji, gali, tarkim, pabandyti neatvykti ir pasižiūrėti, kaip tu reaguosi, tai vat, jeigu tu tada, tarkim, reaguoji labai taip, kaip pasakyt, laikaisi pozicijos, tarkim, neatvykai – aš tau skiriu įspėjimą, nes jis privalėjo atvykti, ar ne, tai tada jie kitą kartą jau nebebandys šitų ribų, nes jie jau žino, kad, nu, tavim bus, tu negalėsi ten vat atvykt, neatvykt, dar kažką. Tu turi vykdyt planą, tai vadinasi tu privalai vykdyt, tai jie va į tokius dalykus žiūri, jeigu ten, tarkim, būna, kad žmogus, tarkim, turi susiplanavęs atsiskaitymą, ar ne, ir, tarkim, tas, jisai neatvyksta, bet, tarkim, jisai praneša iš anksto, tai mes tą vertiname kaip nepiktybinį, tokį žmogaus ten aplinkybės gali būt pas gydytoją, dar kažkas, tai tai tokiu atveju viskas tvarkoj, mes pakeičiam tuos atsiskaitymus ir nereikia čia žmogus nei įspėti, nei nieko, nei kažkokias poveikio priemonės taikyti, nes tai yra toksai, nu, gyvenimiškas jau atvejis. Kur mes galim dėl atsiskaitymo, aš galiu priimt sprendimą, tai va čia nėra toksai, bet, pavyzdžiui, labai verta visada irgi čia pagal žmonių kategorijas, tarkim, jeigu tai yra alkoholį vartojantys asmenys, tai, pavyzdžiui, jeigu tu pasirenki, ar ne, asmenį paskiri jam atsiskaitymą, tarkim, už mėnesio, ar ne, ir, tarkim, žmogus žino, kad, tarkim, tą dieną tau reikės atsiskaityti, tai beveik faktas, kad tu niekada neužfiksiuoti pažeidimo, nes jie pasiskaičiuoja dienas, kada jie gali gerti, kada jie negali gerti, tai jie ateina visą laiką blaivūs, bet dažniausiai va tokie, jeigu jie yra vengiantys, ar ne, tai kadangi mes važiuojam į teritorijas, jie niekada nežino, nei kada mes važiuojam, nei kada tikrinam, nes mes darom ir priemones, darome ir vieni, ir su policijos pareigūnais, tai būna, kad mes taip ar taip laiko tarpe kažkokiam užfiksuojam, jeigu asmuo daro tuos pažeidimus. Tai jisai, tarkim, per atsiskaitymus gali visą laiką neturėti pažeidimų, nes mes visą laiką patikrinam, jeigu ten, tarkim, mūsų asmuo turėjo su narkotinėm medžiagom problemų, tai mes lygiai taip pat turim narkotikų testus, darom ir irgi nustatom. Tai su narkotikų testais yra biškį sudėtingiau pamanipuliuoti, kadangi narkotinių...priklausomi nuo narkotinės medžiagos ir ilgiau užsilaiko organizme. Tai, pavyzdžiui, aš su tais, kurie turi alkoholio problemų ir prie, tarkim, nesprendžia, tai ir darydavau, kad atsiskaitymą paskirdavau, tarkim, šiandien paskambinu ir sakau, rytoj ryte 8 ten, tarkim, valandą ir ne po pietų, ne dar kažką, bet grynai nuo ryto, kad atvykstat, atsiskaitymas ir viskas, tai asmuo

gali į tokius neatvykti tik tokiu atveju, jeigu ten, tarkim, yra kažkas su darbu susiję, nu, tarkim, kažkokią labai specifiką, nes jeigu dirbti, tai jisai gali išsiprašyti ten, tarkim, tą pusvalandį atvykti į probaciją. Tai čia problemos nėra žmonėm dėl to, o jeigu ten, tarkim, tiesiog neatvyksta, mes tada jau žinom, kad asmuo, faktiškai tikėtina, kad jau buvo neblaivus ir tada arba vykstame teritorija tą dieną, jeigu turim galimybę, ar ne, arba tada prašom, pavyzdžiui, kokių kolegų, kurie, tarkim, dirba ir kad patikrintų. Tai va, tai žodžiu, būna čia tokių dalykų, bet čia per praktiką jau susidėlioja tokie.

KL: Gera, o kaip, kai reikia parinkti tas, va, resocializacijos priemones, kaip parenkate jas, į ką labiau atsižvelgiat, gal kuo vadovaujatės, kai reikia parinkti tam tikras priemones?

ATS: Tai dažniausiai pirminis tai niuansas yra, nu, nuosprendis arba baudžiamasis įsakymas, nu, ką gaunam iš teismo, tai čia yra pagrindinis. Tu turi priemones pagal įpareigojimus, pirmiausia formuoti, tai realiai tie, kurie tiesiogiai yra įskaitoje kaip 40, 48 straipsniu pasidengia ten baudžiamojo poveikio priemonės, tai jie pasidengia taip tu tiktais po tai, kuo jie yra įpareigoti teismo, o, pavyzdžiui, probuojamieji, tai jiems jau planai yra renkami ir sprendimai priimami pagal rizikos vertinimą. Tai realiai mes turim ne tik įpareigojimus įtraukti, ką jau teismas paskyrė, ar ne, ten kokius įpareigojimus, ne tik aplink juos formuoti resocializacijos priemones, tačiau atsižvelgti ir į rizikos vertinimą. Tai, jeigu ten, tarkim, tu problemines sritis nustatėi beveik visose srityse, tai pas tave viskas plane turi būti irgi suorientuota į resocializacijos priemones, susijusia su tom probleminėm sritims, ką tu įvertini. Nes rizikos vertinime labai daug pasimato iš tikrųjų dalykų ir jie arba ir tai pagal tai netgi galima vertinti, ar, tarkim, probacijos laikotarpiui praėjus ten, tarkim, metam, ar ta rizika žemėja, ar jina kyla. Gali būti ir nesikeisti, čia irgi toks yra variantas, kad gali ir nesikeisti, nes, tarkim, tam tikra sritis gali gal ir pakristi. Tai tą tiesiog turėtų malšinti, pavyzdžiui, tarkim, žmogus susirado darbą, ar ne, per tą laikotarpį, bet, tarkim, jisai padarė ten administracinius nusižengimus, tai, tarkim, jam prisidėtų taškai, kad priežiūros laikotarpiu padarė nusižengimus prisidėtų taškai, bet nusiimtų taškai už tai, kad, tarkim, pavyzdžiui, jisai iš pradžių buvo nedirbantis, o dabar įsidarbino, tai prasilygintų tie taškai, tai vat į tai ir vertinam. Jeigu jau nekyla, tai jau yra gerai, bet jeigu ten, tarkim, būna tų pažeidimų, nes jei automatiškai fiksuoja pažeidimus, tai faktas, kad ta rizika auga. Tai pagal tai tu gali vertinti, bet, tarkim, ne visais atvejais tu gali įpareigoti asmenį, tarkim, dalyvauti, nu, tarkim, pas asmenį yra, tarkim, emocinės, emocinės gerovės, ar ne, problema, tai gali būt vat susiję, kad, tarkim, ten su savižudybe, su savęs žalojimu rizika susiję ir, tarkim, kad mažintum žalą šitoj srity, pavyzdžiui, tu kaip priemonę pasiūlai konsultacijas pas psichologą. Asmenines konsultacijas, ne programą, bet konkrečiai konsultacijas pas psichologą. Tai tu kaip ir suplanuoji tą priemonę, bet, tarkim, jeigu žmogus atsisako, tu negali jo priverst vykdėti, nes tai neįpareigoja teismas ir ir automatiškai tu dėl to negali, tarkim, kreiptis teismą ir sakyti, kad žmogus nenori spręsti savo emocinės gerovės problemų, dėl to mes norim ten, tarkim, jam ar panaikinti ar dar kažką. Nors iš to, tarkim, gali kilti, pavyzdžiui, smurtinį elgesį, ar ne. keičianti, ar ne, programa, tarkim, tai būtų orientuota į tą smurtinį elgesį, ar ne, bet, tarkim, jeigu nėra įpareigojimo, tai automatiškai mes tada turim, nu, aišku, mes pasitelkiam daugiau – ten duomenų bazes, informacijos rinkimui iš nukentėjusiųjų ir taip toliau, ar jisai vykdo, ar nevykdo tada galėtumėm kreiptis papildomai, bet tarkim, jeigu jis nėra įpareigotas dalyvauti programoje, ar ne, tai tokiu atveju mes jo priverstinai įpareigoti kažkaip negalim. Jisai gali tik sutikti, mes, pavyzdžiui, pasiūlom – jisai sutinka, tai tada viskas tvarkoj, vadinasi žmogus vat nori kažkokių tų pokyčių, mato kažkokias tai problemas ir taip toliau. Čia yra sudėtingiau su tais žmonėm, kurie nėra motyvuoti, jie į viską labai žiūri, kad sistema mane žlugdo, čia

aš nekaltas ir taip toliau, tai tokiu atveju jie net nemato problemos. Ir kam yra reikalingos programos, kad jie biškį plačiau tą vaizdą matytų vat, tai nebus taip, kad jie nieko nepadarė ir tiesiog juos nu sistema, ar ne, čia uždare, tai dažniausiai būna arba tai pasikartojantis, pavyzdžiui, smurtinis elgesys, tai vat dažniausiai ir analizuoja tada, kaip, ar ne, žmogus teigia, kad neturi problemos, bet, pasirodo, jisai iš seniau turi teistumą už smurtą ten keturis, penkis kartus, ar ne, tai, ar tikrai tai nėra problema? Tai per programą va tą gali pabandyt su asmeniu analizuoti, žiūrėti, nekaltinant jo, bet konkrečiai pagal tam tikras metodikas, žodžiu, vertinti šitą situaciją ir tada žiūrėti, ar žmogus pats įžvelgia kažkokį, ar neįžvelgia, ar jisai supranta savo tų veiksmų pasekmes, ar nesupranta, ar jis geba, tarkim, kontroliuoti tai ir taip toliau. Gal kažkokių būdų galima atrasti ir taip toliau ir visa tai.

KL: Supratau, gerai, dabar pateiksiu 3 situacijas, na, štai, pirmoji, ir po to klausimą.

SITUACIJA NR 1: Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Ai, tai čia šitas labai lengvas, tai čia jau, jau turėjo kreiptis į teismą, čia jau būtų dėl panaikinimo šituo pirmu atžvilgiu, nes čia jau trys pažeidimai fiksuoti. Pas mus yra, kad už pirmą, tarkim, tarkim, kaip aš vykdyčiau, ar ne, būtų taip, kaip čia parašyta, ar ne, jinai vieną kartą, ar ne, pavėlavo, tai jau yra intensyvios priežiūros pažeidimas, tai jinai būtų atvykus pas mane parašyt pasiaiškinimą. Aš čia būčiau jai, būčiau priminusi atsakomybę už intensyvios priežiūros pažeidėjimus ir ir ir informavusi, kad tiesiog, jeigu tai pasikartos – byla bus siunčiama jau į teismą, o antruoju kartu jau kaip padarė, tai tokiu atveju pateiktų pasiaiškinimą ir jeigu tai nėra, tarkim, susiję su darbu, ar ne, ar ten dar kažkokiom aplinkybėm, ką jau nurodo nutartyje, ar ne, nes čia išrašyta, kad intensyvi, neaišku, ar žmogus dirba, ar ne, bet, tarkim, atsižvelgiant į tas aplinkybes, jau būčiau siuntusi teismui, kadangi čia nu, tarkim, bet jeigu pažeidimai, ar ne, fiksuoti kiekvieną dieną, tai faktas, kad tikėtina, tu tiesiog su surinktum per vieną tą pasiaiškinimą, aišku, telefonu informuotum, kad pažeidimas, nes jie, kai fiksuoja elektroninio stebėjimo priemonę pažeidimą, jiems iš karto skambina arba specialistas, arba skambina iš centro, kuris prižiūri va, tarkim, nakties, ar ne, metu., tai jie jau žino, kad tai yra pažeidimas ir jie apie tai būna informuoti jau pradžioje supažindinant su nuosprendžiu. Tai šituo atveju jau byla būtų buvusi teisme dėl intensyvios priežiūros panaikinimo.

KL: Gerai, tuomet, prašau, antroji.

SITUACIJA NR 2: Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėjo grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senele) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.

ATS: Mhm, tai čia labai panaši situacija, čia net nelabai svarbu iš tikrųjų, koks straipsnis, čia labai svarbu yra laikytis, intensyvi priežiūra yra dar toksai siauresnis niuansas, kad tu privalai laikytis nustatytos tos dienotvarkės, jei kiekvienas pažeidimas yra fiksuojamas. Tai jeigu jinai, tarkim, tuo metu turėjo būti, nu,

čia dar biškį labai sudėtinga vertinti, nes nėra, tarkim, kokių įpareigojimų turėjo, nes čia ne kiek mums svarbus yra straipsnis, kiek mums yra svarbus kuo įpareigotas, ar su...kuo įpareigotas asmuo, ar ne, laikytis. Tai čia irgi negrįžo, ar ne, pavėlavo apie 20 minučių, ar ne, bet automatiškai tai jau yra ne pirmas kartas, tai faktiškai jinai jau buvo, vadinasi, informuota, kad pažeidžia savo, ar ne, intensyvios priežiūros planą, ar ne, nustatytą, tai faktiškai čia taip pat turėtų būti kreipiamasi į teismą. Mhm, taip, ir tos aplinkybės, ar ne, kad dažnai vežioja nakvot pas mamą, tai dar priklausomai ir nuo laiko, nes jeigu, tarkim, jai yra naktinis įpareigojimas, tai negali būti nakties metu vežt pas senelę nakvoti, tai pas senelę nakvoti turi vežti tada, kada yra nustatyta pagal intensyvios priežiūros suplanuotą tą planą. Tai irgi būtų jau teisme.

KL: Aha, supratau, tada paskutinė situacija.

SITUACIJA NR 3: Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

ATS: Tai čia šiaip trūksta irgi vat informacijos, nes tarkim, jeigu asmuo yra surastas namuose neblaivus, bet, tarkim, jam nėra įpareigojimo nevirtoti, ar ne, tai žmogus gali būti kad ir girtut girtutėlis, mes neturim teisės jo, tarkim, jį įspėti, ar ten kažkokių tai poveikio priemonių imtis, mes jam tik tais tuo atveju galim, tarkim, kai jisai atvyks, ar ne, atsiskaityti ar net, pavyzdžiui, gal kitą dieną išsikviesim, ar ne, asmenį. Tokiu atveju mes su juo tik galim pasikalbėti ir tada pasakyti, kad, ar ne, ta, tarkim, tas neblaivumas, ar ne, buvo susijęs su jo nusikalstama veika ir, tarkim, mes gal jam norėtumėm pasiūlyti, tarkim, jeigu jisai jau mato problemą, pavyzdžiui, pradėti gydytis, ar ne, tai nuvykti į respublikinį priklausomybės ligų centrą. Jeigu, tarkim, žmogus tame nemato problemos, ar ne, bet mes išvelgiame, kad tai yra problema, ar ne, tai tokiu atveju mes galim jam pasiūlyti, pavyzdžiui, konsultuotis su priklausomybės ligų konsultantu. Gal jie tada bent bebendraudami nusistatys, kad gal jisai pradės pripažinti, kad vis dėlto gal ir yra čia problema, tai tokiu atveju mes poveikio priemonių negalim taikyti, bet, tarkim, jeigu yra įpareigojimas pas šitą asmenį, tarkim, nevirtoti, tai tokiu atveju taip, mes jau jam skirtumėm, patikrintumėm blaivumą, nustatytumėm, surašytumėm aktą, kas jam buvo nustatyta, nu, koks neblaivumo laipsnis, bet nesvarbu, pas mus, jeigu žmogus, tarkim, pripučia 0,04, nors, tarkim, pavyzdžiui, vairuoti netgi su tokiu gali, ar ne, tai tokiu atveju mes vis tiek skiriame įspėjimą ir tai yra pažeidimas, nes, kai yra nevirtoti, tai reiškia pas asmenis visąlaik turi būti nuliukai, negali 0,2, nu, jokios promilės negali būti. Tai tokiu atveju čia būtų skiriamas, ar ne, įspėjimas ir asmuo jau buvo padaręs pažeidimą – vieną kartą nebuvo namuose nustatytu laiku, tai jeigu yra šitas įpareigojimas, tarkim, jam nevirtoti – taip pat šita byla jau keliautų į teismą. Jeigu, tarkim, jisai neturi įpareigojimo nevirtoti, tai tokiu atveju nebūtų siunčiama, bet būtų jam tiesiog vat pasiūlyta, kad gal pasikreipti reik į priklausomybės ligų centrą, ar, pavyzdžiui, pas priklausomybės ligų konsultantą nukreipti, tai jam būtų pasiūlytos, bet jis neprivalėtų, ta prasme, dalyvauti tenais, bet ją mes galėtumėm paplanuoti ir pasiūlyti. Taip pat, pavyzdžiui, galima irgi, tarkim, jeigu yra problema su alkoholiu, galima pasiūlyti ir programas, kad, tarkim, jisai, tarkim, aš galiu, ar ne, tarkim teikti, ar ne, kad, na, gal jum ir būtų naudinga, ar ne, sudalyvauti programoje. Jeigu žmogus ten, pavyzdžiui, yra nedirbantis, tai yra didesnė tikimybė jį pabandyti, bent jau, kad jis bent sudalyvautų bent pirmame užsiėmime, o po to, jeigu jie jau užsikabina, tai jie ir su...tvarkingai atlieka. Bet, tarkim, jeigu jisai nėra įpareigotas, tai jeigu jisai, tarkim, man sako

aš čia problemos nematau, man viskas tvarkoj, gerai, tai mes ir neturim jam daugiau teisės, ką, ką pasakyt, ta prasme, jisai gali nedalyvauti ir mes jo nepriversim.

KL: Tai, žodžiu, trys tokios situacijos ir sprendimai jose nelabai keistųsi?

ATS: Jo, nelabai keistųsi. Tik sakau, keičiasi tik, ar jisai įpareigotas teismo, ar neįpareigotas teismo ir, tarkim, ar jam yra suplanuota plane nevertoti, nes šiaip intensyvi priežiūra, man atrodo, yra su nevertojimu susijusi. Tai realiai, ta prasme, nu, yra, kad jie privalo būti blaivūs, tai automatiškai tada irgi būtų teisinga. Tai jo, čia tu nelabai turi, čia viską žiūri labai taip siaurai, tai jeigu yra nuosprendy ar ten baudžiamajame įsakyme, ar, ar ten, tarkim, nusakyta, kaip tu turi elgtis, tai taip tu nelabai ir turi galimybės kažkaip kitaip vertinti.

KL: Nu ir dabar vat paskutinis jau klausimas dėl to 30-to straipsnio 2 dalies, tai vat skaitant probacijos įstatymo šį straipsnį, 2 dalies 3 punktą galima suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo ir taip pat ir ta trečioji dalis nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną. Tai Jūs jau kaip ir buvote užsiminus apie tai, bet gal dar galėtumėt pakomentuoti, kaip yra praktikoje. Ar tais dar šiaip visais tyčiniais probacijos sąlygų nevykdymo atvejais, net ir jeigu jie yra kažkokie smulkūs, yra kreipiamasi į teismą?

ATS: Taip, tai, kaip ir minėjau, kad visą laiką, tarkim, jeigu pažiūrėsime į antrą dalį – ten yra nustatyta, kad po administracinių nusižengimų, tai automatiškai mes čia kalbam apie du, ar ne, tai automatiškai gaunasi taip, kad pirmo pažeidimo, kai asmuo padaro, tai mes jo neįspėjame, nes tokio dalyko kaip įspėjimo mes neturim kaip priemonės, seniau taip vadindavom, po to buvo išaiškinimas, kad negalima naudoti, to tiesiog nėra, tai mes primenam asmeniui atsakomybę už tų įpareigojimų nevykdymą ir jau su sekančiu pažeidimu privalom kreiptis. Mes neturim čia rėmų, privalome kreiptis, jeigu ten, tarkim, būtų grubus, ar ne, kažkoks pažeidimas jau ir po vieno mes galim kreiptis. Tarkim vat asmeniui, ar ne, ten, tarkim, yra probuojamasis ir jam, tarkim, yra nevairuoti, ar ne, tai apart to, kad jam gali pradėti, ar ne, ikiteisminį tyrimą, nebūtinai, pavyzdžiui, kartais būna, kad ten, kol jie užfiksuoja, kol pradeda – praeina kažkiek laiko, bet mes jau savo nuožiūra, tarkim, jeigu matom, kad yra užfiksuota, ar ne, kad, tarkim, ten asmuo vairavo neblaivus, ar ne, ir tarkim tai yra susieta, tarkim, jam yra teisė atimta vairuoti, tai tokiu atveju mes jau ir po šito pažeidimo galėtume iš karto kreiptis į teismą, kad panaikintų jam, nes tai jau yra toksai nu, sunkus. Aišku, teismas gali įvertinti, kad gal tai nėra sunkus arba gali vertinti, kad už tai vis tiek jam turėtų būti pradėtas ikiteisminis tyrimas, priklausomai nuo to, kiek asmuo, ar ne, pripūtė, koks nustatytas buvo neblaivumo aspektas. O kaip ir minėjau per tą vieną darbo dieną, tai formaliai mes, kaip ir iš, tarkim, užregistruotas jis pas mus gali būti per vieną darbo dieną, bet ir tai ne visą laiką yra įmanoma, nes jeigu, tarkim, tada tu teikimą turėtum ryte surašyti, jau surašyti, bet jeigu tų pažeidimų užfiksavai po pietų, tai net paštininkas neateina pas mus, tai netgi, netgi nebūtinai ir registratorė pas mus galės užregistruoti teikimą, nes jį dar reikia ir suderinti jį pasirašai, ne tik tu, vyriausiasis specialistas, viršininkė pasirašo, dar ir registruot turi nusiųsti, tai netgi fiziškai nėra įmanoma per tą dieną išsiųsti. Nu, nebent sakau, tu užfiksuoši, nu, tarkim, 7-tą ryto, ar ne, užfiksuoši pažeidimą, iš karto išsikviesi žmogų, nes dar užfiksavęs pažeidimą turi gauti žmogaus pasiaiškinimą, tai tada tokiu atveju gaunasi taip pat, tik tuoj pasitikslinsi, kaip suformuluota ten. Jo, tai padarius pažeidimus, tai čia realiai netgi faktą fiksuotą, tai, tarkim, jeigu aš atsidariau, ar ne, duomenų bazes ir pamačiau, ar ne, kad yra, tarkim, pažeidimas, aš jau

turėčiau rašyti, ar ne, tarkim, teikimą išsiųsti, bet aš to negaliu daryti, nes man reikia žmogaus pasiaiškinimo. Tai būna tą dieną žmogus, pas mane negali ateiti, faktiškai aš negaliu išsiųsti bylos, nors jeigu taip žiūrėtumėm siaurai, ką vat nurodo, tai aš iškart turėčiau po fakto užfiksavimo, ar ne, tai automatiškai, tada turėčiau siųsti į teismą, bet taip nėra darbo praktikoje ir šiaip kažkaip teismai tai nelabai žiūri, kadangi teismai visada reikalauja su byla gauti ir asmens pasiaiškinimą už pažeidimą. Tai automatiškai, jeigu aš tokią bylą išsiųsčiau, tai aš po to turėčiau papildomai pateikinti dokumentus arba, tarkim, jeigu juos pateikiau posėdžio metu, ar ne, tai jiems turėtų būti laiko susipažinti, bet teisėjas su ta informacija turi susipažinti jau gavęs bylą. Tai nu, tai va, tai čia jau kertasi, tai automatiškai mes siunčiam tik tada, kai gaunam asmens, tarkim, pasiaiškinimą, bet jeigu ten, sakau, ar žmogus yra ar nedirbantis, arba ten, tarkim, gali atvykti tik vakare į probaciją, ar ne, kai, tarkim, aš nedirbu, ar ne, tai yra ne mano darbo valandos faktas, aš jo negaliu priimti, tai jeigu nėra kolegų, kurie dirba, tarkim, ilgiau, tai tokiu atveju ir lieka iki to momento, kol aš gausiu to žmogaus pasiaiškinimą, tai gali... Aišku, dažniausiai tai netrunka ten mėnesius, ten dažniausiai būna, mes ten per kelias pirmas dienas jau išsikviečiam tą žmogų, bet automatiškai, jeigu tu visiškai nuo užfiksavimo, tai mes iš karto turėtumėm išsiuntinėti, tai tikrai taip nu, nėra, bet tarkim, jei mes gaunam tą pačią dieną yra įmanoma, bet čia būna labai reti atvejai, nes dažniausiai, nu vat, kaip ir minėjau, jeigu ten ar po pietų arba, tarkim, atsiskaitymo metu, ar ne, paaiškėja, kad žmogus padarė ir, tarkim, netgi turim atvejų, kad žmogus pasako, kad padarė, bet, tarkim, mes atsidarom duomenų bazes – nėra to pažeidimo. Tai tokiu atveju mes vis tiek tada paimam jau pasiaiškinimą, ar ne, ir tada aš jau kitą dieną patikrinusi arba rasiu, arba nerasiu, tai automatiškai aš pagal žmogaus pasiaiškinimą negaliu siųsti bylos, aš turiu gauti faktą užfiksotą, tai tokiu atveju aš turiu laukti, kol atsiras tas pažeidimas ir va tokiu atveju aš jau galiu būti paruošus teikimą, ar ne, nu, nes turiu žmogaus pasiaiškinimą, aš žinau, kas įvyko, galiu tada jau įvertinti bylą, ar ne, ar buvo prieš tai pažeidimas ar nebuvo ir jeigu buvo, aš jau galiu surašyti teikimą ir laukti to oficialaus surašymo, tarkim, administracinio ar ten, tarkim, koks narkotikų turėjimas, ar ne, buvo. Tai va, tarkim, aš tada sekančią dieną atsiverčiu, pamatau, o, yra faktas, o, aš jau viską turiu, tai tokiu atveju man tada ir telieka, aš šitą atspausdinu, įrašau, kad pažeidimas, kad pasiaiškinimas gautas, ten žmogus informavo iš anksto, kad buvo padarytas, ir tada aš tą pačią dieną jau galiu išsiųsti, bet tai būna labai retai. Ir labai retai, kas ten, tarkim, tik padaręs pažeidimą paskambina.

KL: Tai taip praktiškai nelabai įmanoma.

ATS: Praktiškai ne, nes turi būti labai ir daug aplinkybių ir net fiziškai neįmanoma ta prasme. Nes, nu čia bylą tada turėtum iškart surašyti teikimą, iškart nunešt registruota ir tada pats iš karto nuvežti bylą į teismą ir gauti antspauduką, kad nu jau atiduota teismui, tai netgi tą padaryti, tai tu čia su ta viena byla žaistum visą dieną ir lakstytum, nes nuvažiuoti į teismą, parvažiuot, užregistruoti, surinkti parašus. Tai čia, nu, net neadekvatu proceso atžvilgiu, tarkim, tai specialisto darbo, tarkim, kokybės ir taip toliau, tai, nu, nes tada tu turi čia už visus dirbti ir už kurjerius, ir už registratorius, ir už administratorius, nu, žodžiu, tai nėra fiziškai įmanoma to realiai padaryti.

9 priedas Interviu scenarijus

1. **Papasakokite, kokius sprendimus priimate savo kasdieniame darbe dirbant su nuteistaisiais.** (turiu galvoje sprendimus, susijusius su probacijos pareigūno kompetencijomis, sprendimus, kuriuos jūs turite priimti vykdydami savo pareigas, ypač vykdant nuteistųjų priežiūrą)
2. **Su kokiais sunkumais susiduriate priimant sprendimus?** (su kokiais sunkumais susiduriate priimant sprendimus dėl probuojamųjų pažeidimų?).
3. **Kiek laisvės turite priimti sprendimus savo nuožiūra? Kokie tai būna sprendimai?**
4. **Kokius sprendimus Jums yra sunkiausia priimti? Kodėl?**
5. **Kuo vadovaujatės ir kas jums padeda priimti sudėtingesnius sprendimus, neaiškiose situacijose? (kaip priimate sprendimus, jei trūksta informacijos?)**
6. **Ar turite pakankamai laiko priimti sprendimus?** (Pavyzdžiui, kai reikia labai greitai apsispręsti arba kaip tik, kai laiko sprendimui priimti yra daugiau negu reikėtų (galbūt tada sprendimas keičiasi).
7. **Kaip stebite ir matuojate probuojamo asmens pažangą?** Kokius sprendimus priimate planuojant probuojamųjų priežiūrą? Kaip parenkate priežiūros ir resocializacijos priemones, į ką atsižvelgiate ir kuo vadovaujatės parinkdami vieną ar kitą priemonę?

SITUACIJŲ VERTINIMAS:

- 1) Probuojamoji nuteista už nusikaltimus, susijusius su prekyba narkotikais. Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis, pasiaiškinimo nepateikė, tačiau jokių kitų pažeidimų nepadarė.
- 2) Probuojamoji, nuteista už smurtą prieš savo partnerį (apysunkis sveikatos sutrikdymas, BK 138 str.). Jai buvo paskirta intensyvi priežiūra (kontroliuojama elektroninėmis stebėjimo priemonėmis). Per pastarąjį mėnesį tris kartus negrįžo namo nustatytu laiku. Du kartus grįžo namo pavėlavusi ~20 min, vieną kartą keliomis minutėmis. Nuteistoji pasiaiškino, kad nespėja grįžti namo laiku, nes dažnai po būrelių vaikus veža nakvoti pas savo mamą (vaikų senelę) ir kartais nespėja į autobusą. Probuojamoji jokių kitų pažeidimų nepadarė.
- 3) Probuojamajam, kuris nuteistas už vairavimą neblaiviam, paskirta intensyvi priežiūra. Apsilankymo pas probacijos pareigūną metu, probacijos pareigūnas pastebėjo, kad asmuo yra neblaivus. Asmuo jau buvo padaręs pažeidimą, vieną kartą nebuvo namuose nustatytu metu.

Kokius sprendimus priimtumėte kiekvienoje iš šių situacijų? Kodėl? Ar sprendimai skirtingi šiose situacijose?

8. Skaitant probacijos įstatymo 30 str. 2 dalies 3 punktą, galima suprasti, kad pakanka tiesiog vieno probacijos sąlygų atvejo nevykdymo, kad būtų galima teikti teikimą teismui dėl probacijos sąlygų nevykdymo. Be to, šio straipsnio 3 d. nustato pareigą pateikti teikimą teismui per vieną darbo dieną. **Ar galėtumėte pakomentuoti, kaip yra praktikoje? Ar visais tyčiniaisi probacijos sąlygų nevykdymo atvejais (net is smulkiais) yra kreipiamasi į teismą?**

Ar susiduriate su problemomis įgyvendinant šią normą, su kokiomis?